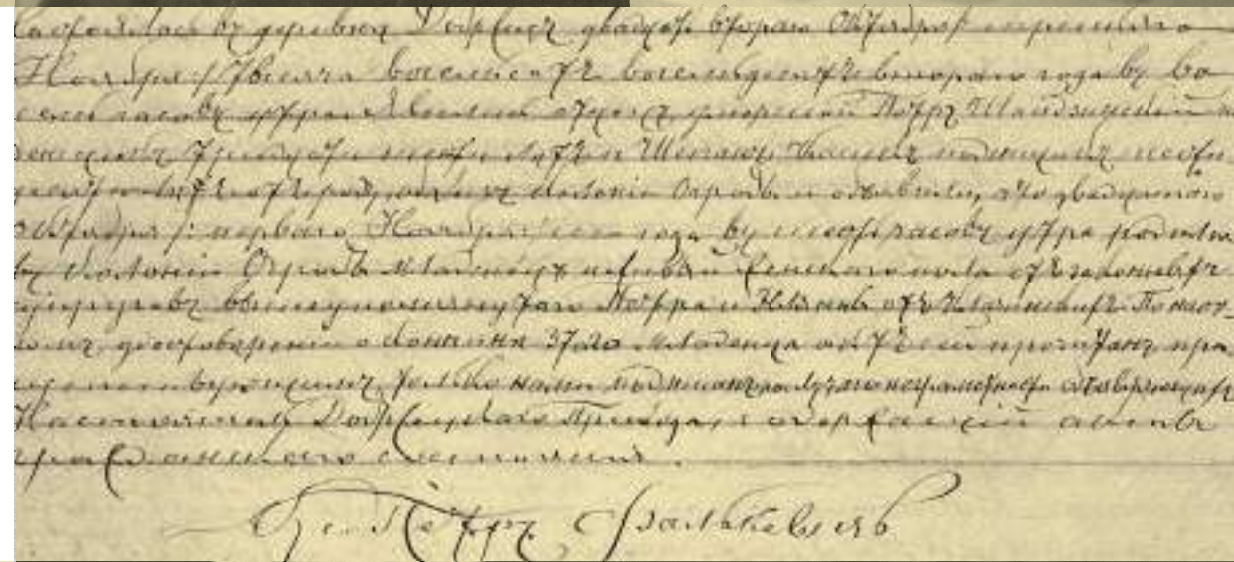




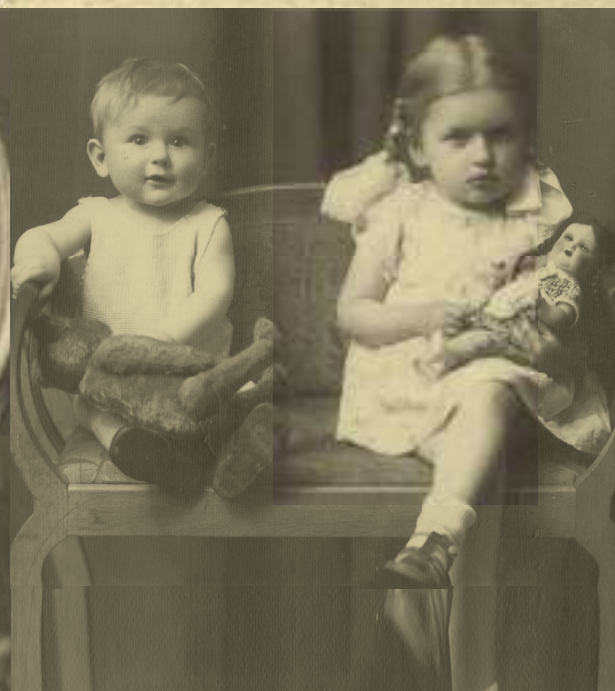
ISBN 978-83-938559-3-3
ISBN 978-83-64806-37-7



W ARCHIWALIACH

DZIECKO W ARCHIWALIACH

DZIECKO



DZIECKO
W ARCHIWALIACH

Redakcja:
Grażyna Schlender

Koncepcja wydawnictwa, wybór i podpisy pod dokumentami:
Anna Bestian-Zajęc

Skład i projekt okładki:
Lidia Łyszczak

Streszczenie angielskie:
Elżbieta Krokos

Skany:
Katarzyna Sztandera

Komisarz wystawy: Anna Bestian-Zajęc

© Copyright by Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
© Copyright by Archiwum Państwowe w Kaliszu

Publikacja ukazała się dzięki finansowemu wsparciu Urzędu Miejskiego w Kaliszu

Archiwum Państwowe w Kaliszu
ul. Poznańska 207, 62-800 Kalisz
www.archiwum.kalisz.pl
tel. 62 767 10 22

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

ISBN 978-83-938559-3-3
ISBN 978-83-64806-37-7

Kalisz 2015

Druk: Edytor Kalisz

Spis treści

Wstęp	5
1. Dziecko w dokumencie archiwalnym	11
Dziecko w aktach metrykalnych i stanu cywilnego	11
Dziecko w dokumentach szkolnych	19
2. Szkoła, tło społeczne i programy nauczania	27
3. Dziecko a kultura	41
4. Sport i rekreacja	53
5. Przemoc w szkole i w domu	79
6. Dziecko w szponach polityki	85
7. Dzieci w czasie okupacji hitlerowskiej	117
Gaukinderheim (obóz germanizacyjny dla dzieci, Okręgowy Dom Dziecka) ...	117
Edukacja w czasach II wojny światowej	125
8. Sierocińce i domy dziecka	135
9. Żłobki i przedszkola	177
10. Zdrowie	185
11. Kaliskie trojaczki	195
12. Fotografie	201
Fotografia artystyczna	201
Pamiątki pierwszej komunii świętej	215
Ujęcia zbiorowe	225
Spis ilustracji	233
Wykaz zespołów archiwalnych wykorzystanych w publikacji	242
Child in archives	243

Wstęp

W bieżącym 2015 r. przygotowaliśmy dla Państwa wydawnictwo *Dziecko w archiwaliach*, które towarzyszy zorganizowanej w siedzibie archiwum przy ulicy Poznańskiej 207 wystawie o tym samym tytule. Przedsięwzięcie to łączy ze sobą dwie ważne daty – 1 czerwca Międzynarodowy Dzień Dziecka i 9 czerwca Międzynarodowy Dzień Archiwów. Wystawa *Dziecko w archiwaliach* i album pod tym samym tytułem mogły zostać zrealizowane, ponieważ prócz materiałów przechowywanych w naszym zasobie archiwalnym, wykorzystano w tym przedsięwzięciu dokumenty, które napłynęły na apel ogłoszony na stronie internetowej archiwum oraz w lokalnych mediach¹ w grudniu 2014 r. W apelu tym prosiliśmy o przekazywanie wszystkich materiałów mających związek z dziećmi. W wyniku tej akcji w pierwszych miesiącach 2015 r. do Archiwum Państwowego w Kaliszu trafiły 92 nowe jednostki archiwalne². Są one różnorodne pod względem formy i treści. Obok oryginalnych, przekazano także reprodukcje dobrej jakości, co pozwoliło na ich wykorzystanie. Nasza akcja przyniosła jednak jeszcze jeden owoc – udało się nawiązać współpracę z Domem Dziecka w Kaliszu. Dzięki temu instytucja ta udostępniła kaliskim archiwistom swoje zbiory fotografii oraz kronik. Ukazują one m. in. warunki lokalowe, dbałość o los małych podopiecznych na przestrzeni lat. Materiały te mogą okazać się bardzo cenne dla osób zainteresowanych historią placówki.

¹ Apel ogłoszony został na naszej stronie internetowej (www.archiwum.kalisz.pl) oraz na łamach lokalnej prasy – Mariusz Kurzajczyk, *Szukaj pamiątek z dzieciństwa, Ziemia Kaliska*, 2014, nr 48, s. 7; (ab) Agnieszka Burchacka, *Archiwum czeka na pamiątki, Życie Kalisza*, 2014, nr 49, s. 10.

² Honorata Kocerką z Pleszewa przekazano do zasobu APK m.in. dokumenty rodziny Makowskich: świadectwa szkolne, wezwania celem wykonania szczepień ochronnych dzieci, umowę o naukę w rzemiośle piekarskim. W sumie liczą one 9 j.a. Oprócz tego w wydawnictwie znalazło się 5 skanów materiałów udostępniionych na potrzeby wystawy i przechowywanych w wersji cyfrowej. Są to zdjęcia m. in. z uroczystości Dnia Matki w ramach katechizacji w Pleszewie oraz fotografia zbiorowa uczniów Szkoły Podstawowej nr 9 w Pleszewie z 1977 r. Mieczysław Wiśniewski z Kalisza przekazał materiały dotyczące nauki w szkole powszechnej, gimnazjum i szkołach handlowych – świadectwa, fotografie, legitymacje, zeszyty. Weszły one w całości w skład zespołu Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, a częściowo zostały również wykorzystane w publikacji. Lech Dogielski z Kalisza przekazał do zasobu reprodukcje fotografii i wycinków prasowych z lat 1946-1973 dotyczących kaliskich trojaczek: Wandy, Piotra i Janiny Wojciechowskich urodzonych w 1946 r. Materiały te w liczbie 7 j.a. zasiliły zespół Zbiór materiałów rodzinnych. Józef Kaczkowski z Kalisza przekazał reprodukcje fotografii z lat 1931-1957. Przedstawiają one dzieci z rodziny Aulich i Kaczkowskich. 10 j.a. zostało włączonych do Zbioru materiałów rodzinnych. Stanisław Perliński z Kalisza przekazał 18 fotografii artystycznych dzieci, z których 2 zostały wysłane na Biennale Fotografii Artystycznej *Dziecko-Rzeszów-1981*. Weszły one w skład zespołu Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza. Juliusz Brawata z Kalisza na potrzeby organizacji wystawy i przygotowania wydawnictwa udostępnił do zeskanowania album z rodzinnymi fotografiami. Przedstawiają one dzieje rodziny Brawata od lat 30-tych do lat 60-tych XX w. Zdzisława Flisińska przekazała 11 fotografii i książeczkę zawodową ZHP. Leszek Grynda przekazał m. in. świadectwa szkolne i materiały związane ze służbą wojskową. Stanowią one 5 j.a. Dzięki apelowi zasób Archiwum Państwowego w Kaliszu zwiększył się o 92 j.a.

W publikacji pt. *Dziecko w archiwaliach* prezentujemy dziecko w różnych epokach, sytuacjach, warunkach społeczno-politycznych i zdrowotnych, w chwilach dobrych i złych, tragicznych i heroicznych. Książka składa się z 12 rozdziałów ułożonych w ujęciu tematycznym. I tak na przykład rozdział pierwszy, zatytułowany *Dziecko w dokumencie archiwalnym*, podzielony jest na dwa podrozdziały: *Dziecko w aktach metrykalnych i stanu cywilnego* oraz *Dziecko w dokumentach szkolnych*. W pierwszym podrozdziale prezentujemy głównie akty urodzenia i akty zgonu dzieci. Na przykład możemy tu znaleźć akt urodzenia nieznanego dziecka, które w marcu 1897 r. zostało podrzucone w sieni domu nr 596 w Kaliszu. Dziecko zostało ochrzczone w kościele św. Mikołaja, nadano mu imię Józef i przekazano je do szpitala św. Trójcy w Kaliszu. O wysokiej śmiertelności dzieci świadczą dwa dokumenty dotyczące chłopca o rzadko spotykanych imionach Pasachalis Pantaleon Furman. Chłopiec ten urodził się w styczniu 1898 i żył tylko 2 lata. Drugi podrozdział zawiera dokumenty szkolne, przede wszystkim świadectwa. Różnicę między szkołą obecną, a przedwojenną świetnie pokazuje datowane na rok 1922 świadectwo szkoły kolejowej w Kaliszu ucznia oddziału (klasy) czwartej Leona Słomiana. Warto wspomnieć, że prócz typowych przedmiotów szkolnych, jak język polski, geografia i historia na dokumencie rada pedagogiczna wpisywała oceny ze sprawowania i osobno z pilności. Przeglądając przedwojenne świadectwa szkół ponadpodstawowych widzimy prawie wyłącznie stopnie – dostateczny i niedostateczny, dobry i bardzo dobry uczniowie dostawali najczęściej ze sprawowania, religii, rysunku i prac ręcznych. Warto też wspomnieć, że międzywojenny program szkolny przewidywał m.in. naukę języków – polskiego, francuskiego lub niemieckiego, łaciny, greki oraz kultury klasycznej. W tej części znajdują się świadectwa szkolne wystawione m. in. przez Niemiecką Szkołę Miejską w Pleszewie, Królewską Szkołę Realną w Pleszewie, Powszechną 7-Oddziałową Szkołę Kolejową w Kaliszu, Gimnazjum Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Kaliszu, Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. Anny Jagiellonki w Kaliszu, Państwowe Gimnazjum i Liceum im. A. Asnyka w Kaliszu, Gimnazjum Kupieckie w Kaliszu. Prezentowane materiały pochodzą z lat 1882-1945.

Z następnego rozdziału pt. *Szkoła, tło społeczne i programy nauczania* wspomnę tylko o jednym bardzo ciekawym dokumencie. Jest nim pochodząca z 1853 r. prośba nauczycieli z Sulmierzyc skierowana do miejscowego księdza proboszcza o zaapelowanie z ambony do rodziców, by dzieci uczęszczwały do szkoły „*Wielmożnego Xiędza Proboszcza i Inspektora Szkoły upraszamy jak najuprzejmiej o surowe napomnienie z ambony, aby dzieci zdrowe od Poniedziałku szkołę odwiedzały, gdyż w razie przeciwnym zmuszeni będziemy przez policyjną dzieci wzmiankowanych do szkoły sprowadzić*”³. Poza tym można tutaj znaleźć rozkłady nauki czyli plany lekcji. W zaborze pruskim, gdzie panującym wyznaniem był protestantyzm, w połowie XIX w. w szkole w Sulmierzycach w programie nauczania wyszczególnione były m.in. następujące przedmioty – historia biblii i religia; poza tym z przedmiotów pozareligijnych dzieci uczyły się w pierwszej klasie czytania niemieckiego i polskiego, gramatyki niemieckiej i polskiej oraz ortografii obu języków. Obowiązkowym przedmiotem była także kaligrafia, która nawiasem mówiąc nauczana była w szkołach polskich do

³ Archiwum Państwowe w Kaliszu (APK), Akta miasta Sulmierzyce, sygn. 287, k. 159.

lat 50-tych XX wieku. Są tu także wykazy wagarujących dzieci, afisz w sprawie wyboru przyszłej drogi zawodowej, wniosek ojca o umieszczenie syna w domu poprawczym oraz zdjęcie uczniów siedzących w sklepiu szkolnym w Szkole Handlowej w Kaliszu z 1931 r. Materiały pochodzą z lat 1850-1972 m. in. z magistratu sulmierzycznego, krotoszyńskiego i pleszewskiego.

W rozdziale *Dziecko a kultura* znajdziemy dokumenty z zespołu teatralia kaliskie informujące o repertuarze dla dzieci kaliskiego teatru im. W. Bogusławskiego. Możemy tutaj znaleźć także zapisy dzieci do szkoły muzycznej, a także występ młodzieżowej orkiestry strażackiej z 1921 oraz fragment katolickiego pisma dla dzieci pt. *Mały Przewodnik* z okresu międzywojennego. Zamieszczono także fotografie ze zbiorów prywatnych przedstawiające głównie katechizację wśród pleszewskich dzieci. W rozdziale tym znajdują się dokumenty z lat 1921-1998.

W rozdziale *Sport i rekreacja* archiwalia pochodzą zarówno ze zbioru dokumentów rodzinnych, spuścizn jak i z Urzędu Wojewódzkiego w Kaliszu, czy też Kaliskiego Klubu Sportowego *Włóknierz* w Kaliszu. Znajdziemy tu m.in. zdjęcie członków sekcji gimnastycznej klubu *Włóknierz* utworzonej w 1948 r. plakat z programem spartakiady w Opatówku z 1960 r. zorganizowanej dla uczczenia 1000 lecia Państwa Polskiego, wspomnę też o bardzo prostej, naiwnej fotografii przedstawiającej zabawę dzieci na śniegu w 1965 r. przy ulicy Torowej, autorstwa Stanisława Perlińskiego. W rozdziale możemy też znaleźć zdjęcie młodzieży biorącej udział w biegu ulicami Kalisza w 1981 r. z udziałem znakomitej lekkoatletki Ireny Szewińskiej, a także zdjęcie greckiego klubu gimnastycznego, którego trenerem był Bronisław Ekert, były zawodnik i trener kaliskiego *Włóknierza*. Materiały pochodzą z lat 1934-1989.

Rozdział piąty nosi tytuł *Przemoc w szkole i w domu*. Dokumenty tu zamieszczone należą do najstarszych w całym wydawnictwie. Na przykład z roku 1825 pochodzą skargi na bezwzględne zachowanie nauczyciela sulmierzycznej szkoły wobec uczniów. Dotyczą one notorycznego upokarzania, wymierzania kar cielesnych niewspółmiernych do popełnionych występów. Z kolei w aktach miasta Ostrzeszowa znajdziemy pismo informujące o błąkaniu się po ulicach miasta 13-letniego chłopca, który uciekł od dotychczasowego opiekuna na skutek ciągłego bicia i znęcania. Archiwalia pochodzą z lat 1825-1925 przede wszystkim z akt miasta Sulmierzyce i z akt miasta Ostrzeszowa.

Indoktrynacji ideologicznej i różnym formom ograniczeń wolności osobistej poświęcony jest rozdział szósty – *Dziecko w szponach polityki*. Już bardzo dawno temu, bo w 1836 r. opiekunowie musieli starać się w Komisji Województwa Kaliskiego⁴ o zgodę władz rosyjskich na wydanie pozwolenia pobierania nauki w Berlinie na czas kuracji ortopedycznej. Dwa lata później rząd guberni kaliskiej był wyraźnie zaniepokojony, bowiem dwaj chłopcy Hermann i Rudolph przebywali od 6 lat zagranicą ucząc się języka niemieckiego i łacińskiego. Ich rodzice musieli się starać o zgodę na naukę poza granicami kraju, tzn. Królestwa Polskiego. Zupełnie inne pranie mózgow dzieci stosowano od 1945 r. Warto wspomnieć wiersz o Stalinie z 1951 r. napisany przez uczniów ze Stawiszyna. Nobile partyjni chętnie fotografowali się w towarzystwie dzieci i młodzieży. W rozdziale

⁴ Województwo Kaliskie ze stolicą w Kaliszu istniało w latach 1816-1937 r., od 1937 zostało przekształcone w Gubernię Kaliską.

tym znajduje się dokument z 1978 r. związany z powołaniem Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu, spotkania z przodownikami nauki w 1979 r., przekazania stanic harcerskich, a także występy dzieci i młodzieży na festynie robotniczym w Gołuchowie. Nie zabrakło fotografii z okazji spotkań młodzieży z delegacją z Charkowa w ramach Kaliskich Dni Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Ideologia marksistowsko-leninowska wciskała się wszędzie nawet urzędy stanu cywilnego zmuszone były organizować laickie uroczystości nadania imienia, co miało stanowić konkurencję dla chrzcin. W tym socrealnym świecie harcerze mogli się spotkać w 1982 r. z pierwszym sekretarzem KW PZPR Janem Janickim. Archiwalia pochodzą z lat 1836-1982 m.in. z zespołów – Naczelnik Powiatu Kaliskiego, akt miasta Kalisza, spuścizny Tadeusza Martyna, Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej czy Urzędu Wojewódzkiego w Kaliszu.

Siódmą część albumu *Dzieci w czasie okupacji hitlerowskiej*, rozpoczyna podrozdział Gaukinderheim – Okręgowym Domu Dziecka, zorganizowany przez Niemców w celu przeprowadzania masowej germanizacji polskich dzieci. Dzieci te podczas pobytu w placówce przechodziły ścisłą selekcję pod względem przynależności do tzw. rasy aryjskiej. Te, których charakteryzował niebieski kolor oczu, określony kształt czaszki i włosy koloru blond, przeznaczano do adopcji na terenie Niemiec. Wcześniej, przez okres ok. 6 tygodni dziecko było zniemczane, zmieniano mu imię i nazwisko na niemieckie, mogło zwracać się do innych tylko i wyłącznie po niemiecku. Kaliski Gaukinderheim funkcjonował w klasztorze Sióstr Nazaretanek przy kaliskiej rogatce, w latach 1942-1945. Wszystkie materiały na temat tej instytucji pochodzą ze Spuścizny Tadeusza Martyna z Kalisza⁵. W rozdziale tym wspomniana jest osoba Stanisława Kulczyńskiego, który pracował tam przy wywozie śmieci i w wózku pod stertą śmieci i starych papierów wywiózł z ośrodka kilkoro polskich dzieci. Nie zapomnieliśmy też o Marii Pinczewskiej, która zajmowała się umieszczaniem tych dzieci w polskich rodzinach, najlepiej na obrzeżach miasta lub na wsi, by nie wpadły w ręce Niemców. Zarówno S. Kulczyński jak i M. Pinczewska byli działaczami kaliskiego ruchu oporu.

Zupełnie innemu aspektowi okresu okupacji hitlerowskiej poświęcony jest drugi podrozdział, który dotyczy szeroko pojętej edukacji. Znajdziemy tu książki i zeszyty uczniów – członków tajnego nauczania. Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, iż w przypadku tajnych kompletów korzystano głównie z podręczników wydanych w latach wcześniejszych. Stanowią one świetne źródło wiedzy na temat dawnych metod i programów nauczania m. in. gramatyki polskiej, historii i matematyki. W zeszytach znajdziemy notatki na temat dawnej świetności państwa polskiego, a także pierwsze, nieudolne próby pisania w języku ojczystym. Wszystkie materiały związane z tajnym nauczaniem pochodzą ze Spuścizny Tadeusza Martyna z Kalisza. Jakże odmienne są przy nich notatki lekcyjne wykonane przez Mieczysława Wiśniewskiego w czasie okupacji hitlerowskiej w Szkole Handlowej w Jaśle na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Prezentujemy m.in. wykonaną odręcznie w zeszycie mapkę starożytnej Grecji i zeszyt do matematyki.

⁵ Tadeusz Martyn żywo interesował się losami Polaków podczas II wojny światowej, był członkiem Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.

Kolejny ósmy rozdział poświęcony jest sierotom i dzieciom z bardzo biednych rodzin – *Sierocińce i Domy Dziecka*. Otwiera go pismo ks. Władysława Kielbasińskiego, który zarządzał szkołą i ochronką tzn. instytucją będącą sierocińcem, żłobkiem i przedszkolem w jednym. Występował on w sprawie odzieży zimowej dla dzieci w 1916 r. Młode państwo polskie w 1926 r. wydało rozporządzenie policyjne dotyczące wychowywania opuszczonych dzieci. Warto także wspomnieć o Kaliskim Zakładzie Sierot czy też Sierocińcu istniejącym w latach 1915-1949 i przekształconym w 1950 r. w Państwowy Dom Dziecka. Ta niewesoła ale konieczna i pożyteczna instytucja działa do dziś przy ulicy Stawiszyńskiej w Kaliszu. W albumie znajdują się też dokumenty związane z Domem Dziecka w Liskowie. Archiwalia występujące w tym rozdziale pochodzą z lat 1916-1982.

Zbliżony, a jednocześnie inny charakter, miały *żłobki i przedszkola*. Przebywające w nich dzieci mogły czekać na rodziców. Instytucjom tym jest poświęcony dziewiąty rozdział. Najstarsze prezentowane w nim archiwalia to afisz informujący o otwarciu żłobka w Krotoszynie z 1922 r. i dochodzenie statystyczne tzn. sprawozdanie Ochronki Św. Stanisława w Zdunach na potrzeby Powszechnej Wystawy Krajowej z 1929 r. W albumie tym przypomnieliśmy zapomnianą już instytucję tzn. ochronkę, a później żłobek i przedszkole prowadzone zarówno w 1938 r., jak i w 1949 przez siostry zakonne przy ulicy Asnyka. Ponadto prezentujemy tutaj zdjęcie wychowanków prywatnego przedszkola Leokadii Jachowicz w Kaliszu z 1931 r. Natomiast z okresu PRL przedstawiamy dwie reprezentatywne dla tej epoki fotografie – dzieci z przedszkola *Jacek i Agatka* z 1979 r. i dzieci pracowników Fabryki Wyrobów Runowych *Runotex* w Kaliszu w żłobku zakładowym w 1980 r. Materiały pochodzą m.in. ze spuścizn – Wandy Stasiak, Stanisława Perlinskiego i Tadeusza Martyna.

Wszyscy wiedzą, że aby nasi milusińscy mogli dobrze rosnąć trzeba dbać o ich zdrowie na różne sposoby. Dużą rolę odgrywają szczepienia. Choć najstarsze świadectwo szczepienia pochodzi z Pleszewa z 1902 r. i dotyczy Jana Makowskiego, to dużo ciekawszy jest dokument z kwietnia 1949 r. skierowany do tego samego obywatela. Jest to wezwanie, by poddał szczepieniu ochronnemu swoją córkę Jadwigę, podpisane przez burmistrza Markiewicza *Niezastosowanie się do powyższego podlega karze*. – *Ponadto zostaną zastosowane środki przymusowe*. Warto zaprezentować tu także broszurę M. Góreckiej pt. *Hartujemy dzieci* z 1956 r. Zasługuje ona na uwagę ze względu na bardzo odmienny od dzisiejszego model wychowania niemowląt. Otóż w 1956 r. zalecano, by wózek służył tylko i wyłącznie do spacerów, a spanie dziecka w wózku uważano za karygodne. Podobnie niepochlebne opinie wyrażano o wspólnym spaniu w jednym łóżku z niemowlęciem. Matka dziecka karmiąca je piersią do 3 miesiąca życia dziecka powinna zakładać maskę z gazy na usta i nos podczas karmienia. Archiwalia pochodzą przede wszystkim ze zbiorów materiałów rodzinnych, druków ulotnych i zbiorów Domu dziecka w Kaliszu z lat 1902-1963.

W katalogu przypominamy też słynny w Kaliszu w latach 1946-1950 ewenement – kaliskie trojaczki, urodzone na ulicy Cegielnianej w Kaliszu – Wanda, Piotr i Janina Wojciechowsky. Zamieściliśmy zdjęcia, polemikę prasową oraz prośby o pomoc. Archiwalia pochodzą z zespołu Zbiór materiałów rodzinnych i zostały przekazane przez Lecha Dogielskiego.

Album zamyka ostatnia, 12 część zatytułowana *Fotografie*. Jest ona podzielona na trzy podrozdziały – *fotografie artystyczne, pamiątki pierwszej komunii świętej i ujęcia zbiorowe*. W pierwszym podrozdziale znajdują się z reguły ujęcia pozowane, często wykonywane w atelier. Tu jest też najstarsza fotografia dziecka w całym albumie, zdjęcie chłopca – Jana Makowskiego wykonane w 1910 r. w Pleszewie. Prezentujemy wiele fotografii z okresu międzywojennego i z czasów II wojny światowej. Są one bardzo statyczne, ponieważ tylko nieliczne aparaty z tej epoki potrafiły uchwycić postać w ruchu. Sytuacja zmieniła się w latach 70-tych. Pojawiają się zdjęcia pełne ruchu, jak fotografia bawiących się dzieci na plaży w Międzyzdrojach w 1977 r. W podrozdziale *Pamiątki Pierwszej Komunii Świętej* wszystkie zdjęcia pochodzą z okresu międzywojennego, z wyjątkiem jednego – zbiorowej fotografii pierwszokomunijnej wykonanej w 1946 r. w zakładzie Foto-Malik przy ul. Kolejowej w Kaliszu. Materiały tu umieszczone pochodzą przede wszystkim z lat 1910-1981. Z późniejszej epoki pochodzą przede wszystkim *ujęcia zbiorowe*, które stanowią ostatnią część rozdziału.

Niezależnie od tego, czy buzie dzieciaków są zdziwione, przestraszone czy uśmiechnięte wszystkie te zdjęcia nawiązują do słów Johanna Wolfganga Goethego „Chwilo trwaj wiecznie”. Chcielibyśmy, by nie tylko te fotografie uśmiechniętych dzieciaków ale cały album zapadł Państwu w pamięć i trwał tam sprawiając przyjemność i dostarczając jednocześnie wielu informacji.

W archiwum naszym znajduje się dużo więcej materiałów poświęconych dzieciom, a prezentowany album zawiera jedynie skromny, ale starannie dobrany wybór archiwaliów poświęconych tej tematyce. Chciałabym podziękować wszystkim osobom które przyczyniły się do powstania tego albumu – darczyńcom, osobom prywatnym oraz Dyrektorowi Domu Dziecka w Kaliszu Jolancie Nowińskiej. Osobne podziękowania składam Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych dr. hab. Władysławowi Stępniakowi, Prezydentowi Miasta Kalisza Grzegorzowi Sapińskiemu i pracownikom Archiwum Państwowego w Kaliszu.

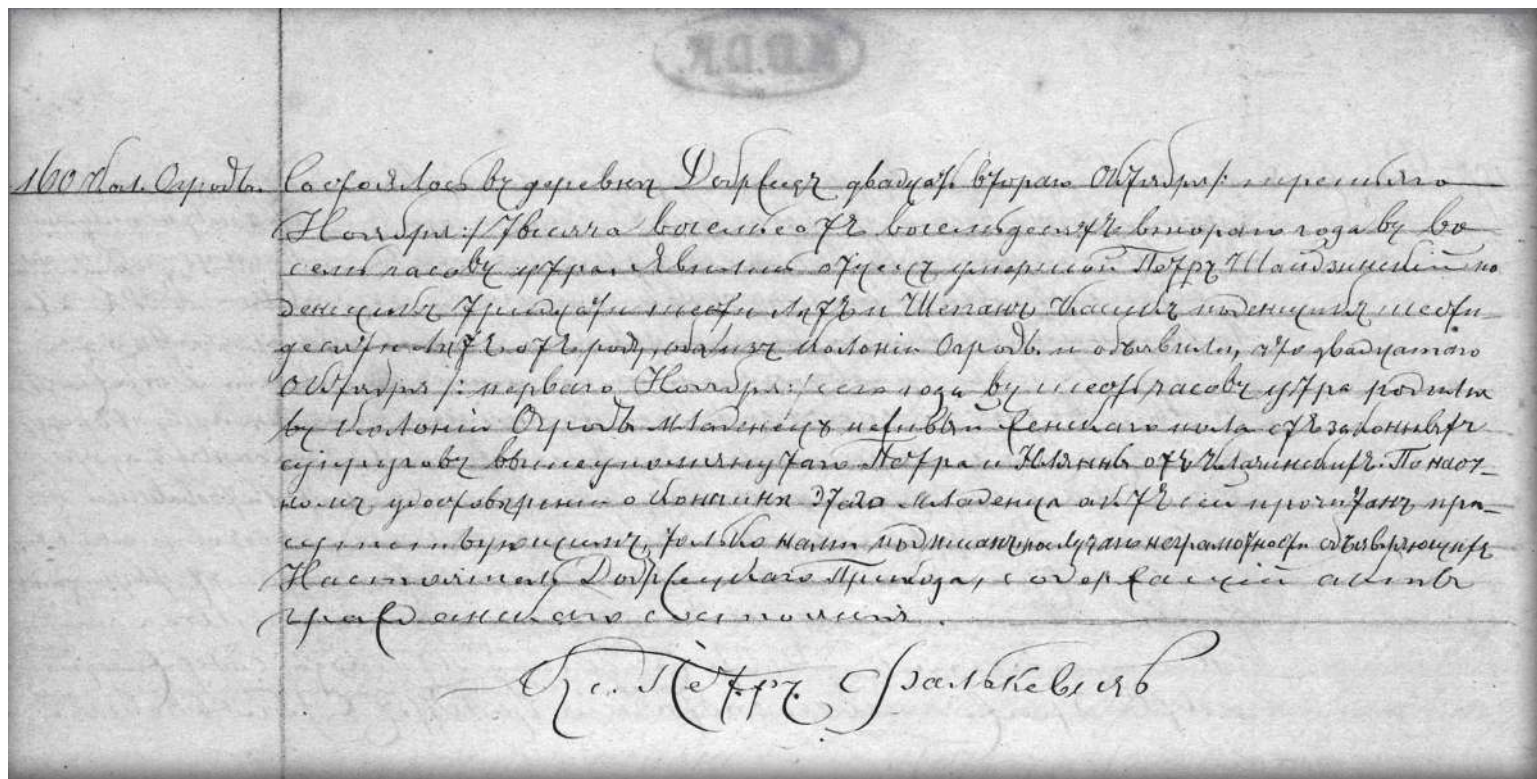
Dr Grażyna Schlender

Dyrektor

Archiwum Państwowego w Kaliszu

1. Dziecko w dokumencie archiwalnym

**Dziecko w aktach metrykalnych
i stanu cywilnego**



1. Akt zgonu z 22 października/3 listopada 1882 r. narodzonego martwego dziecka żeńskiej płci prawowitych małżonków Piotra Szajdzińskiego i Julianny z Kłączyńskich (?) z Kolonii Ogrody.

APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Dobrzec, sygn. 12, s. 198, akt nr 160

C.

Nr. 33.

Żerków am 10. Februar 1892.

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der
 Persönlichkeit nach Ludwig Hermann Joseph Wolsztyniak
Aleksander Wolsztyniak von hier oder kannt,
der Aleksander von Wolsztyniak
Wolsztyniak geboren Wolsztyniak
 wohnhaft zu Brzostkowi
 und zeigte an, daß Aleksander Wolsztyniak

Joseph Wolsztyniak alt Wolsztyniak Religion
 wohnhaft zu Brzostkowi
 geboren zu Brzostkowi

Ludwig Hermann Joseph Wolsztyniak
Wolsztyniak
 zu Brzostkowi
 am 10. Februar
 des Jahres tausend acht hundert neunzig und zwei
Freitag 3 um neun Uhr
 verstorben sei.

Vorgelesen, genehmigt und gegen Wolsztyniak
von der Wolsztyniak mit ihrer Gattin
gegen Wolsztyniak XXX

Der Standesbeamte.
Kurkowski

zb. 14/3/91
 K. Kurkowski

2. Akt zgonu Aleksadra Wolsztyniaka, syna Marianny i Wojciecha Wolsztyniaków z Brzostkowa, zmarłego w wieku 10 miesięcy w Brzostkowie 10 lutego 1892 r.

APK, Urząd Stanu Cywilnego Żerków – obwód miejski, sygn. 60, s. 33, akt nr 33

5 Пивонице. Состоялось въ деревнѣ Добружцѣ двадцать девятаго Декабря /десятаго Января/ тысяча восемьсотъ девяносто седьмаго /восьмаго года въ одиннадцатую часовъ утра. Явился Валентъ Фурманъ /Valenty Furman/ жена его Леся изъ Колоніи Пивонице тридцати шести лѣтъ отъ роду, въ присутствіи Ваврыныча Пухарскаго тридцати трехъ лѣтъ и сына Ш. май сороса пяти лѣтъ отъ роду всеяго Пивонице, и представилъ Намъ младенца мужескаго пола объявивъ что онъ родился въ Колоніи Пивонице двадцать третьяго Декабря /десятаго Января/ вышеупомянутаго года въ дванадцать часовъ отъ захода его жены Ядвиги урожденной Дзвониртис /Jadwigi z Dzwoniarkoy/ тридцати шести лѣтъ отъ роду. Младенца этому при свѣдѣніи священника совершенного еего числа дано имяна Пасхалеонъ Пасхалисъ /Pantaleon Paschalis/ а въ крещеніи быти: Пасхалъ Евхаристъ Корновскій и Валерій Садовназ, Актъ сей объявлено и свидѣлать неграмотныхъ прочитавъ, только Намъ подписанъ. Настоятель Добружскаго Прихода, содержащій Актъ гражданскаго состоянія /Ф. Пухаровскій/

4. Akt urodzenia Paschalisa Pantaleona Furmana z 23 grudnia 1897 r./4 stycznia 1898 r., syna Walentego Furmana i jego żony Jadwigi z Dzwoniarzów z Kolonii Piwonice.

APK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Dobrzec, sygn. 28, s. 2, akt nr 5

Ben Hauptstadt
Luzern

Pr. 45.

Der Standsbeamte.

Sittmann

6. Akt zgonu Adama Tacika, syna kupca Władysława i Franciszki Tacik z Ostrowa, zmarłego po upływie 15 minut od urodzenia w Ostrowie 12 lutego 1904 r.
APK, Urząd Stanu Cywilnego Ostrów Wielkopolski – obwód miejski, sygn. 130, s. 31, akt nr 31
7. Akt urodzenia Horsta Eberharda Curta Ottona Claass, syna Otto Friedricha Oskara i Clary Claass, urodzonego 30 lipca 1905 r. w Kierzenku.
APK, Urząd Stanu Cywilnego Świba, sygn. 71, s. 131, akt nr 45

1. Dziecko w dokumencie archiwalnym

Dziecko w dokumentach szkolnych

Schulzeugnis
 aus der Deutschen Bürgerschule in Pleschen
 für den Schüler der 5. Klasse
Makowski Jan

I. Im Allgemeinen:

Gleiß	} <i>günstig</i>	Betragen	<i>gut.</i>
Aufmerksamkeit		Schulbesuch	<i>regelmäßig</i>

II. Im Besonderen:

Religion	<i>sehr gut</i>
Lesen	} <i>günstig</i>
Rechtschreiben	
Schönschreiben	<i>sehr gut.</i>
Anschauung	} <i>günstig</i>
Rechnen	
Gefang	<i>mangelhaft</i>

III. Bemerkungen:

Der Schüler *ist* heute nach der *4.* Klasse versetzt worden.

Der Rektor. *J. H. Jarmoski.* Der Klassenlehrer. *Heinze.*
 Pleschen, den *31* ten *März* 190*8*
 Gelesen von *H. Makowski.*

8. Świadectwo szkolne Jana Makowskiego z Niemieckiej Szkoły Miejskiej w Pleszewie, wystawione 31 marca 1908 r.
 APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 98, k. 4

Königliche Realschule in Pleschen.

Zeugnis

für

den Schüler der **OM Johann Makowski** **Wintersemester 1915**

Betragen: *gut*

Aufmerksamkeit: *genügend*

Fleiß:

Leistungen:

Religion: *gut*

Deutsch: *bei zuweilen gering. Leist. genügend*

Französisch: *mangelhaft*

Englisch: *bei teilw. gering. Leist. genügend*

Geschichte: *}*

Erdkunde: *}* *mangelhaft*

Geometrie: *}*

Arithm. und Trigon.: *}* *bei teilw. gering. Leist. genügend*

Rechnen: *}*

Naturbeschreibung: *}* *genügend*

Physik: *}*

Chemie: *}*

Zeichnen: *}*

Schreiben (Handschrift): *}* *genügend*

Singen:

Turnen:

Klassenplatz *13* **unter** *15* **Verjährt** *2* **Stunden.** **Verpöbet** *—* **mal.**

Bemerkungen:

Der Direktor. *K. Wagner*

Der Klassenleiter. *Dr. Frommann*

Unterschrift des Vaters oder seines Stellvertreters: *J. Makowski*

Prädikate: a. für das Betragen: 1 = sehr gut, 2 = gut, 3 = in ganzen gut, 4 = nicht ohne Tadel, 5 = lobenswert.
b. für Aufmerksamkeit, Fleiß und Leistungen: 1 = sehr gut, 2 = gut, 3 = genügend, 4 = mangelhaft, 5 = nicht genügend.
Ein Urteil über den häuslichen Fleiß braucht im Zeugnis nicht angegeben zu werden.

9. Świadectwo szkolne Jana Makowskiego z Królewskiej Szkoły Realnej w Pleszewie, wystawione w Święta Bożego Narodzenia 1915 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 98, k. 25

Der Schüler

Johann Makowski
hat von mir Privatstunden erhalten.

Geburtsort *Berlin*

Vater *A. Makowski*

Mutter *Anna geb. Zielińska*

Geburtstag und Jahr *24. Juni 1900*

Wohnort *Pleschen.*

(letzte) Schule *Kgl. Realschule zu Pleschen.*

Leistungen.

Deutsch: <i>genügend</i>	Latein: <i>genügend, mind. III. Rep. gut</i>
Geschichte: <i>gut</i>	Französisch:
Rechnen:	Griechisch: <i>genügend, mind. III. Rep. fast gut</i>
Raumlehre: <i>genügend</i>	Englisch: <i>III. Rep. fast gut</i>
Naturlehre:	<i>Lituanen: fast gut</i>
Erdkunde:	
Schreiben:	

Konfirm. III/II

Posen, d. *25/III* **19** *18.*

V. Damski
J. Makowski

10. Zaświadczenie ukończenia prywatnych lekcji w Poznaniu przez Jana Makowskiego, wydane 25 marca 1918 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 99

RZECZPOSPOLITA POLSKA. ROK SZKOLNY 1921/22



WYKAZ POSTĘPÓW
W NAUKACH

Stomiana Leona

Data urodzenia: *14 marca 1906*

ucz. oddz. *IV*

IV klasowej szkoły powszechnej
w *Kalinie*
starostwa Kaliskiego.

Skala oceny: bd.—bardzo dobre, d.—dobry, ds.—dostateczne, nd.—niedostateczne.

POWSZECHNA
7 od. Szkoła Kolejowa
KALISZ

Druk P. Piotrowskiego, Kalisz.

Stomiana Leona, ucz. oddz. *IV*

w roku szkolnym 1921/22 okazał postępy następujące:

	w półroczu	
	I	II
w nauce religii	<i>dobry</i>	<i>b. dobry</i>
w języku polskim	<i>dobry</i>	<i>dobry</i>
w języku	—	—
w rachunkach z geometrią	<i>dobry</i>	<i>dobry</i>
w naukach przyrodniczych	<i>b. dobry</i>	<i>b. dobry</i>
w geografii	<i>dobry</i>	<i>dobry</i>
w historii	<i>b. dobry</i>	<i>b. dobry</i>
w rysunkach	<i>b. dobry</i>	<i>b. dobry</i>
w pracy ręcznej	<i>dobry</i>	<i>dobry</i>
w śpiewie	<i>b. dobry</i>	<i>b. dobry</i>
w gimnastyce	<i>dobry</i>	<i>dobry</i>
Sprawowanie	<i>b. dobre</i>	<i>b. dobre</i>
Pilność	<i>b. dobra</i>	<i>b. dobra</i>
Opuścił lekcji	<i>15</i>	

Postanowieniem Rady Pedagogicznej z dnia *26. VI* 1922
Przewidywany stopień: piątego.

w *Kalinie* dnia *2. VII* 1922

Kierownik szkoły *[Signature]*

[Circular Stamp: Powszechna Szkoła Kolejowa Kalisz, 1922]

[Signature: Stomiana]

11. Świadectwo szkolne Leona Słomiana, ucznia Powszechnej 7-Oddziałowej Szkoły Kolejowej w Kaliszu, wystawione w roku szkolnym 1921/1922.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 114

Gimnazjum S.S. Najświętszej Rodziny z Nazaretu
KALISZ, UL. WROCLAWSKA Nr. 45.

Na mocy rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 19. 12. 1928 r. Nr. 5101/28 szkoła, wydająca niniejsze świadectwo, uzyskała na rok szk. 1928/29 prawo gimn. państw., przewidziane w § 1 Ust. i rozp. Min. W. R. i O. P. z dn. 7. 12. 1924 r. Nr. 12600/11 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dn. 28. 12. 1928 r. Nr. 9 (908) poz. 306).

Nr. 9 Rok szkolny 1928/29

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Karolakówna Eugenia
urodzona dnia 19 maja 1914 r. w Kaliszu
(powiat:), religii (wyznania) rym-kat.
uczeńka klasy otrzymuje za rok szkolny 1928/29 stopnie następujące:

ze sprawowania się	dobry
z nauki religii	bardzo dobry
" " języka polskiego	dostateczny
" " języka łacińskiego	dostateczny
" " języka greckiego	"
" " kultury klasycznej	"
" " języka niemieckiego	dostateczny
" " języka	"
" " historii	dostateczny
" " geografii	dostateczny
" " przyrodznawstwa	dostateczny
" " fizyki	"
" " chemii	"
" " matematyki	dostateczny
" " propedeutyki filozofii	"
" " higieny	"
" " rysunku	dostateczny
" " śpiewu i muzyki	dobry
" " pracy ręcznej	"
" " pisma	"
" " ćwiczeń cielesnych	bardzo dobry

G. R.
Drukarnia Państwowa 28 58221 0.1.00. 1928

12. Świadectwo szkolne Eugenii Karolak, uczennicy Gimnazjum Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Kaliszu, wystawione w roku szkolnym 1928/1929. Dziś, na miejscu tej szkoły przy ul. Harcerskiej mieści się Prywatna Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Sióstr Nazaretanek.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 127

Państwowe Gimnazjum *Żeńskiego*
im. *Anny Jagiellonki* w *Kaliszu*
Wydział (Typ) *matematyczno-przyrodniczy*
Nr. 6 Rok szkolny 1932/33

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Dobrowolska Zenaida
urodzona dnia 21 marca 1918 r. w *Kaliszu*
(powiat: *Podole*), religii (wyznania) *rym-kat.*
uczeńka klasy otrzymuje za rok szkolny 1932/33 stopnie następujące:

ze sprawowania się	bardzo dobry
z nauki religii	dobry
" " języka polskiego	dostateczny
" " języka łacińskiego	"
" " języka greckiego	"
" " kultury klasycznej	"
" " języka francuskiego	dostateczny
" " języka	"
" " historii	dostateczny
" " geografii	dostateczny
" " przyrodznawstwa	dostateczny
" " fizyki	dostateczny
" " chemii	"
" " matematyki	niedostateczny
" " propedeutyki filozofii	"
" " higieny	"
" " rysunku	dobry
" " śpiewu i muzyki	"
" " pracy ręcznej	bardzo dobry
" " pisma	"
" " ćwiczeń cielesnych	dostateczny

Drukarnia Państwowa 28 58221 0.1.00. 1933 Świadectwo szkolne dla państwowych gimnazjów (G. R.). Cena 12 gr.

13. Świadectwo szkolne Zenaidy Dobrowolskiej, uczennicy Państwowego Gimnazjum Żeńskiego im. Anny Jagiellonki w Kaliszu, wystawione w roku szkolnym 1932/1933. Szkoła ta działała od 1918 r. na podbudowie Żeńskiej Szkoły Realnej. Dziś w jej gmachu na ul. Kościuszki w Kaliszu mieści się III Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Kaliszu.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 128

Publ. 16 111 Nr. 2
1939 r. 10. 11. 12.

SWIADECTWO SZKOŁY POWSZECHNEJ

Makowska Mieczysława, Maria, Anna
(nazwisko i imię)

urodzona dnia *31 grudnia* 19*30* r. w *Pleszewie*
powiatu *garwolińskiego*, religii (wyznania) *rzymskokat.*
uczęszczała do klasy *drugiej b.* i otrzymała
za rok szkolny 19*38-39* oceny następujące:

sprawowanie	<i>bardzo dobry</i>
religia	<i>dobry</i>
język polski	<i>dostateczny</i>
język	<i>—</i>
historia	<i>—</i>
geografia	<i>—</i>
nauka o przyrodzie	<i>dostateczny</i>
arytmetyka z geometrią	<i>dostateczny</i>
rysunki	<i>dobry</i>
zajęcia praktyczne	<i>dobry</i>
śpiew	<i>dobry</i>
ćwiczenia cieleśne	<i>bardzo dobry</i>

Opisali dni szkolnych *15*, w tym nie asprausedilano *—*
Na tej podstawie *przechodzi do klasy trzeciej.*

Publiczna Szkoła Powszechna stopnia III
Nr *2* im. *Królowej Jadwigi*
w *Pleszewie* (powiat *garwoliński*)
dnia *21 czerwca* 19*39* r.

Nr *8*
Zofia Krzyżanowiczówna
Dyrektor Szkoły

Włodzisław
Kierownik Szkoły

Skala ocen: *bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny*

Sign. P. 10.
Drukarnia Państwowa w Warszawie

Cena 5 gr.

14. Świadectwo Mieczysławy Makowskiej z Publicznej Szkoły Powszechnej Nr 2 im. Królowej Jadwigi w Pleszewie z 21 czerwca 1939 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 103

Publ. 16 111 Nr. 2
1939 r. 10. 11. 12.

SWIADECTWO GIMNAZJUM
OGÓLNORSZTAŁCĄCEGO

Wiśniewski Mieczysław
(nazwisko i imię)

urodzony dnia *23 sierpnia* 19*25* r. w *Kaliszu*
powiatu *—* religii (wyznania) *rzym.-kat.*
uczęszczał do klasy *prvej b.* i otrzymał za rok szkolny 19*38-39*
oceny następujące:

sprawowanie	<i>bardzo dobry</i>
religia	<i>dostateczny</i>
język polski	<i>dostateczny</i>
język łaciński	<i>dostateczny</i>
język <i>nimicki</i>	<i>dostateczny</i>
historia	<i>dostateczny</i>
geografia	<i>dostateczny</i>
biologia	<i>niedostateczny</i>
fizyka i chemia	<i>dostateczny</i>
matematyka	<i>dostateczny</i>
przygotowanie wojskowe	<i>dostateczny</i>
zajęcia praktyczne	<i>dostateczny</i>
ćwiczenia cieleśne	<i>dostateczny</i>

Sign. G. R. 2.
Drukarnia Państwowa w Warszawie

Cena 13 gr.

15. Świadectwo ukończenia przez Mieczysława Wiśniewskiego I klasy w Państwowym Liceum i Gimnazjum im. A. Asnyka w Kaliszu, wystawione 21 czerwca 1939 r.

APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 99

ŚWIADECTWO UKOŃCZENIA CZTEROLETNIEGO GIMNAZJUM KUPIECKIEGO

Wiśniewski Mieczysław
(nazwisko i imię)
urodzony dnia 29 sierpnia 1925 r. w Tyńcu
powiatu kauńskiego, województwa poznańskiego,
przyjęty do klasy czwartej w dniu 7 kwietnia 1945 r.
ukończył w 1945 r. naukę w zakresie programu czteroletniego
gimnazjum kupieckiego, zorganizowanego na zasadach art. 29 ustawy z dnia
11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej
Polskiej Nr. 38, poz. 389) w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum
Kupieckim Zgromadzenia Kupców miasta Kalisza w Kaliszu, z uprawnieniami
państwowych gimnazjów zawodowych (Zarządzenie Ministra Wyznań Reli-
gijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 maja 1939 r. Nr. III 0 — 3164/39).
Na tej podstawie Rada Pedagogiczna Gimnazjum uznaje Wiśniewskiego
Mieczysława za przygotowanego do pracy w handlu detalicznym i hur-
towym oraz w działach handlowych różnych przedsiębiorstw gospodarczych.

Kalisz, dnia 27 lipca 1945 r.

Nr. 15

mgr J. Klichalski
DYREKTOR

CZŁONKOWIE RADY PEDAGOGICZNEJ:

Halina Sutarzewska

Halina Sutarzewska

M. Klichalski

Stefanowski

Stefanowski

Stefanowski

Stefanowski



Komisarz

16. Świadectwo ukończenia przez Mieczysława Wiśniewskiego czteroletniego Gimnazjum Kupieckiego, wystawione 27 lipca 1945 r. Pośród składu rady pedagogicznej można dostrzec podpis Haliny Sutarzewicz.
APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 109

2. Szkoła, tło społeczne i programy nauczania

Nr	Imię i nazwisko dzieci	Imię na- uczyciela	Przyczyna, że szko- ły nauczyciel
1.	Przybylski Józef	Włodzisław Kamaryński na próżno stwierd.	Niechodzą z lenistwa bo tylko świnie pasą od 8 rano – a ranna nauczka trwa do 7 gdyby mógł, gdyby chciał.
2.	Stambiewicz Jan	Jan	Ma kilkoro dzieci mogliby na przemian chodzić częściej.
3.	Stęka Wojciech	Gracjan	Tu wcale nie wiem co z tego wychodzi
4.	Stęka Stanisław	Włodzisław	Do rana mogliby chodzić częściej – bo nie wiem co by wspominał
5.	Stęka Julia	Marcin	Ma on więcej ci – nie wiem co by wspominał
6.	Stęka Józef	Włodzisław	Ma on więcej ci – nie wiem co by wspominał
7.	Stęka Maryja	Marek	Ma on więcej ci – nie wiem co by wspominał
8.	Stęka Karol	Szymon	Ma on więcej ci – nie wiem co by wspominał
9.	Stęka Katarzyna	Jan	Ma on więcej ci – nie wiem co by wspominał
10.	Stęka Paulina	Gracjan	Ma on więcej ci – nie wiem co by wspominał

18. Wykaz nieregularnie chodzących dzieci do szkoły w miesiącu maju 1851 r. wraz z podaniem przyczyny według nauczyciela. Jeden uczeń nie chodzi z lenistwa, bo tylko świnie pasą od 8 rano – tenby mógł, gdyby chciał. W przypadku innej, wielodzietnej rodziny nauczyciel wskazał rozwiązanie – ma kilkoro dzieci, mogliby na przemian chodzić częściej.

Rozkład nauk dla klasy I^{ej} na rok 1851.

<i>Godziny</i>	<i>Poniedziałek</i>	<i>Wtorek</i>	<i>Środa</i>	<i>Czwartek</i>	<i>Piątek</i>	<i>Sobota</i>	<i>Nazwisko naucz.</i>	<i>Uwagi</i>
8-9	Religia	Hist. bibl.	Hist. natur.	Religia	Hist. bibl.	Ćwiczenia pol. skic.	Michał. Mierzi- kiewicz.	
9-10	Čytnie niemieckie i rozkład gramatyki	Fizyka	Čytnie niem. i rozkład gramatyki					
10-11	Kaligrafia. Ortografia polska	Rysunki	Kaligrafia. Ortografia niemiecka				Michał. Mierzi- kiewicz.	
11-12	Čytnie pow. szesnast.	Geografia. Śpiew.	Nauka o fiz. mach.				Michał. Mierzi- kiewicz.	
<i>Świętowania</i>								
1-2	Čytnie polskie i rozkład gramatyki	Wtorek	Čytnie polskie i rozkład gramatyki				Michał. Mierzi- kiewicz.	
2-3	Rachunki	"	Rachunki				Michał. Mierzi- kiewicz.	

*Sulmierzyce 28^{go} lutego 1851. Michał Mierzi-
kiewicz.*

19. Rozkład nauk dla klasy I na rok 1851/1852. Wyszczególniono m. in. następujące przedmioty szkolne: religia, czytanie niemieckie i rozkład gramatyki, kaligrafia, ortografia polska, historia powszechna, rysunki, śpiew, geografia, czytanie polskie i rozkład gramatyki, rachunki, fizyka.

APK, Akta miasta Sulmierzyce, sygn. 287, k. 52

Rozkład nauk dla klasy III, na rok 1851/52.

<i>Godziny</i>	<i>Poniedziałek</i>	<i>Wtorek</i>	<i>Środa</i>	<i>Czwartek</i>	<i>Piątek</i>	<i>Sobota</i>	<i>Uwagi</i>
<i>Od 8 do 9.</i>	<i>Historja biblijna</i>	<i>Religia</i>	<i>Historja biblij.</i>	<i>Religia</i>	<i>Religia</i>	<i>Historja bibl. Na Bartoszuw.</i> <i>Religja. M. Graffstein</i>	
<i>Od 9 do 10.</i>	<i>Nauka czytania i pisania.</i>	<i>Nauka czytania i pisania.</i>	<i>Nauka czytania i pisania.</i>	<i>Nauka czytania i pisania.</i>	<i>Nauka czytania i pisania.</i>	<i>N. Graffstein</i>	
<i>Od 10 do 11.</i>	<i>Rachunki</i>	<i>Rachunki</i>	<i>Rachunki</i>	<i>Rachunki</i>	<i>Rachunki</i>	<i>N. Mierzwinski</i>	
<i>Przerwa</i>							
<i>Od 10 1/2 do 12.</i>	<i>Nauka o świecie</i>			<i>Nauka o świecie</i>		<i>N. Graffstein</i>	
<i>Od 12 1/2 do 1.</i>	<i>Czytanie i pisanie</i>			<i>Czytanie i pisanie</i>		<i>N. Graffstein</i>	

Sulmierzyca 7 20/2 St. *N. Graffstein.*

Do akt dla Inspektora

20. Rozkład nauk dla klasy III na rok 1851/1852. Wyszczególniono m.in. następujące przedmioty: historia biblij, religia, nauka czytania i pisania, rachunki, nauka o świecie.

APK, Akta miasta Sulmierzyce, sygn. 287, k. 54

Prac. 9 18/2 53 5.

Sulmierzyce, dn. 18 2. 1853.

Wielmożnego Księcia Proboszcza
i Inspektora Szkoły upraszam
mój jak najuprzejmiej o surowe
napomnienie z ambony, aby
dzieci zdrowsze od Poniedziałku
szkołę odwiedzali, gdyż w razie
przeciwnym przymuszeni będziemy
przez policję dzieci wmiarko-
wanych do szkoły sprowadzić.

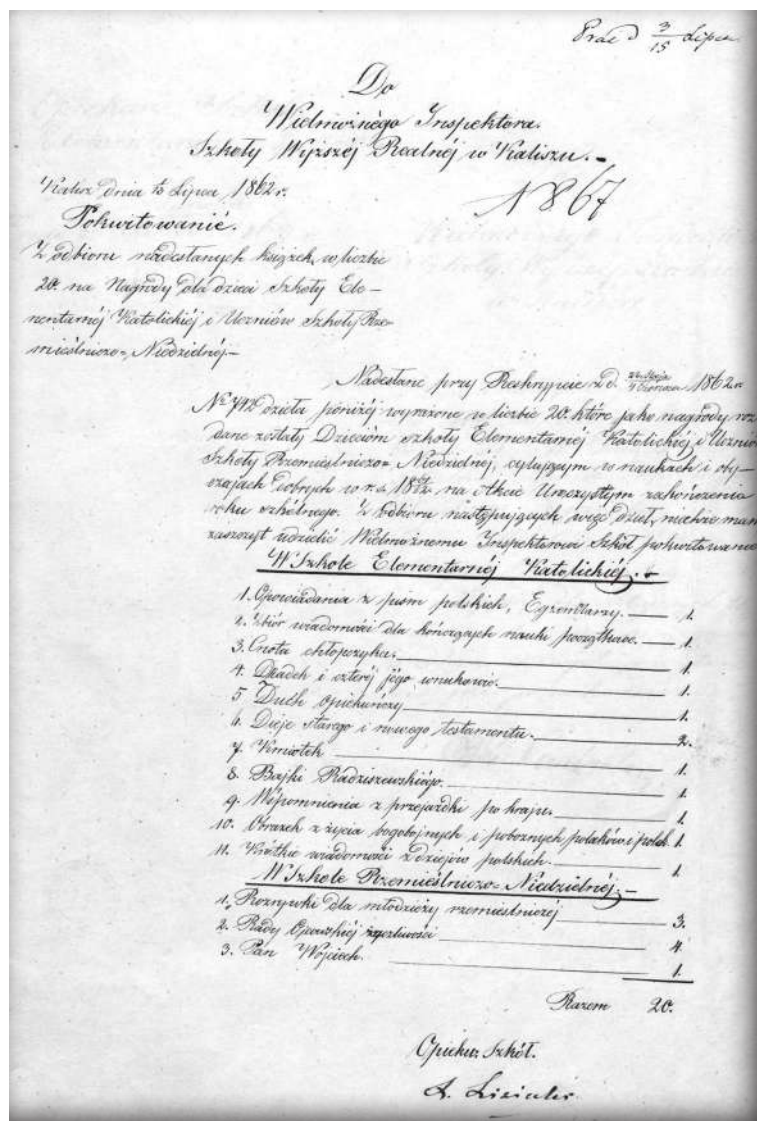
Wielmożnego Księcia Proboszcza
i Inspektora Szkoły

wniesieni

Przybyta: Bartłomiej, K. Grajczyński

21. Prośba nauczycieli szkoły w Sulmierzycach z 1853 r. o surowe napomnienie z ambony przez miejscowego księdza proboszcza i inspektora szkolnego, aby dzieci zdrowsze uczęszczały na lekcje. W przeciwnym razie dzieci miały zostać na lekcje doprowadzone siłą przez miejscową policję.

APK, Akta miasta Sulmierzyce, sygn. 287, k. 159



22. Pokwitowanie z odbioru nadesłanych książek na nagrody dla dzieci Szkoły Elementarnej Katolickiej i uczniów Szkoły Rzemieślniczo-Niedzielniej z 1862 r.

APK, Inspektor Gimnazjum Kaliskiego, sygn. 18, s. 14



23. Afisz informacyjny wydany przez Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy oddział dla porady zawodowej i pośrednictwa miejsc nauki w 1924 r.

APK, Akta miasta Krotoszyna, sygn. 612, k. 21v

Pleszew, dnia 24. marca 1926 r.

Do

Urzędu Policji Państwowej
w Pleszewie.

Ja niżej podpisany składam wniosek do Policji Państwowej o przyjęcie się oddaniem mego syna Franciszka Skopińskiego lat 17, urodzonego 24. listopada 1909 r. do Przymusowego domu wychowawczego, czyli do domu poprawy.

Ponieważ syn mój Franciszek jest bardzo złego charakteru, jest zupełnie nieposłuszny, czy to w domu czy w mieście nie daje nikomu spokoju, każdemu wyrządza krzywdę, tłumaczy się po nocach, i pomimo moich nauk, napomnień, kary i surowego i różnorodnych sposobów aby go poprawić nie wcale nie pomaga, i gdy go oddałem w naukę, mistrzostwa u p. Samosiewicza w mieście, następnie u p. Jurawki w mieście, nigdzie słuchać nie chciał ani pracować, ani do szkoły wieczornej pomimo iż go przysłał, nie chodził, i teraz gdy ja go przysłałem do wieczornej szkoły to zamiast iść do szkoły, walał się po nocy i kradnie gdzie co może, i dobija się przez ramki i kradnie co może. Ludzie przychodzą ze skargą na niego do mnie, a gdy ja go ukarzę równo to odgrania się ze się zemści na nas, i do tego już dokoła że jawnie i do innych osób mówi że on pracować nie będzie tylko prosić się o Browning i najpierniż zastępcy Gaja i Matkę a potem zbierze sobie romansyory czyli bandę takich jak on jest i pojedzie napadać po drogach i lasach i że on musi być heroldem bandy. Wobanie o nasze życie przenieśmy synem mru na górę iść do spania, a gdy

przychodzić późno w nocy to pali spirytus na pudło i gotuje sobie różne rzeczy i jest zawsze przytem wielkie niebezpieczeństwo że wybuchnie pożar z tego i lokatorzy moi są zawsze niepokojeni. - Udałem się do X. Prokuratora w tej sprawie, gdy X. Prokurator karat żeby on przysłał do X. Prokuratora to pomimo iż umiastem go to pójść do więzi i nie pokarat się aż w nocy.

Nobec tego iż już zniem ja rady dać nie mogę pomimo kary jaką mu wymierzam i próbę żeby się poprawił, a bojąc się żeby nie wykonał jakiejś zbrodni, oraz żeby nie był dla społeczeństwa niebezpieczny, postanowiłem po namyśleniu się z X. Prokuratorem, żeby oddać go czyli mego syna Franciszka Skopińskiego do Przymusowego domu wychowawczego czyli do domu poprawy.

Zatem upraszam Urząd Policji Państwowej o dopomoczenie mnie do oddania mego syna Franciszka do domu poprawy.

Zarazem upraszam Urząd Policji Państwowej o działanie tak, żeby on, czyli syn mój nie umiał tego bo by wówczas uciekł gdzie i mogłyby być złe skutki następstwa.

Z Wysokim Szacunkiem

Michał Skopiński

Adres: Michał Skopiński
Pleszew, ulica Krzywa Nr 2.



24. Wniosek Michała Skopińskiego z 1926 r. do Urzędu Policji Powiatowej w Pleszewie z prośbą o umieszczenie jego syna, Franciszka Skopińskiego, w domu poprawczym.

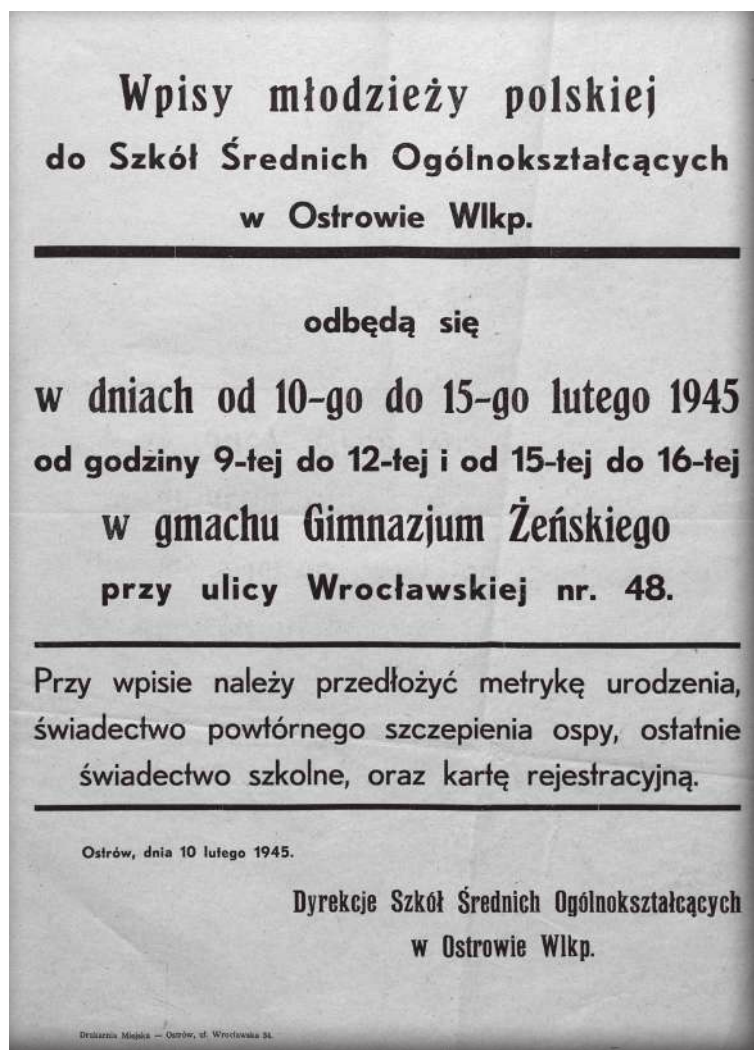
APK, Akta miasta Pleszewa, sygn. 1433, k. 343v, 344



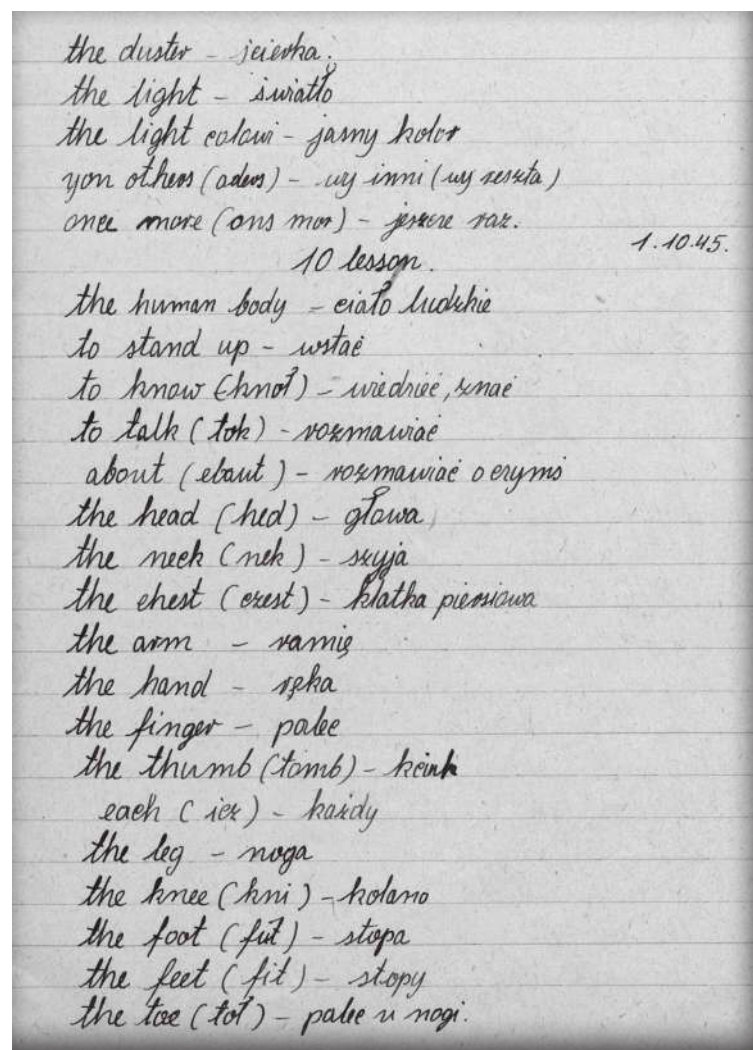
25. Sklepik szkolny w Szkole Handlowej w Kaliszu w 1931 r.
APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 93



26. Drużyna Harcerska Publicznej Szkoły Powszechnej Stopnia Trzeciego Nr 9 w Kaliszu na stadionie w 1938 r.
APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 95



27. Afisz informujący o zapisach młodzieży do szkół średnich ogólnokształcących w Ostrowie Wielkopolskim w 1945 r.
APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 23



28. Notatka w zeszycie szkolnym do nauczania języka angielskiego w Prywatnym Koedukacyjnym Liceum Handlowym Zgromadzenia Kupców miasta Kalisza w roku szkolnym 1945/1946. Dziś w budynku szkoły przy ul. Legionów mieści się Zespół Szkół Ekonomicznych w Kaliszu.
APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 113

IZBA RZEMIEŚNICZA
w Poznań

Umowę zarejestrowano w Izbie Rzemieśniczej w myśl art. 116
prawa przemysłowego

Tam 8 strona 24 Nr 103 dn. 31.12.79
w Poznań podpis [signature]
Rejestr Uczniowski Cechu
w Nr

UMOWA O NAUKĘ

rzemiosła krawieckiego w specjalnościach krawiectwo damskie
między

Ob. Przywojska Stanisława działającym (i)
(nazwisko i imię)

w imieniu [signature] w Stalim ul. Ogrodowa Nr 3
(nazwa firmy) (dokładny adres firmy)

zwanej w niniejszej umowie „pryncypał”, która upoważnia do kierowania praktycznym kształce-
niem ucznia (uczennicy) Ob. Szablewska Mirosława
(nazwisko i imię)

zamieszkalego (ej) w
(dokładny adres)

posiadającym Dyplom Mistrzowski Nr 7726 dnia 11 września 1946 r.
(nazwa i numer dokumentu)

uczniem (uczennicą) Szablewska Mirosława urodz. dn. 3 marca 1933 r.
(nazwisko i imię)

w Stalim powiat Stalim i zamieszkałym (łą)
w Stalim ul. Pomorska Nr 10 posiadającym (ą) 7 klas szkoły
(dokładny adres) (nazwa szkoły)

Stanisława Przywojska w którego imieniu jako niepeł-
noletniego (niej) występuje i prawnie działa jego (jej) ojciec — matka — ustanowiony opiekun

Ob. Kucharska Wiktoria zamieszkały w Stalim ul. Pomorska Nr 10
(nazwisko i imię) (dokładny adres)

następującej treści:

§ 1.

Pryncypał zobowiązuje się wyuczyć — dołożyć ucznia Szablewska Mirosławę
rzemiosła krawieckiego w ciągu 3 lat / miesięcy od dnia 1 maja
1949 r. do dnia 1 maja 1952 r. zaliczając mu czas nauki poprzednio odbytej
w od 19 r. do 19 r.
na podstawie przedłożonego zaświadczenia wydanego w dniu 19 r.
przez

§ 2.

Pryncypał zobowiązuje się zaliczyć czas próby pracy, który trwał od dnia 1 maja
1949 r. do dnia 1 września 1949 r. Okres próby ustala się od
19 r. do 19 r.

29. Umowa o naukę rzemiosła krawieckiego w specjalności krawiectwo damskie zawarta w 1949 r. pomiędzy Stanisławą Przywojską z Kalisza a uczennicą Mirosławą Szablewską z Kalisza.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 147, s. 1

Zasadnicza Szkoła Handlowa i Technikum Ekonomiczne

Kalisz, ul. M. Buczka Nr. 6 – Telefon 12-43

OGŁASZAJA

Egzemplarz oddany

ZAPISY UCZNIÓW DO KLAS PIERWSZYCH ZASADN. SZKOŁY HANDLOWEJ | TECHNIKUM EKONOMICZNEGO

Nauka trwa trzy lata, uczniowie klasy trzeciej odbywają trzy razy w tygodniu praktyczną naukę zawodu w sklepach. Absolwenci otrzymują dyplom kwalifikowanego pracownika handlu oraz skierowanie do pracy, względnie mogą kontynuować naukę w odpowiedniej klasie Technikum Ekonomicznego. W roku szkoln. 1959/60 otwiera się dodatkowo klasę pierwszą wyłącznie dla chłopców: specjalność-sprzedawca artykułów przemysłowych. Uczniowie wykazujący się dobrymi wynikami w nauce mogą otrzymać stypendium.

Nauka trwa pięć lat. Szkoła przygotowuje pracowników do komórek finansowo-rachunkowych przedsiębiorstw handlowych, przemysłowych i usługowych. Absolwenci szkoły otrzymują tytuł technika ekonomiki i świadectwo dojrzałości uprawniające do studiów wyższych. W roku szkolnym 1959/60 otwiera się dodatkowo klasę pierwszą wyłącznie dla chłopców – na wydziale ekonomiki przemysłu. Uczniowie wykazujący się dobrymi wynikami w nauce mogą otrzymać stypendium.

Kandydaci i kandydatki do Zasadniczej Szkoły Handlowej i Technikum Ekonomicznego winni mieć ukończonych 14, a nie przekroczonych 18 lat.

Podania o przyjęcie należy składać w sekretariacie Szkoły lub przesłać pocztą na adres: KALISZ, UL. M. BUCZKA 6, w terminie do 20 czerwca 1959 r. Do podania należy dołączyć następujące dokumenty:

1. Świadectwo ukończenia szkoły podstawowej lub zaświadczenie, że kandydat jest uczniem klasy VII.
2. Świadectwo urodzenia, szczepienia ospy i lekarskie.
3. Życiorys i dwie fotografie.

Egzaminy wstępne z języka polskiego i matematyki odbędą się 26 czerwca br. o godz. 9-ej.

30. Afisz informujący o zapisach do Zasadniczej Szkoły Handlowej i Technikum Ekonomicznego w Kaliszu z 1959 r.

APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 62

Młodzieży! Zdobywaj wysokie kwalifikacje zawodowe.

**DYREKCJA ZASADNICZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ Nr 1
i Zasadniczej Szkoły Zawodowej Doksztalczącej
w Kępnie, ulica Sienkiewicza 25**

pr z y j m u j e

zapisy kandydatów

absolwentów szkół podstawowych w wieku od 15 do 17 lat
do klas I-szych na rok szkolny 1972/73.

Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1 w następujących specjalnościach:

- | | |
|--------------------------------------|---|
| 1. Ślusarz mechanik | — okres nauczania 3 lata (chłopcy i dziewczęta) |
| 2. Tokarz | — okres nauczania 3 lata (chłopcy i dziewczęta) |
| 3. Mechanik maszyn rolniczych | — okres nauczania 3 lata (chłopcy i dziewczęta) |
| 4. Murarz | — okres nauczania 2 lata (chłopcy). |

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Doksztalcząca — przyjmuje:

**w różnych zawodach (chłopcy i dziewczęta), pobierających naukę praktyczną
w zakładach pracy (państwowych, spółdzielczych i prywatnych).**

Ubiegający się o przyjęcie do szkoły winni złożyć podanie, przesyłając zarazem następujące załączniki:

1. Własnoręcznie napisany życiorys
2. Świadectwo lekarskie o przydatności do zawodu
3. Zaświadczenie o źródle utrzymania rodziców
4. Świadectwo ukończenia 8 klasy — w dniu egzaminu.

Kandydaci do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Doksztalczącej składają dodatkowo umowę o podjęciu nauki w danym zawodzie (lub zaświadczenie).

Egzamin odbędzie się _____ o godz. _____

Uczniowie zgłaszający się na kierunek budowlany i do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Doksztalczącej są zwolnieni z egzaminu wstępnego. Każdy uczeń na kierunku budowlanym otrzymuje stypendium.

Podania do Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr 1 będą przyjmowane do 10. VI. 1972 r., do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Doksztalczącej do 30. VIII. 1972 r.

Nauka rozpocznie się 1 września. Przy szkole znajduje się internat, w którym młodzież otrzymuje bardzo staranne wychowanie i opiekę. Pierwszeństwo w przyjęciu do internatu mają uczniowie zamiejscowi.

Młodzież wykazująca dobre postępy w nauce i zachowaniu się otrzymuje stypendium na pokrycie kosztów wyżywienia w internacie. Mieszkanie w internacie i korzystanie z wszystkich urządzeń jest bezpłatne.

Przy szkole urządzone są różne pracownie i gabinety. Szkoła posiada ciągniki do nauki jazdy oraz bogato wyposażone warsztaty mechaniczne do nauki zawodu. Sale szkolne i internat są radiofonizowane. W internacie jest pięknie wyposażona świetlica z telewizorem, a w pobliżu boisko sportowe. Uprawianie sportu nie ustaje również zimą, ponieważ szkoła posiada własną halę sportową. Szkolny klub sportowy posiada wiele sekcji wyczynowych. W szkole działają zespoły artystyczne i orkiestra. W ramach zajęć pozalekcyjnych prowadzi się wiele kółek zainteresowań jak: techniczne, fizyczne, fotograficzne, plastyczne, taneczne itp. Każdy uczeń może pracować w organizacjach młodzieżowych. Opieka lekarsko-dentystyczna na miejscu. Wszystko to daje warunki wspaniałego, wszechstronnego wychowania.

Po ukończeniu szkoły, absolwenci mogą podjąć pracę lub wstąpić do 3-letniego technikum danej specjalności.

Kępno, dnia 18 lutego 1972 r.

D Y R E K C J A

SKRYT. 417 - 10 300 Kp-20-18-72

31. Afisz informujący o zapisach kandydatów do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Nr 1 i Zasadniczej Szkoły Zawodowej Doksztalczącej w Kępnie w 1972 r.

APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 541

3. Dziecko a kultura



32. Młodzieżowa orkiestra Straży Pożarnej w Kaliszu. Zdjęcie z okresu międzywojennego wykonano z okazji obchodów 50. rocznicy istnienia straży. Kaliska Ochotnicza Straż Pożarna została powołana do istnienia w 1864 r. i była pierwszą tego typu placówką w ówczesnym Królestwie Polskim.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 504

Co można zrobić ze skorupki orzechowych

Duże, ładnie oczyszczone łupiny Józia zamienić potrafiła na śliczne zabaweczki.



Koszyk.

Z największej zrobiła łódkę, ławeczkę i wiosło zrobiła z zapalek. Łódka świetnie pływała po jeziorze t. j. po wodzie napelniającej dużą miskę.



Łódka.

Cienkim świderkiem przewierciła 2 otworki i przewlokła przez dziurę kawałek druciku, którego końce starannie zagięła. Tak powstał zgrabny koszyk.



Łódka.



Łódka.

Jeżeli łupina była bardzo delikatna, Józia nie wierciła otworków, lecz pasek wycięty z papieru przyklejała gumą.

Ale najwięcej podobała się dzieciom śliczna kołyska dla małej lalusi. Dobrze przyglądajcie się na rysunku jak na wieszaku z drutu zawiesić firaneczkę tiulową.



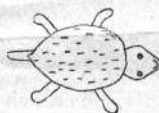
Koszyk 2.

Później wycięła Józia z grubszego papieru szarego łypek, uszki i łapki oraz ogonek, podkleiła to wszystko pod skorupkę orzecha. Dzieci ucieszone poczęły wołać: żółw — żółw! Może wy, dzieci kochane, po-



Łódka.

jeszcze inne zabawki z orzecha wymyślić i wykonać? Sprobujcie, a jak się uda, przyslijcie do redakcji.



Łódka.



Wspomnienie

Chociaż już przeszły ukochane święta i Boże drzewko obdarte z łakoci — jeszcze u dziecka buzia uśmiechnięta, jeszcze w wspomnieniach gwiazdeczka się złoci!

jeszcze w śnie błogim wyciąga rączkę do tych śliczności i światełek kroci, — choć już minęły ukochane święta i Boże drzewko obdarte z łakoci!...

E. Kłoniecki.



Nasz kącik

Staś Kozłowski, Warszawa. Drukujemy tylko utwory napisane przez osoby dorosłe. Obecnie powinien jeszcze dużo czytać Sienkiewicza, Konopnickiej, Prusa i innych dobrych pisarzy. Jeżeli będziesz uważał, jak oni budują swe zdania, jak budują cały utwór — to przez takie uważne czytanie wiele się nauczysz. Celinka Gołembiewska, Poznań. Nagrody wyznaczamy tylko za wykonanie za-

bawek podanych przez redakcję, lub za rozwiązanie szarad.

Stanisław Wróblewski, Poznań. Pomysł niezły, ale wykonanie pozostawia wiele do życzenia. Nie umieścimy w gazecie.

Mieczysław Kaftański, Poznań. Szarada obrazkowa dobra. Umieścimy ją. Może masz więcej takich szarad?

Wszystkie dzieci pozdrawia Opiękun.

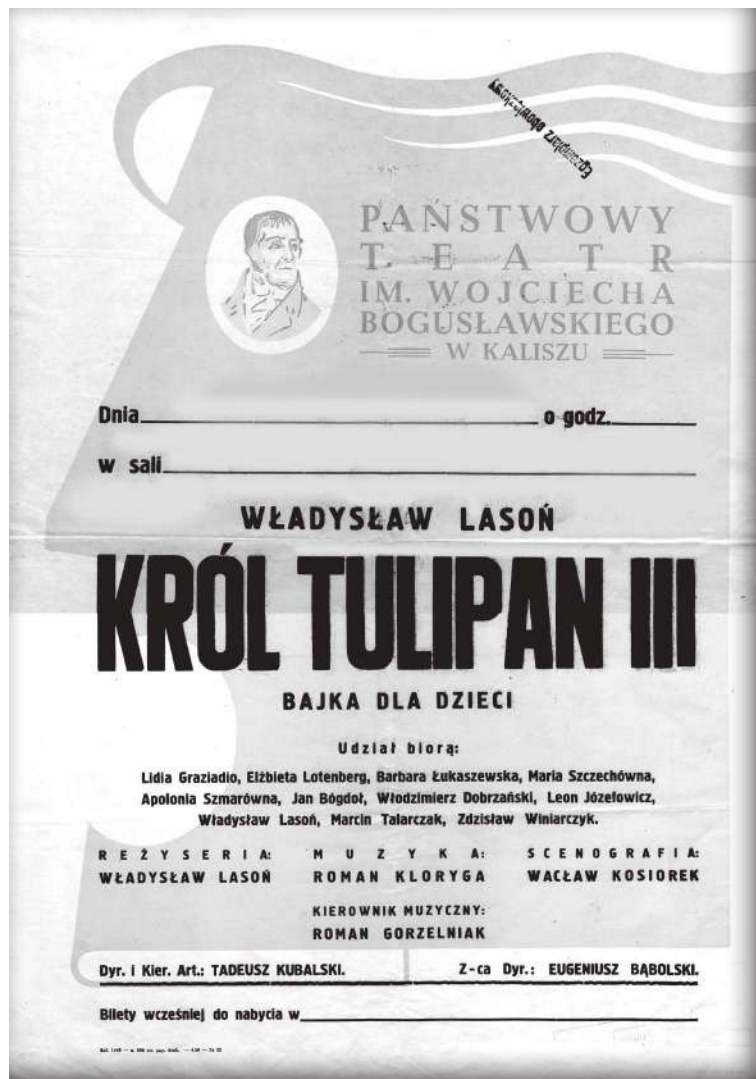
33. Fragment czasopisma katolickiego dla dzieci pt. *Mały Przewodnik*, nr 5 z 31 stycznia 1932 r. Czasopismo ukazywało się nakładem Księgarni Św. Wojciecha.

APK, Zbiór czasopism, sygn. 56



34. Przedstawienie na stadionie w Kaliszu w 1939 r. Na fotografii uczniowie Publicznej Szkoły Powszechnej Stopnia Trzeciego Nr 9 w Kaliszu.

APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 96



35. Plakat reklamujący bajkę dla dzieci pt. *Król Tulipan III* w Teatrze im. W. Bogusławskiego w Kaliszu w 1959 r.

APK, Teatralia kaliskie, sygn. 8



36. Program Powiatowej Spartakiady 1000-lecia i *Dni Młodości* w Kępnie w 1962 r.

APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 111

Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia w Kaliszu -- plac Kilińskiego 9

OGŁASZA ZAPISY KANDYDATÓW

na rok szkolny 1969/70

Szkoła I stopnia prowadzi dwa działy: I — dziecięcy dla dzieci od 7 lat — nauka na fortepianie i skrzypcach, oraz II — młodzieżowy dla młodzieży od 11 lat nauka na fortepianie, skrzypcach, akordeonie, wiolonczeli, a od 14 lat nauka na instrumentach dętych drewnianych, blaszanych i perkusyjnych.

Szkoła II stopnia podzielona jest na następujące wydziały: I — instrumentalny ze specjalnością: fortepian, skrzypce, altówka, wiolonczela, kontrabas, organy, instrumenty dęte drewniane, blaszane i perkusyjne.

II — wokalny (kandydaci przyjmowani są od 17 lat) na naukę śpiewu solowego.

III — wychowania muzycznego — przygotowujący nauczycieli do szkół podstawowych — prowadzenie zespołów wokalnych i instrumentalnych. Sekcja rytmiki — przygotowuje nauczycieli rytmiki do szkoły muzycznej I st. i w ogniskach muzycznych.

Nauka w szkole muzycznej I stopnia w dziale dziecięcym trwa 7 lat w dziale młodzieżowym 5 lat.

Nauka w szkole muzycznej II stopnia trwa 5 lat.

Do szkoły muzycznej II st. do klasy I na fortepian i skrzypce przyjmuje się kandydatów po ukończeniu nauki w szkole muzycznej I st.

Zapisy kandydatów przyjmuje sekretariat szkoły w terminie od dnia 15 kwietnia do 31 maja b. r. w godz. od 10.00 do 14.00.

Szkoła nie posiada internatu.

W sekretariacie szkoły udziela się również informacji dotyczących warunków przyjęcia.

DYREKCJA

BDA z. 1003 n. 100 str. G-16/309 486

37. Ogłoszenie o zapisach kandydatów na rok szkolny 1969/1970 do Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Kaliszu.

APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 538



38. Jasełka wystawiane w Pleszewie w 1979 r.
Ze zbiorów prywatnych Honoraty Kocerki



39. Obchody Dnia Matki podczas zajęć z katechizacji w Pleszewie w 1980 r.
Ze zbiorów prywatnych Honoraty Kocerki



TEATR

IM. WOJCIECHA BOGUSŁAWSKIEGO W KALISZU

Dyrektor naczelny i artystyczny
Zbigniew Lesień

Sezon 1992/93

MACIEJ STAROPOLSKI

PINOKIO

Musical dla dzieci według słynnej historii o drewnianym chłopczyku
opowiedzianej przez Carlo Collodiego

Występują:
Karolina Jóźwiak, Halina Fiecko, Ewa Kibler, Monika Szalaty, Jacek Jackowicz,
Tomasz Karasiński, Dariusz Lemieszek, Ignacy Lewandowski, Mariusz Michalski,
Wojciech Oleksiewicz, Adam Szymański, Janusz Świerczyński, Tadeusz Trygubowicz,
Bogdan Wachała, Lech Wierzbowski

W roli *Pinokia* MIROSŁAWA SAPA

Reżyseria JACEK MEDWECKI, scenografia ALICJA KURYŁO,
muzyka IRENEUSZ WIKAREK

PREMIERA W MAJU 1993 r.

Przedprzedaż biletów w kasie teatru. Kasa czynna codziennie oprócz niedziel i urlopu od godz. 9.00 do 13.00 oraz na jedną godzinę przed każdym przedstawieniem.
Przedprzedaż biletów indywidualnych, zbiorowych oraz dla grup zorganizowanych prowadzi Biuro Obsługi Widzów tel. 730-4748, w. 29,
62-800 Kalisz, pl. Wojciecha Bogusławskiego 1.

40. Afisz reklamujący musical dla dzieci pt. *Pinokio* w Teatrze im. W. Bogusławskiego w Kaliszu w 1993 r.
APK, Teatralia kaliskie, sygn. 122

ORGANIZATORZY

Jarociński Ośrodek Kultury
63-200 Jarocin • Plac Młodych 1
tel. (0-62) 47-30-02 i 47-31-21

Centrum Kultury i Sztuki
62-800 Kalisz • ul. Łazienna 6
tel. (0-62) 64-10-47 (48,49)
tel./fax (0-62) 64-59-82

Kuratorium Oświaty
62-800 Kalisz • ul. Kordeckiego 19
tel. (0-62) 53-55-10

ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNE

1. XVI Wojewódzkie Prezentacje Teatrów Dzieci i Młodzieży odbędą się w salach Jarocińskiego Ośrodka Kultury, w dniach 17-19 kwietnia 1996 roku.

2. Uczestniczące w Prezentacjach zespoły - ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych, klubów, domów i ośrodków kultury, a także grupy działające samodzielnie, będą występować w kategoriach:

- zespoły dziecięce
- zespoły młodzieżowe

3. Czas trwania pokazu programu nie powinien przekroczyć 40 minut.

4. Zespoły są zobowiązane do przedłożenia komisji oceniającej - najpóźniej w dniu Prezentacji - scenariusza programu, który zostanie zachowany w tworzonym "banku scenariuszy".

5. Zgłoszenia zespołu należy dokonać na załączonej do regulaminu karcie uczestnictwa, w terminie do 20 marca 1996 roku, (termin ostateczny) przesyłając ją pod adresem:

Jarociński Ośrodek Kultury
63-200 JAROCIN
Plac Młodych 1

Uwaga - telefon JOK:
(0-62) 47-30-02 i 47-31-21

Kilka lat wspólnych spotkań pozwala już na refleksję nad sensem Prezentacji, ich organizacją i sprawniejszym przebiegiem.

W związku z tym zapraszamy wszystkich instruktorów

w dniu 3 kwietnia 1996 r. o godz. 16.30 do Jarocińskiego Ośrodka Kultury na spotkanie, które poświęcone będzie zagadnieniom merytorycznym i organizacyjnym.

Mamy nadzieję, że pozwoli to uatrakcyjnić i usprawnić przebieg Prezentacji. Tematem spotkań będą m. in.:

- nowe propozycje kształtu Prezentacji
- kryteria oceny spektakli i formy nagród
- sprawy techniczne

Spotkaniom towarzyszyć będą konsultacje i warsztaty prowadzone przez członka tegorocznego jury. Liczymy na obecność wszystkich instruktorów, gdyż zamierzony efekt osiągniemy tylko wówczas, gdy o kształcie tych Prezentacji rozmawiać będziemy wspólnie.

Jarociński Ośrodek Kultury
Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu
Kuratorium Oświaty w Kaliszu

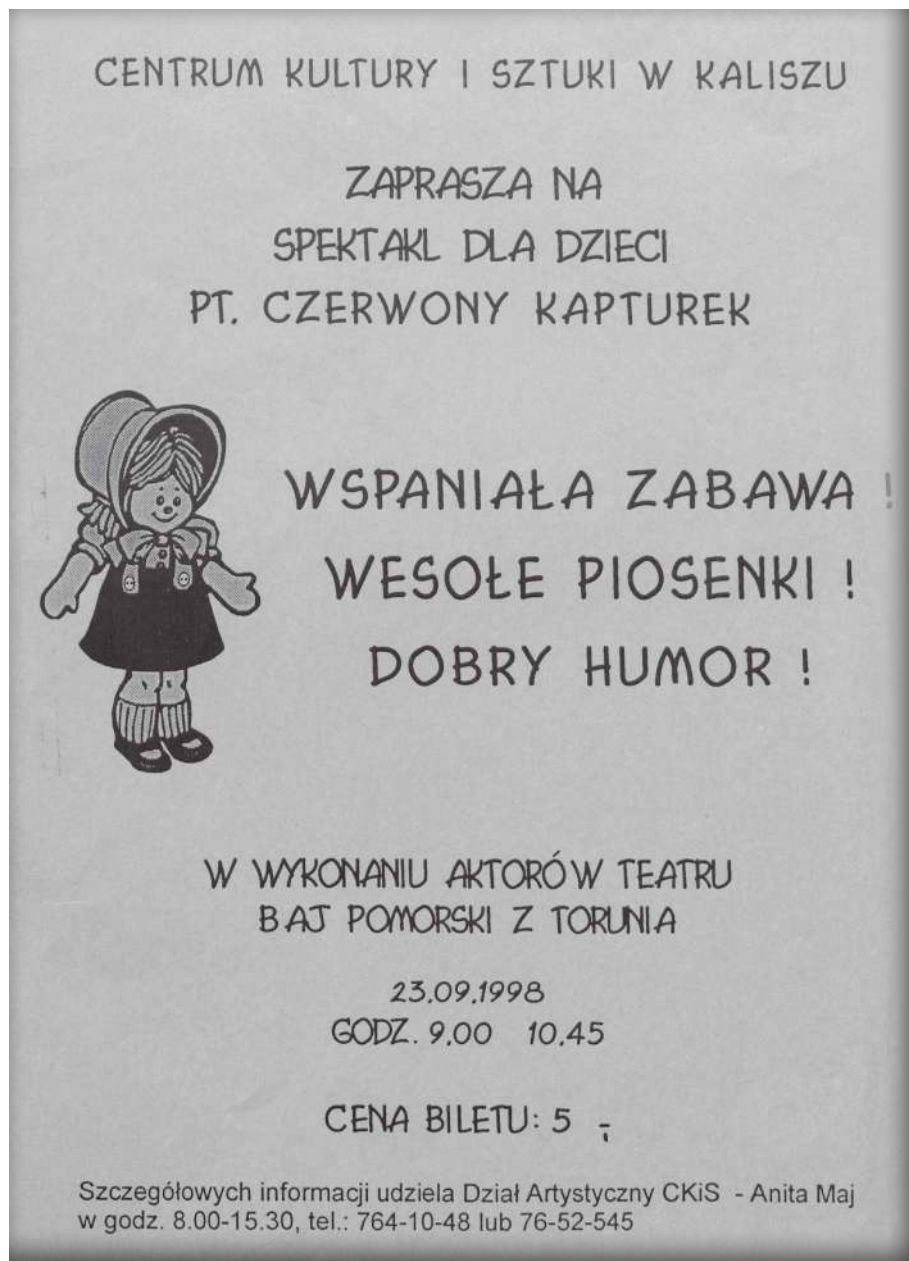


XVI WOJEWÓDZKIE PREZENTACJE TEATRÓW DZIECI I MŁODZIEŻY 17-19 kwietnia '96

Jarociński
Ośrodek Kultury

41. Ulotka z regulaminem XVI Wojewódzkich Prezentacji Teatrów Dzieci i Młodzieży w Jarocinie w 1996 r. Impreza była organizowana przez Jarociński Ośrodek Kultury, Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu, Kuratorium Oświaty w Kaliszu. Do jej głównych celów należało zainteresowanie dzieci i młodzieży kulturą teatralną, wychowanie poprzez sztukę i wymiana doświadczeń młodych miłośników teatru.

APK, Teatralia kaliskie, sygn. 260



42. Afisz spektaklu dla dzieci pt. *Czerwony Kapturek* w wykonaniu aktorów Teatru Baj Pomorski z Torunia w Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu w 1998 r.

APK, Teatralia kaliskie, sygn. 279

4. Sport i rekreacja



43. Lato 1934 r. w Ostrowie Kaliskim. Na fotografii Juliusz Brawata.
Ze zbiorów prywatnych Juliusza Brawaty



44. Członkowie sekcji gimnastycznej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu po 1954 r. Sekcję utworzono w 1948 r., ale dzieci i młodzież zaczęto do niej przyjmować od 1954 r. Sekcja na dobre rozwinęła się w 1955 r., kiedy to jej kierownikiem został Bronisław Ekert. Energiczny młody człowiek sprawił, że do klubu wstępowała duża liczba młodzieży zwiększając tym samym ilość startów w zawodach oraz odniesionych sukcesów.

APK, Kaliski Klub Sportowy *Włókniarz* w Kaliszu, sygn. 95



45. Elżbieta Kaczowska z d. Aulich w wieku 3 lat. Zdjęcie wykonano w kaliskim parku w 1955 r.
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 182



46. Plakat z programem Spartakiady Powiatowej w Opatówku dla uczczenia 1000-lecia państwa polskiego w 1960 r. W ramach imprezy odbył się m. in. rajd pieszy i kolarski młodzieży szkół podstawowych, wyścig kolarski z Opatówka trasą Koźminek – Lisków i z powrotem do Opatówka, eliminacje powiatowe Biegów Narodowych i Zawodów Kościuszkowskich, półfinały piłki siatkowej i ręcznej, pokaz gimnastyczny i festyn młodzieżowy w parku.

APK, Zbiór afiszy i plakatów, sygn. 86



47. Dzieci należące do sekcji pływackiej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu podczas treningu w latach 1964-1974. Sekcja ta powstała w 1964 r. Jej twórcą, kierownikiem i trenerem był Piotr Namysł. W roku powstania liczyła 76 osób, w tym 21 dziewcząt. W 1970 r. dzieci w ramach treningów spędzały do 12 godzin tygodniowo na basenie.

APK, Kaliski Klub Sportowy *Włókniarz* w Kaliszu, sygn. 95



48. Zabawy na śniegu na ul. Torowej w Kaliszu w 1965 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 112



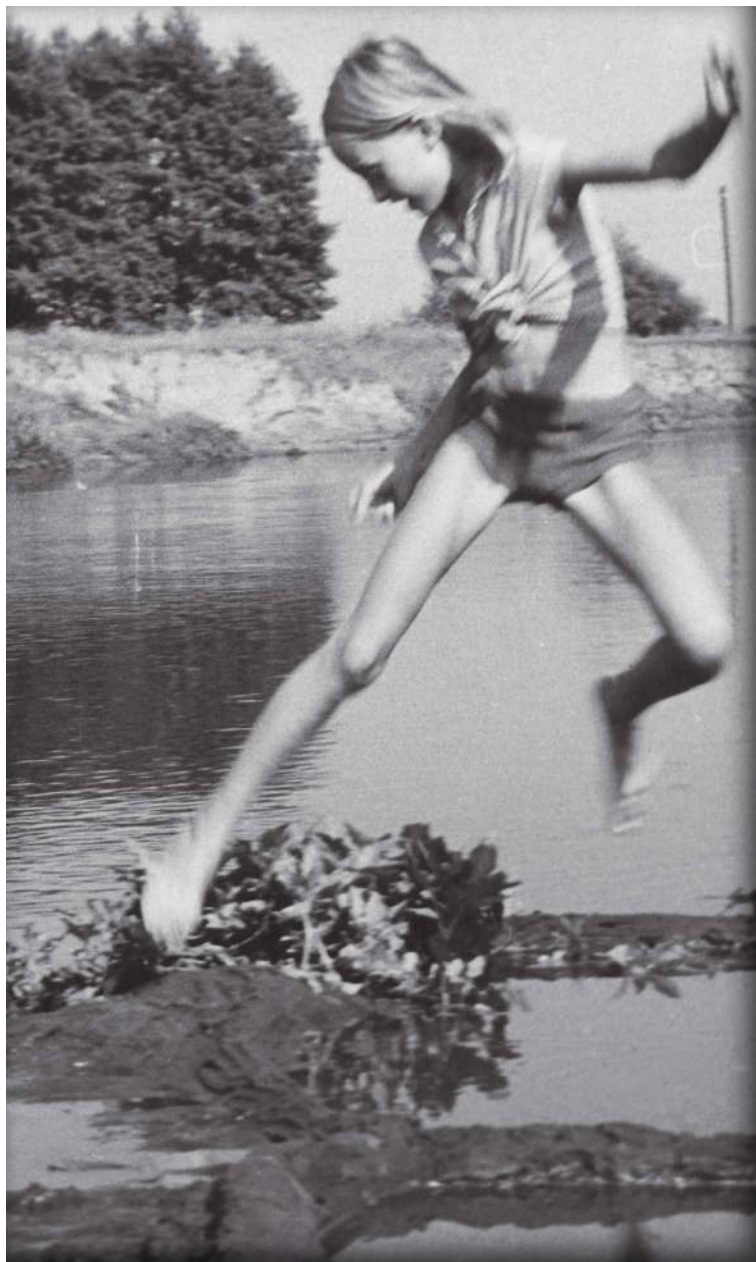
49. Dziewczynka kupująca andruty w kaliskim parku w 1965 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 107



50. Wypoczynek dzieci i młodzieży nad wodą w Gołuchowie 22 lipca 1969 r. Na ten dzień przypadało Narodowe Święto Odrodzenia Polski na pamiątkę podpisania Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. W 1969 r. tego dnia obchodzono również rocznicę 25 lat istnienia Polski Ludowej. APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 105



51. Dziecko w wózku spacerowym w 1970 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 114



52. Dziewczynka bawiąca się nad Prosną w Piwonicach w 1971 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 115

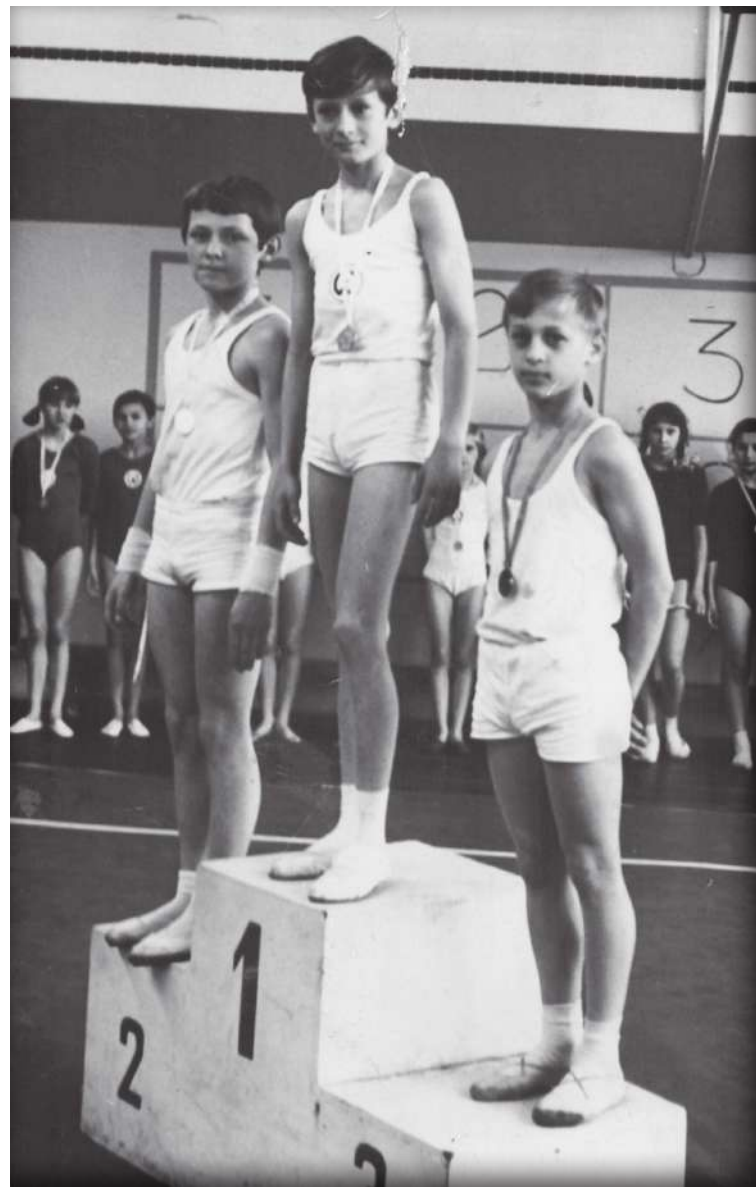


53. Beztroskie wakacje w Międzyzdrojach w 1972 r. utrwalone
przez Stanisława Perlińskiego.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 116



54. Medaliści igrzysk szkolnych gimnastyki sportowej na szczeciblu wojewódzkim w Poznaniu w 1973 r. Na pierwszym miejscu Roman Ekert – syn Bronisława, na trzecim miejscu Artur Dębowski.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 18



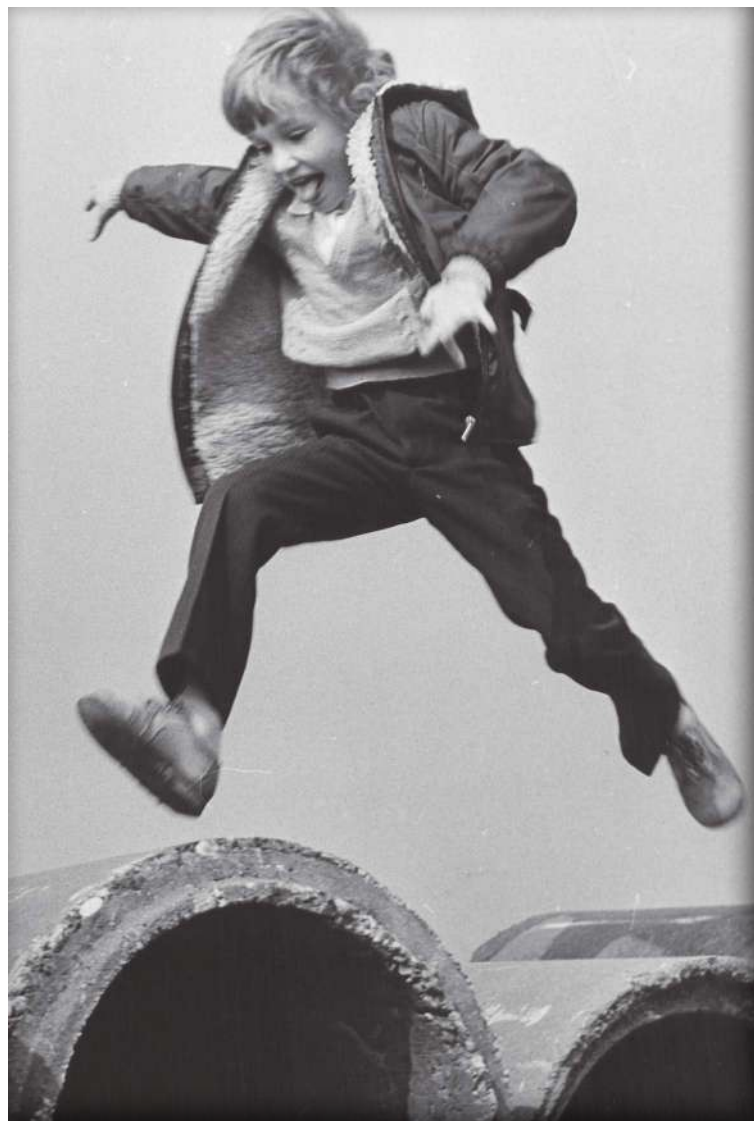
55. Medaliści Wojewódzkiej Spartakiady Gimnastyki Sportowej w Poznaniu w 1974 r. Na pierwszym miejscu Wojciech Zieliński z *Warty* Poznań, na drugim miejscu Jan Włodarczyk, na trzecim miejscu Roman Ekert – obaj z Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 19



56. Uczestnicy Wojewódzkiej Spartakiady Gimnastyki Sportowej w Poznaniu w 1974 r. – od lewej: Roman Ekert i Artur Dębowski.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 20



57. Zabawa na osiedlu Dobrzec w Kaliszu w 1974 r.

APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 113



58. Spacer w Ogródku Jordanowskim w Kaliszu w 1974 r.

APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 117



59. Członkowie sekcji gimnastycznej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu na treningu razem z trenerem Bronisławem Ekertem w 1977 r.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 21



60. Spartakiada młodzieży na stadionie przy ul. Łódzkiej w Kaliszu w 1979 r. Głównym założeniem Spartakiad było umożliwienie masowego udziału młodzieży w systemie współzawodnictwa sportowego i wyłonienie utalentowanej sportowo młodzieży do szkolenia w grupach nadziei olimpijskich.

APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 79



61. Członkowie sekcji gimnastycznej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu: Zbigniew Nowak, NN, Kuś, Paweł Chołys z trenerem Bronisławem Ekertem w 1980 r.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 22



62. Podwórkowa gra w piłkę w Kaliszu w 1980 r.

APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 106



63. Dzieci na festynie w Antoninie w 1980 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1621/5



64. Dzieci malujące farbami na festynie w Antoninie w 1980 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1621/11



65. Na plaży w Antoninie w 1980 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1621/22



66. Bieg młodzieży szkolnej ulicami Kalisza w 1981 r. – moment startu spod Teatru im. W. Bogusławskiego w Kaliszu. Wśród obecnych można dostrzec m. in. Irenę Szewińską. Impreza towarzyszyła I Ogólnopolskiemu Biegowi Ulicznemu Ptolemeusza, który w latach 1981-2012 był organizowany przez Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej *Relaks*. W chwili obecnej organizatorami są Miasto Kalisz i Ośrodek Sportu, Rehabilitacji i Rekreacji w Kaliszu.

APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 86/2



67. W czasie deszczu dzieci się nudzą – czy na pewno? Zdjęcie z 1982 r.

APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 12



68. Drużyna gimnastyczek *Elpides* greckiego klubu *Aris Nikeas* z trenerem Bronisławem Ekertem w 1984 r. podczas pokazów gimnastycznych. Bronisław Ekert dwukrotnie odwiedził Grecję, pełniąc funkcję trenera gimnastyki w klubie *Aris Nikeas* w latach 1981-1985 i klubie *Jonikos* w Atenach w latach 1987-1989.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 30



69. Młodzi gimnastycy z klubu *Aris Nikeas* na mistrzostwach Grecji w Nafplio – Nauplion z trenerem Bronisławem Ekertem w 1984 r.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 31



70. Chłopcy z klubu *Aris Nikeas* na mistrzostwach Grecji w Patrze z trenerem Bronisławem Ekertem w 1985 r.

APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 32



71. Drużyna gimnastyczek greckiego klubu *Jonikos* w Atenach z trenerem Bronisławem Ekertem w 1989 r.
APK, Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza, sygn. 33

Wojewódzka Spartakiada Młodzieży przeprowadzona zostanie w kategorii młodzika i juniora młodszego w następujących dyscyplinach:

	<u>DZIEWCZETA</u>	<u>CHŁOPCY</u>
- BIEGI PRZELAJOWE	j.mł. 1964-1965 mł. 1966-1967	1964-1965 1966-1967
- B O K S	j.mł.	1964-1965
- GIMNASTYKA ARTYSTYCZNA	j.mł. 1968-1970	
- GIMNASTYKA SPORTOWA	j.mł. 1968-1970	1966-1968
- J U D O	j.mł. mł.	1964-1965 1966-1967
- TENIS STOŁOWY	j.mł. 1966-1967 mł. 1968-1969	1966-1967 1968-1969
- PIŁKA KOSZYKOWA	j.mł. 1964-1965	1964-1965
- PIŁKA SIATKOWA	j.mł. 1964-1965	1964-1965
- PODNOSZENIE CIEŻAROW	j.mł.	1963-1964
- ZAPASY STYL KLASYCZNY	j.mł. mł.	1963-1965 1966-1967
- ZAPASY STYL WOLNY	j.mł. mł.	1963-1965 1966-1967
- KAJAKARSTWO	j.mł. 1963-1964 mł. 1966-1967	1963-1964 1966-1967
- WIOSLARSTWO	j.mł. 1963-1965	1963-1965
- KOLARSTWO TOROWE I SZOSOWE	j.mł. mł.	1964-1965 1966-1967
- LEKKA ATLETYKA	j.mł. 1965-1964	1965-1964
- PIŁKA NOŻNA	j.mł.	1964-1965
- PŁYWANIE	j.mł. 1968-1970 mł. 1971-1972	1967-1969 1970-1971
- TENIS ZIEMNY	j.mł. 1966-1967	1966-1967
- STRZELECTWO	j.mł. 1964-1965	1964-1965
- ŻEGLARSTWO "CADET"	j.mł. 1965-1967	1965-1967
- PIŁKA RECZNA	j.mł. 1964-1965	1964-1965

72. Wyszczególnienie dyscyplin sportowych obowiązujących na Wojewódzkiej Spartakiadzie Młodzieży w 1981 r. Organizatorem imprezy był: Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego, Wojewódzka Federacja Sportu, Okręgowe Związki Sportowe WFS, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Zarząd Wojewódzki Szkolnego Związku Sportowego, Zarząd Wojewódzki Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, urzędy miast, miast i gmin oraz gmin.

APK, Zbiór druków ulotnych, sygn. 807, k. 3

5. Przemoc w szkole i w domu

Szanowny Dorożko Szkoły

Pr. m. s. p. r. Pana Nixej podpisana Antonina wdowiata Karo-
 Graffstein Nauzydz, lewska xanorskę xaxialenie na Nauzydzela
 lano. Do spiernego Pana Grafstaina który Córke moję dnia
 nappontu w tym wczorajszego tak niełitościwie ukarał,
 interesie. uderzywszy ją kilka razy u twarz i dał
 Sulmierzyce, d. 5/55 dwie iaki narzywaia tapy. ze się aż dzie-
 A. Gnuch. cho od bólu i strachu zeskierało w ławce.
 Ja jako Matka która nie tylko o Naukę
 Córki mej ale i o zdrowie jej troskliwa
 jestem powodowana Szanowny Doroż
 wniesienie upraszać, aby Córke moję
 z podwładnej i Nauki i szkoły Pana
 Grafstaina uwolnić.
 Szanownego Dorożu
 Jestem pełna upowarnienia
 Antonina Karolewska.
 Sulmierzyce d. 5 stycznia
 1855 r.

75. Skarga wdowy Antoniny Karolewskiej z Sulmierzyca z 1855 r. na nauczyciela miejscowej szkoły Grafstaina, który dotkliwie pobił jej córkę podczas lekcji. Dziewczynka została uderzona kilka razy w twarz i dostała dwie tzw. tapy. Według matki, ze strachu i odniesionego bólu, dziecko zeskierało się w ławce szkolnej. Stąd prośba o zwolnienie córki z nauki u tego nauczyciela.

Sulmierzyc dnia 31. Maj.
 1856.

Do
 Właściciela Inspektora
 Szkoły w mieście.

Pismo do Wł. r. b.
 pamiadam jaknajmniej.

Bronisław Płachecki uczeń
 III klasy został porzecznie
 oddalony ze szkoły z przyczyn
 nauczycielskich. Uczeń ten ma
 się w sobie najniebezpieczniejsze chy-
 baże, a mianowicie bez gra-
 nic – hardość i nieposłuszeństwo
 względem mnie nie
 do opisania, bicie dzieci
 do krwi w szkole i na
 ulicy było bez końca.
 Kara cielesna i upominanie
 nie przyniosły skutku. Uczeń m.in.
 na prośbę nauczyciela odmówił wyjścia z ławki celem
 klęczenia, klnąc przy tym. Po zamknięciu go w klasie
 za karę, wyszedł przez
 okno spuszcza się po gładkiej ścianie z 2 piętra.

na klasę zamknął w klasie
 się, który został zamknięty
 i kłótnia z nauczycielem
 i klęczenie. Uczeń ten
 był i t. d. Wskazywa-
 jąc do innych klas, na-
 kazał, aby ten nie był
 częścią z drugiego piętra o-
 tworzony okno i po gła-
 dkiej ścianie spuszczał się
 na dół. Gorczyli słoty
 i tawiech kogo ugrznie
 nie śmiać. Takie śmie-
 cha i ruchy w klasie porzecz-
 ta mnie obawę i aby na-
 kazać nie wracać – nie-
 gze już dać i będy – przy-
 muszony byłtem oddać
 B. respektownie z klasą.

Zostawiając sumienne
 moje Domaganie Ins-
 pectora, Właściciela Inspektora
 Szkoły, zosłać.

aniołom Sulz
 Bartoszewicz

76. Pismo nauczyciela szkoły w Sulmierzycach Juliana Bartoszewicza z 1856 r. wyjaśniające motywy wydalenia ze szkoły ucznia III klasy Bronisława Płacheckiego. Ów uczeń przejawia złodziejstwo bez granic – hardość i nieposłuszeństwo względem mnie nie do opisania, bicie dzieci do krwi w szkole i na ulicy było bez końca. Kara cielesna i upominanie nie przyniosły skutku. Uczeń m.in. na prośbę nauczyciela odmówił wyjścia z ławki celem klęczenia, klnąc przy tym. Po zamknięciu go w klasie za karę, wyszedł przez okno spuszcza się po gładkiej ścianie z 2 piętra.

MAJSTRAN
Ostrzeszów, dnia 18. IV. 1925 r.

L. dz. W. 494/25.

1. Stara wdowa Maryanna Łoborakowa
z Ostrzeszowa zamieszkała przy
ul. Kościuszkowskiej nr. 113 i
oswiadcza:

W dniu 17. brn. przywodziła się
do mnie domniemany chłopiec Małyszka
Pawlicki nr. 20. 7. 1912, który jako
oprowadził, pochodzi z miejscowości
Mogamiu Pawlickiej, obecnie
przebywający w Niemczech. Opie-
kunem jest niejaki Gopota
Łatanow zamieszkały w Pustkowie
Mikstachin. Przez przeszło 3 lat
Husya on u gospodarza Pukera
w ukłostacie i obecnie tamże
został oprowadzony anglikania się
nad jego osobę.

Wobec tego, że chłopiec jest
bez opieki, utrzymam go przez
okres do dnia 1. V. 1925. W czasie
ulożenia go przez opiekuna
w mój miasto.

+ + +

2. Pismo:

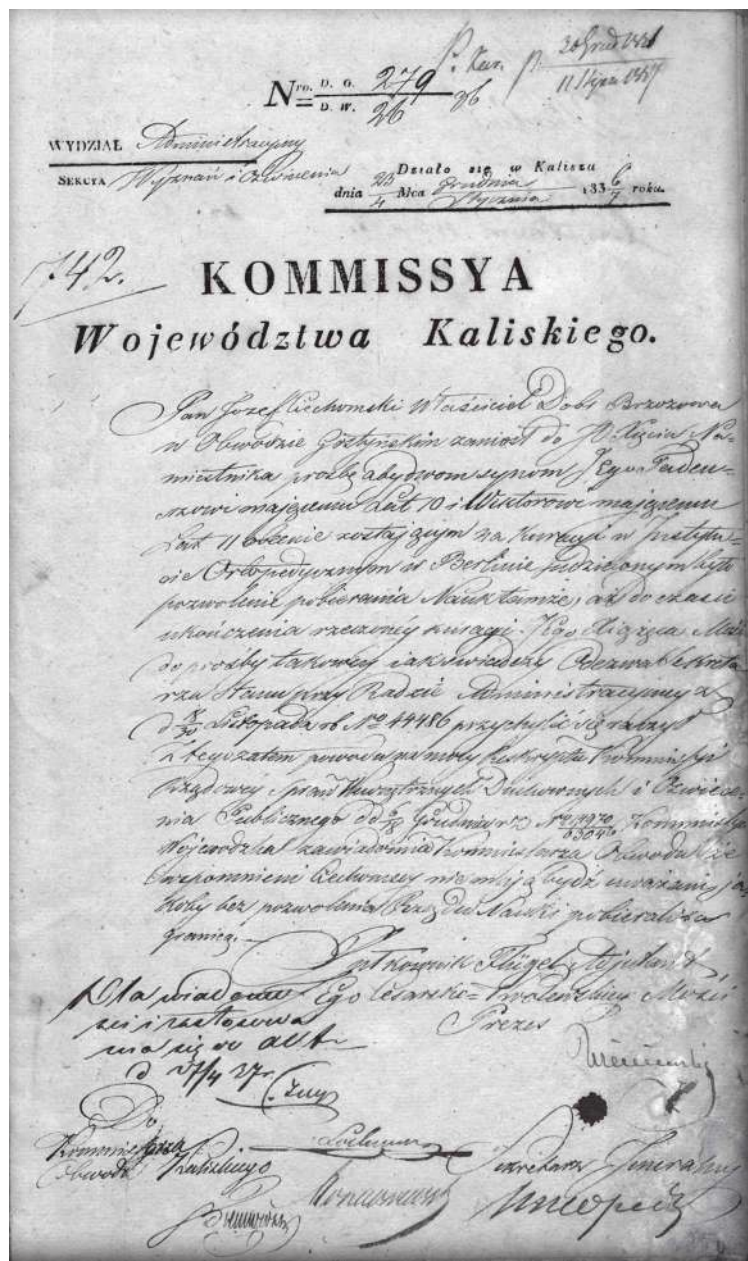
Do Urzędu Policji
w ukłostacie

W dniu 17. brn. przywodziła się do tat.
miasto 13 letni uczeń szkoły Małyszka
Pawlicki, zamieszkały w Pustkowie
u gospodarza Antoniego Pukera. Mała
(pismo)

77. Pismo z 1925 r. w sprawie błąkającego się po Ostrzeszowie 13-letniego chłopca, który uciekł od dotychczasowego opiekuna z powodu znęcania się nad nim.

APK, Akta miasta Ostrzeszowa, sygn. 262, k. 9

6. Dziecko w szponach polityki



78. Pismo Komisji Województwa Kaliskiego z 23 grudnia 1836 r. w sprawie wydania pozwolenia na pobieranie nauki w Berlinie na czas kuracji ortopedycznej przez dwóch synów właściciela Dóbr Brzozowa w Obwodzie Gostyńskim Józefa Niechomskiego: Tadeusza mającego lat 10 i Wiktora mającego lat 11.

APK, Naczelnik Powiatu Kaliskiego, sygn. 182, k. 1

Lista
Młodzieży rodem z Królestwa Polskiego pobierającej nauki zagranicą bez pozwolenia
Rządu Guberni Kaliskiej w roku 1838 sporządzona. —

Imię i Nazwisko do Gawinięcego zagrońca	Wiek	Od jakiego mianowicie czasu zostali zagroń- cy	Miejscę tych etadowego po- bytu zagranicą	Czy pobiera jakieś miano- wicie nauki	Miejscę studyj za granicą iżo Probowie z Królestwa polskiego, z cym mianem Obrodo	Uwagi
Rudolph Neugebauer	16	od lat 6.	w Miście Brzeg u Sirewskich	pobiera nauki w języku niemieckim i łacińskim	w Gminie Cha- łecia Obwodzie Kaliskim	Probowie nie czynią żadnych starań o Rząd pozwolenia, po- biórą nad dalszą nauką zagranicą.
Herrmann Neugebauer	15	—	—	—	—	—

Probowie Listy niniejszą zatwierdzają podpi-
sem i wyrażeniem Piętna Urzędowego stwierdza-
ją w Olsztynie dnia 14-go Sierpnia 1838.

Neugebauer
Młot Gminy



79. Lista młodzieży rodem z Królestwa Polskiego pobierającej nauki zagranicą bez pozwolenia Rządu Guberni Kaliskiej w roku 1838 sporządzona. Dokument wymienia dwóch chłopców w wieku 15 i 16 lat: Hermanna i Rudolpha Neugebauer. Przebywają oni od 6 lat zagranicą ucząc się języka niemieckiego i łacińskiego. Odnotowano, że ich rodzice już podjęli starania o odpowiednie zezwolenie na naukę poza granicami kraju.

APK, Naczelnik Powiatu Kaliskiego, sygn. 180, k. 26v

Wykaz o ilości dzieci, uczęszczających do szkół
po Bernardyńskich w mieście Kaliszu, potrze-
bujących sukienek i ubrań na zimę.

Wiek dzieci:				
	do roku 7-10	poniżej 7-11 r.	ponad r. 11	Razem
		Dziewczęt:		
a)	—	120	80	200
		Chłopców:		
b)	—	130	80	210

M. Kalisz, d. 31 Maja 1916 roku.

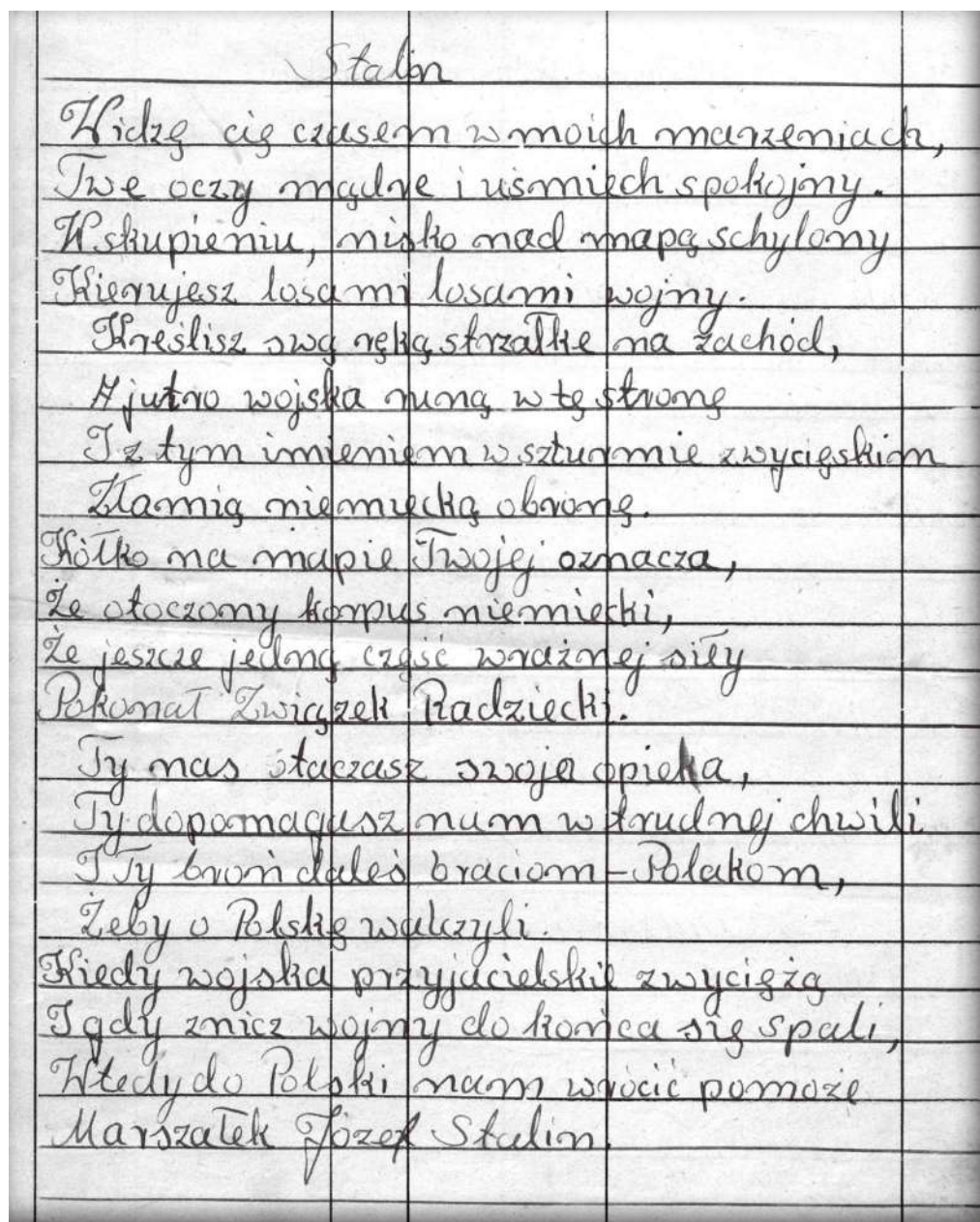
Starszy Nauczyciel

Szkół po Bernardyńskich

F. Paluszkiński

80. Pismo starszego nauczyciela szkół ludowych miejskich pobernardyńskich w Kaliszu Franciszka Paluszkiewicza z 1916 r. w sprawie zapotrzebowania na odzież zimową dla dzieci w wieku szkolnym.

APK, Akta miasta Kalisza, sygn. 160, s. 3



81. Wiersz o Stalinie napisany przez uczniów ze Stawiszyna w 1951 r.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 1167

III. Kierunki pracy wychowawczej

Kierunki pracy wychowawczej w tegorocznej akcji letniej będą kontynuacją uchwał VII Zjazdu Partii i III Plenum KC PZ RP oraz wytycznych wydanych w roku 1976. Zakładają one dalsze podniesienie poziomu pracy ideowo - wychowawczej, szersze upowszechnienie czynnego wypoczynku, zwiększenie samorządności i samodzielności młodzieży oraz podejmowanie prac społeczno - użytecznych.

Proponuje się, aby praca wychowawcza w okresie wakacji letnich skupiała się wokół następujących haseł:

1. "Wakacje kontynuacją Olimpijskiej Sztafety - Moskwa 80"

Wychowanie fizyczne i sport w czasie tegorocznego lata będzie główną formą zajęć w programach placówek wypoczynku. We wf i sport przeznaczy się co najmniej 4 godziny dziennie. Szczególny nacisk położony będzie na upowszechnianie masowej nauki pływania i zdobywania różnych odznak sprawności fizycznej.

2. "Wychowanie przez pracę"

W programach pracy wychowawczej placówek w wypoczynku wzrastać będzie rola prac społeczno - użytecznych m.in. poprzez organizowanie dla uczniów szkół ponadpodstawowych obozów, których uczestnicy podejmą pracę w różnych gałęziach gospodarki narodowej.

Każda placówka wypoczynku w programach zajęć będzie w miarę możliwości podejmować prace społeczno - użyteczne na rzecz placówki i środowiska, szerzej stosowaną będzie zasada samoobsługi m.in. w zakresie utrzymywania ogólnego porządku, czystości i higieny w sypialniach i innych pomieszczeniach, opieki nad urządzeniami i sprzętem itp.

Młodzież woj. kaliskiego weźmie masowy udział w pracach społeczno - użytecznych przy budowie młodzieżowego ośrodka obozowo - wypoczynkowego w Żerkowie.



82. Wyznaczone przez Kuratora Oświaty i Wychowania Tadeusza Raczaka kierunki pracy wychowawczej w czasie wakacji letnich 1977 r.

APK, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 599, s. 7

83. Harcerze zgromadzeni na uroczystości powołania Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu 5 stycznia 1978 r.

APK, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 409, s. 16



84. Młoda przedstawicielka Związku Harcerstwa Polskiego przy stole prezydialnym podczas uroczystości powołania Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu 5 stycznia 1978 r.

APK, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 409, s. 18



85. Występ dzieci i młodzieży podczas uroczystości powołania Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu 5 stycznia 1978 r.
APK, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 409, s. 30



86. Występ dzieci na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1620/30



87. Występ dziewcząt na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1620/32



88. Rodzina z dziećmi zwiedzająca wystawę z okazji XXXV lat PRL na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1620/52



W dniu 31 maja b.r. w gmachu KW PZPR w Kaliszu z przodownikami nauki spotkał się Sekretarz KW PZPR tow. Zbigniew Bieniek.

N/z Sekretarz KW PZPR wręcza dyplomy.



Fot. St. Haniszewski

89. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1593/12



W b.r. w ramach czynów społecznych w województwie kaliskim zostanie wybudowanych siedem stanic harcerskich.

N/z uroczyste przekazanie stancji w gminie Kobyla Góra.

KAWI

Fot. St. Haniszewski

90. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1593/1



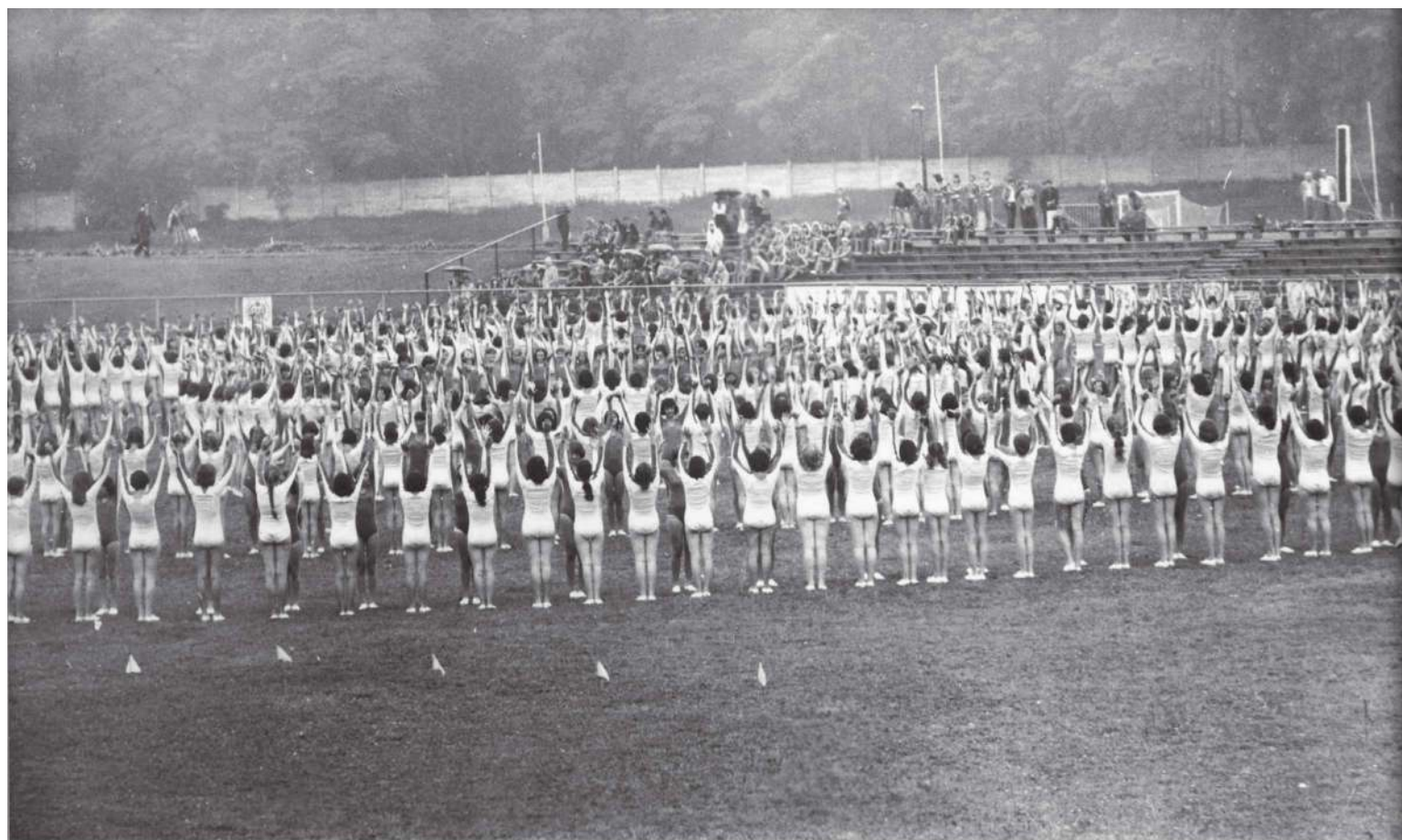
Pod hasłem „Dzieciom uśmiech – światu pokój” w województwie kaliskim odbyły się uroczystości z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka. Oddano do użytku wiele obiektów dla dzieci.
N/z uroczystość przekazania przedszkola w gminie Doruchów.

KAWI

Fot. St. Haniszewski

91. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1593/13



W dniach 16–17 czerwca br. na stadionie „Calisia” w Kaliszu odbyła się II Wojewódzka Spartakiada Młodzieży woj. kaliskiego.

N/z efektowny pokaz gimnastyczny w wykonaniu 800 dziewcząt szkół kaliskich.

KAWT

Fot. St. Haniszewski

92. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1593/16



93. Występ dziewczęcego zespołu tanecznego na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1620/33



Pod hasłem „Młodzież Ziemi Kaliskiej Socjalistycznej Ojczyźnie” odbyła się w Żerkowie manifestacja młodzieży, w której wzięła udział delegacja z ZSRR.

N/z przemawia przewodnicząca delegacji, członek KC KPZR, deputowana do Rady Najwyższej ZSRR, przewodnicząca ZRTR – Zinaida Krugłowa.

KAWI Fot. St. Haniszewski

94. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, lipiec 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1594/16



Kolejne przedszkole oddano do użytku z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka w Jarocinie.

KAWI

Fot. St. Haniszewski

95. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, lipiec 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1594/12



Dzieci naszego województwa w czasie ferii letnich korzystały z wielu form wypoczynku.
N/z Nieobozowa Akcja Letnia-79 w jednej z baz KH ZHP w Kaliszu.

KAWI Fot. St. Haniszewski

96. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1595/7



Atrakcyjnie wypoczywają dzieci w Parku Kultury i Wypoczynku Piaski-Szczygliczka w Ostrowie Wlkp.
N/z kolejka wąskotorowa wykonana w czynie społecznym przez załogi ZNTK i DRKP w Ostrowie Wlkp.

KAWT Fot. St. Haniszewski

97. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1595/13



W dniu 2 sierpnia 1979 r. w Kaliszu odbyło się posiedzenie Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa z udziałem I Sekretarza KW PZPR Zbigniewa Chodyły i Naczelnika ZHP Jerzego Wojciechowskiego. N/z odwiedziny w stacji harcerskiej w Ostrowie Wilkp.

KAWI

Fot. St. Haniszewski

98. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1595/15



W Koźminie 17 sierpnia 1979 r. oddano do użytku przedszkole wychowawcze, wybudowane w czynie społecznym z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka.

N/z I Sekretarz KW PZPR w Kaliszu Zbigniew Chodyła w czasie zwiedzania przedszkola „XXXV-lecia PRL”.

KAWI Fot. St. Haniszewski

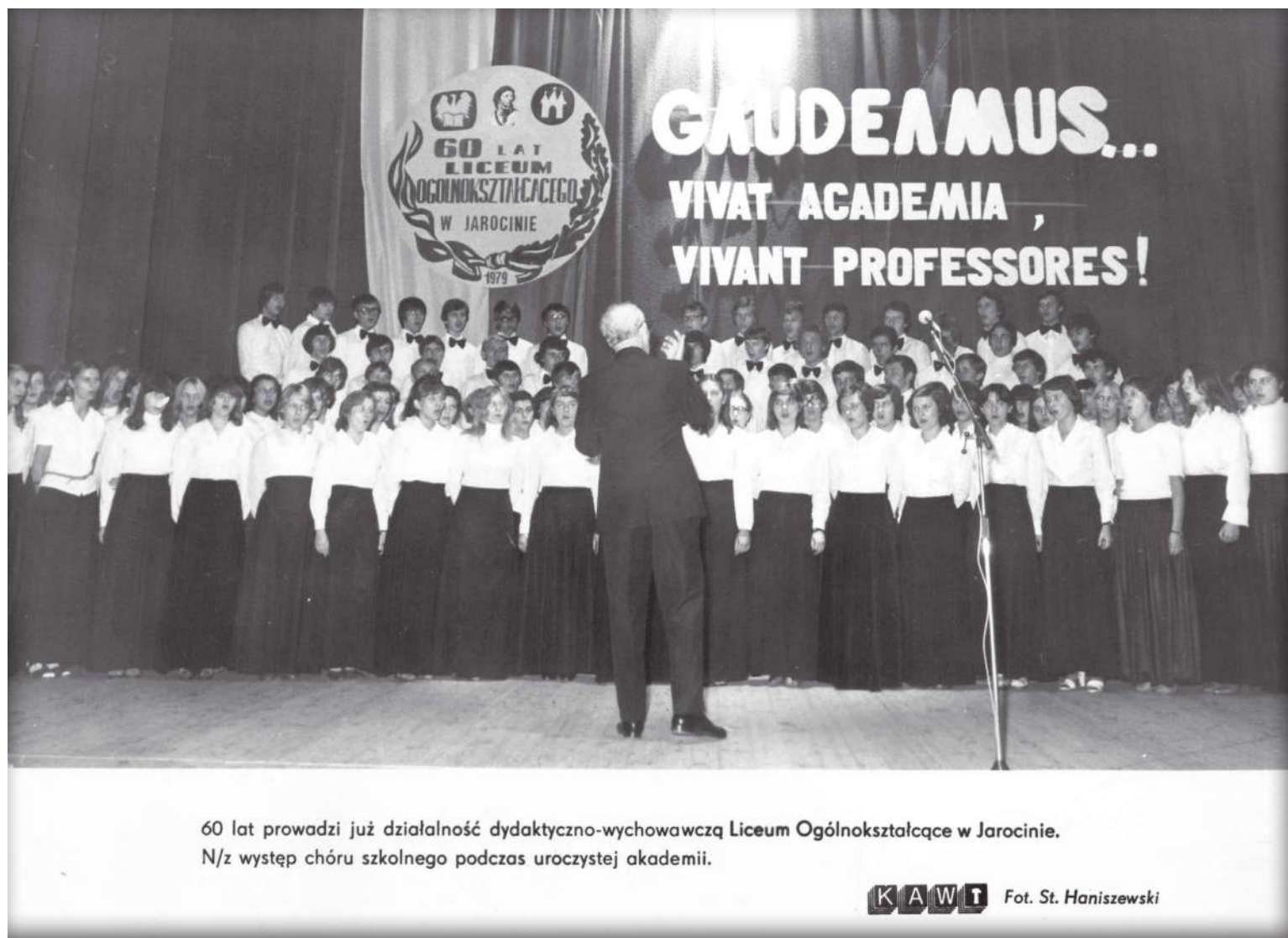
99. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1595/14



Okolo 120 tys. uczniów rozpoczęło naukę w nowym roku szkolnym 1979/80 w szkołach województwa kaliskiego. N/z program artystyczny w wykonaniu zespołów dziecięcych i młodzieżowych podczas wojewódzkiej inauguracji roku szkolnego 1979/80 w Zespole Szkół Rolniczych w Liskowie

KAWI Fot. St. Haniszewski

100. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, wrzesień 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1596/13



101. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, październik 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1597/2



13 października br. 6920 nauczycieli i wychowawców w województwie obchodziło swoje święto – Dzień Nauczyciela.

N/z zasłużony nauczyciel PRL – Tadeusz Bielski, gminny dyrektor szkół w Nowych Skalmierzycach.

KAWT Fot. St. Haniszewski

102. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, październik 1979 r.

APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1597/15



Pod hasłem „Umacniamy sojusz miast i wsi” przebiegało V Spotkanie młodzieży z województwem.
N/z impreza finałowa w hali sportowej WOSIR w Kaliszu.

KAWI Fot. A. Kowalczyk

103. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, listopad 1979 r.
APK, Urząd Wojewódzki w Kaliszu, sygn. 1598/10



Z okazji IV Kaliskich Dni Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Międzynarodowego Roku Dziecka oddano m. in. do użytku Przedszkole „Przyjaźni” w Kaliszu.

N/z Przedszkolaki prezentują salę dydaktyczną władzom województwa i gościom Dni – Radcy Ministra Ambasady ZSRR w Polsce W. Zwierinowi i Konsulowi Generalnemu w Poznaniu N. Gusiewowi oraz Sekretarzowi Generalnemu ZG TPPR W. Barszczewskiemu.

KAWI Fot. St. Haniszewski

104. Zdjęcie z Wydziału Propagandy KW PZPR w Kaliszu z 1979 r.

APK, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 443

Apel

Każdy, kto zetknął się z funkcjonującym obecnie w Polsce systemem kształcenia, widzi, jak bardzo oddala on młodzież od prawdy. Nie zawsze umiemy właściwie ocenić całorozpiętość zafałszowań, jakie on wprowadza. Nie zawsze rodzice umieją "prostować" skrzywienia, dokonywujące się w szkole. Dla każdego jest chyba oczywiste, jak bardzo potrzebną rzeczą jest nauczanie prawdziwej historii, pokazywanie prawdziwej kultury... itp. — po prostu wychowywanie młodych ludzi w prawdzie. Od lat działający system stłumił w wielu młodych ludziach potrzebę szukania prawdy. Ale nawet ci, którzy jej szukają, napotykają na trudności czasem dla nich nie do przewidzenia — brak materiałów, z których mogliby tę prawdę czerpać. Wprawdzie istnieje już TKN (Towarzystwo Kursów Naukowych) — niezwykle cenna inicjatywa są wykłady przez nie organizowane, a także ukazujące się opracowania. Potrzeby są jednak ogromne. Dlatego zwracamy się do wszystkich, którzy dostrzegają wagę tego problemu, o prośbę o podjęcie prac nad dostarczaniem młodzieży takich opracowań z dziedziny historii, literatury, wszelkich dziedzin kultury skrzywionych wpływem totalizmu, filozofii i nauk społecznych. Prosimy, aby tak w doborze tematów jak i w sposobie opracowywania uwzględnić fakt, że istota zafałszowań leży nie tylko w podaniu nieprawdy, w jawnym kłamstwie, ale także (i chyba przede wszystkim) w sposobie ich przedstawienia, w podporządkowaniu wszelkich możliwych gałęzi nauki koncepcjom marksistowskim bez ukazywania alternatywy.

Prosimy o skontaktowanie się z nami, o przekazywanie nam opracowań, które postaramy się spopularyzować dla dobra młodzieży. Czekamy również na uwagi pomocne w tym trudnym przedsięwzięciu.

Nasz adres : 90 - 155 Łódź, ul. Konstytucyjna 11 / 1 tel. 868 - 57
Benedykt Czuma
Prosimy nie korzystać z poczty.



REDAGUJE ZESPÓŁ :

Kazimierz Gabin
Michał Potocki
Marek Dominik
Lech Krzemieński
Stanisław Rayski
Andrzej Rzecki

ADRES REDAKCJI :

02 - 406 WARSZAWA
ul. Jagły 11 m3

PODANE NAZWISKA SĄ PSEUDONIMAMI - W SKŁAD REDAKCJI WCHODZĄ UCZNIOWIE SZKÓŁ ŚREDNICH

105. Fragment *Ucznia Polski Niezależnego Pisma Młodzieży Szkolnej* z października i listopada 1979 r. Pismo to zostało założone przez uczniów warszawskich szkół średnich z Mokotowa. Ukazywało się w latach 1979-1989. Sympatyzowało ideowo z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela.



W ramach IV Kaliskich Dni Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w miłej atmosferze odbywały się w miastach i gminach spotkania z grupą młodzieży z ZSRR.

N/z Młodzież szkolna w Nowych Salmierzycach z grupą młodzieży z Charkowa.

KAW Fot. St. Haniszewski

106. Fotografia z Wydziału Propagandy KW PZPR w Kaliszu.

APK, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 438

WITAJ WŚRÓD NAS, DROGI

OTO DZISIAJ NADANE ZOSTAŁO TOBIE IMIĘ.
Z TYM IMIENIEM BĘDZIESZ ODTĄD RADOŚCIĄ TWOICH NAJBLIŻSZYCH,
Z NIM BĘDZIESZ WZRASTAĆ I ROZWIJAĆ SIĘ. STAŁO SIĘ ONO PO PROSTU
TWOJE I TY NADASZ MU JEDYNĄ, NIEPOWTARZALNĄ WARTOŚĆ.

SETKI IMION LUDZI PRAWYCH, BOHATERSKICH, MĄDRYCH I NIEUGIĘ-
TYCH ZAPISAŁA NASZA TYSIĄCLETNIA HISTORIA. DO TEGO BOGATEGO,
NIEPRZEBRANEGO SKARBICA SIĘGAĆ POWINNO KAŻDE POLSKIE DZIECIĘ,
ABY ZNALEZĆ W NIM GODNE NAŚLADOWANIA WZORCE OSOBOWE I PRZY-
KŁADY LUDZI, KTÓRZY CAŁYM SERCEM, MYŚLĄ I CZYNEM SŁUŻYLI OJ-
CZYZNIE, POMNAŻALI JEJ BOGACTWO I WARTOŚCI KULTURY, TOROWALI
DROGĘ DO POSTĘPU SPOŁECZNEGO, BY NA PROGU DRUGIEGO TYSIĄCLECIA
SWEGO ISTNIENIA TAK JAK DOTYCHCZAS BYŁA ONA PRZYKŁADEM DLA
WIELU NARODÓW ŚWIATA.

PRZYJMujemy CIĘ Z RADOŚCIĄ DO WIELKIEGO, PONAD TRZYDZIESTO-
MILIONOWEGO GRONA POLAKÓW I SKŁADAMY GORĄCE ŻYCZENIA, ABYŚ
JAKO MŁODY OBYWATEL POLSKI LUDOWEJ W PRZYSZŁOŚCI RAZEM
Z NAMI POMNAŻAŁ REWOLUCYJNE DZIEDZICTWO NASZEGO NARODU,
TWORZYŁ WYSOKĄ KULTURĘ, KSZTAŁCIŁ SIĘ I CAŁĄ SWOJĄ WIEDZĄ
SŁUŻYŁ WIELKIM HUMANISTYCZNYM IDEAŁOM.

WIERZYM, ŻE BĘDZIESZ GODNYM CZŁONKIEM NASZEGO SPOŁECZEŃ-
STWA, UOSOBNIENIEM PRACOWITOŚCI I SUMIENNOŚCI I PONAD WSZELKIE
DOBRO STAWIAĆ BĘDZIESZ ZAWSZE SZCZĘŚCIE OJCZYZNY.

POLSKA OFIAROWUJE TOBIE NIEOGRANICZONE MOŻLIWOŚCI KORZY-
STANIA Z DÓBR MATERIALNYCH I KULTUROWYCH, OSIĄGNIĘTYCH WALKĄ
I PRACĄ NARODU. ŻYWIMY WIELKĄ NADZIEJĘ, ŻE POTRAFISZ ROZUMNIE
Z NICH KORZYSTAĆ KU ZADOWOLENIU RODZICÓW I WSPÓŁCZESTNIKÓW
TWEJ PODNIOŚLEJ UROCZYSTOŚCI NADANIA IMIENIA.

KOCHAJ RODZICÓW, OPIEKUNÓW I PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI SWOICH,
TYCH, CO CZUWAĆ BĘDĄ WIELE LAT NAD KSZTAŁTOWANIEM TWEGO CHA-
RAKTERU, SERCA I UMYSŁU. SZANUJ ICH PRACĘ, BOWIEM ONI W CODZIEN-
NYM WYCHOWAWCZYM TRUDZIE SWYM TALENTEM, UMIEJĘTNOŚCIAMI
I OFIARNOŚCIĄ WYKUWAĆ BĘDĄ TWOJĄ OSOBOWOŚĆ.

SZANUJ PRACĘ CAŁEGO NARODU, KTÓREGO STAŁEŚ SIĘ CZŁONKIEM.

MIAŁEŚ SZCZĘŚCIE URODZIĆ SIĘ W KRAJU, KTÓREGO SPOŁECZEŃSTWO,
CZERPIĄC Z NAJSZCZYTNIJSZYCH TRADYCJI, KREŚLI DZISIAJ NOWE OB-
LICZE GOSPODARCZE, SPOŁECZNE I MORALNE SVOJEJ OJCZYZNY. SĄ TO
TRADYCJE CHŁUBNE I ZOBOWIĄZUJĄCE. NALEŻYSZ DO POKOLENIA, KTÓRE
OSIĄGAJĄC WIEK DOJRZAŁOŚCI ZERWIE Z KALENDARZA KARTKĘ Z DATĄ
ROK DWUTYSIĘCZNY, DO TEGO POKOLENIA, KTÓRE TWORZYĆ BĘDZIE
ŚWIE TLANY KSZTAŁT OJCZYZNY PRZYSZŁOŚCI, WYROSŁY Z NASZYCH NAJ-
SMIELSZYCH I NAJPIĘKNIEJSZYCH MARZEŃ.

WIERZYM NIEZŁOMNIE, ŻE W TYM WIELKIM DZIELE TWORZENIA NIE
ZABRAKNIE I CIEBIE.

107. Dokument nadania imienia. W realiach PRL-u tworzono świecką alternatywę dla uroczystości kościelnych. Urzędy stanu cywil-
nego organizowały uroczystość nadania imienia, która miała stanowić konkurencję dla chrzcín.

APK, Zbiór druków ulotnych, sygn. 989, s. 4



108. Junaczki na zbiórce w czasie akcji *Lato 80*. Zdjęcie pochodzi z Kroniki Komendy Wojewódzkiej OHP w Kaliszu z lat 1975-1995.
APK, Komenda Wojewódzka Ochotniczych Hufców Pracy w Kaliszu, sygn. 46, s. 54



109. Spotkanie harcerzy z I Sekretarzem KW PZPR Janem Janickim w stancy *Biały Daniel* w Sośniach w 1982 r. W czasie spotkania młodzież wysłuchiwała relacji z IX Plenum KC PZPR i zapoznała się z zadaniami, jakie przed nią postawiła partia. Zdjęcie pochodzi z Kroniki Komendy Wojewódzkiej OHP w Kaliszu z lat 1975-1995.

APK, Komenda Wojewódzka Ochootniczych Hufców Pracy w Kaliszu, sygn. 46, s. 82

7. Dzieci w czasie okupacji hitlerowskiej

**Gaukinderheim
(obóz germanizacyjny dla dzieci,
Okręgowy Dom Dziecka)**



110. Fotografia Bożeny Grobelniak z czasu pobytu w kaliskim Gaukinderheim. Dziewczynka urodziła się w 1931 r. Fotografie wykonane w latach 1942-1945. W 1941 roku w celu niemczania polskich dzieci założono ośrodek w Bruczkowie koło Gostynia. W listopadzie 1942 r. instytucję tę przeniesiono do Kalisza. Za siedzibę obrano klasztor Sióstr Nazaretanek przy ul. Śródmiejskiej. Jednorazowo przebywało tam ok. 60 dzieci. Określano m. in. na podstawie kształtu czaszki, koloru oczu, włosów, czy dzieci te są w wystarczającym stopniu typami aryjskimi i nadają się do niemczania. Poddawano je zmasowanej germanizacji i zmieniano imiona i nazwiska na niemieckie. Po ok. 6 tygodniach pobytu kierowano ich do niemieckich rodzin zastępczych. Ośrodek działał do końca wojny, ostatni transport z dziećmi wyjechał z Kalisza 18 stycznia 1945 r.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 148



111. Dziewczynka przebywająca w kaliskim Gaukinderheim. Zdjęcie zostało przekazane przez matkę dziecka stolarzowi Stanisławowi Kulczyńskiemu, który pracował dorywczo w Gaukinderheim przy wywozie śmieci. Być może miało to pomóc w identyfikacji dziewczynki, której zmieniono już imię i nazwisko.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 148



112. Różne ujęcia twarzy dziewczynki przebywającej w Gaukinderheim w Kaliszu. Zdjęcie pochodzi z lat 1942-1945.
APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 148



113. Kartka pocztowa przesłana przez byłą wychowankę kaliskiego Gaukinderheim, zaadresowana do Marii Pinczewskiej. Maria Pinczewska mieszkała obok ośrodka i potajemnie notowała adresy dzieci tak, by po wojnie mogli wrócić do swoich rodzin. Zajmowała się przekazywaniem korespondencji pomiędzy dziećmi a ich rodzicami (awers).

Brühlhof. 8, 19, 44.
 Hochana S. Pinczewskiu
 List od p. odrzymałam na który serdecznie dziękuję
 za jędem zdrowa czego i wam życzę zdrowia
 i wszystkiego najlepszego. Proszę S. niech pani
 - powie Getrudzie żeby do mnie z Ulą napisały list
 i jak p. będzie odpisywać to niech Ulę i jak ja
 będę pisała do p. to donich fest włożę kartkę.
 Za już punkta dostałam i się bardzo ucieszyłam bo
 w ten sam dzień odrzymałam od siostry 50m. Piase mi
 S. czy ja zapomniałam o P. że karar nie odpisywałam ja
 karar w ten sam dzień p. odpisałam i op. nie zapomnę
 że pani dobre serce tak nam listów nie było wolno pisać

114. Kartka pocztowa przesłana przez byłą wychowankę kaliskiego Gaukinderheim, zaadresowana do Marii Pinczewskiej. Maria Pinczewska mieszkała obok ośrodka i potajemnie notowała adresy dzieci tak, by po wojnie mogły wrócić do swoich rodzin. Zajmowała się przekazywaniem korespondencji pomiędzy dziećmi a ich rodzicami (rewers).

Dzieci przebywające
w „Gaukinderheim” w Kaliszu

1. Anden Zofia
2. Gwizdyński Stanisław
3. Gogusłowska Aniela
4. Gochat Barbara nr. 14. XI. 1935
5. Gochat Tadeusz nr. 28. X. 1932
6. Gierwagen Aleksandra
7. Gogusłowska Aniela
8. Gelsikowski Jeremiasz
9. Gelsikowski Hieronim
10. Garbacz Eugeniusz
11. Gonkowski Stanisław
12. Gęduwalek Janina
13. Gładnik Marta
14. Gelsikowska Urszula
15. Gulasch Jan
16. Gieszak Halina
17. Gąplik Ludwika
18. Dera Marian
19. Dąpsuk Jan nr. 8. 6. 1938.
20. Dobrowolski Maciej w. 26. III 1941
21. Dąpierski Jan w. 16. I 1939
22. Domzal Henryk
23. Dutkiewicz Teresa
24. Filipiak Henryk nr. 25. III 1933
25. Girska Władysława nr. 26. 9. 1930

115. Fragment listy dzieci przebywających w Gaukinderheim w Kaliszu, sporządzonej przez Tadeusza Martyna z Kalisza w latach 1945-1948.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 149, s. 22

7. Dzieci w czasie okupacji hitlerowskiej

Edukacja w czasach II wojny światowej

Wzory rzeczow. według odmiany przymiotnikowej.

Rodzaj męski.

Liczba pojedyncza.

przyp. I.	leśniczy	Kochanowski
" II.	leśniczego	Kochanowskiego
" III.	leśniczemu	Kochanowskiemu
" IV.	leśniczego	Kochanowskiego
" V.	leśniczy!	Kochanowski!
" VI.	leśniczym	Kochanowskim
" VII.	w leśniczym	w Kochanowskim

Liczba mnoga.

przyp. I.	leśniczowie	Kochanowscy
" II.	leśniczych	Kochanowskich
" III.	leśniczym	Kochanowskim
" IV.	leśniczych	Kochanowskich
" V.	jak I.	jak I.
" VI.	leśniczymi	Kochanowskimi
" VII.	w leśniczych	w Kochanowskich

Rodzaj żeński.

Liczba pojedyncza.

przyp. I.	Poto cka	królowa
" II.	Potockiej	królowej
" III.	Potockiej	królowej
" IV.	Potocką	królowę
" V.	jak I.	królowo!
" VI.	Potocką	królową
" VII.	w Potockiej	w królowej

Liczba mnoga.

przyp. I.	Potockie	królowe
" II.	Potockich	królowych
" III.	Potockim	królowym
" IV.	Potockie	królowe
" V.	jak I.	jak I.
" VI.	Potockimi	królowemi
" VII.	w Potockich	w królowych

Uwaga: Rzeczowniki żeńskie na *owa* mają IV. przypadek na „ę” — (królowę, Antoniewę a nie „ą” jak przymiotniki).

Nasz hymn państwowy „Boże, coś Polskę” napisał poeta Alojzy Feliński na początku panowania Aleksandra I, jako króla polskiego. Od tego czasu brzmienie hymnu zostało zmienione.

W pierwszej zwrotce wiersz 3 i 4-ty brzmiały, zgodnie z tekstem Felińskiego:

„I tarczą swojej zasłaniał opieki”

Od nieszczęść, które przywalić ją miały —

a nie, jak dziś śpiewamy:

„Coś ją osłaniał tarczą swej opieki”

Od nieszczęść, które przynębić ją miały.”

Zmienił się także, i nawet dwa razy, refren, (dwuwiersz, powtarzany po każdej zwrotce). Feliński napisał:

„Naszego króla zachowaj nam, Panie!”

— po powstaniu listopadowym, przez długi czas niewoli zamiast tych słów wkładano w hymn Felińskiego:

„Ojczyznę, wolność, racz nam wrócić, Panie!”

— a wreszcie, od czasów zmartwychwstania Państwa Polskiego, śpiewamy:

„Oczywiście naszej pobłogosław Panie!”

W drugiej zwrotce spotykamy niewielkie zmiany w wierszach 2, 3 i 4-tym. Zamiast:

„Wspierał walczącą za najświętszą sprawę” — jak pisał Feliński, śpiewamy:

„Wspierał walczących...” — zamiast:

„I chcąc świat cały mieć jej męstwa świadkiem” — śpiewamy dziś:

„A chcąc świat cały mieć ich męstwa świadkiem” — wreszcie zamiast:

„Wśród samych nieszczęść pomnożył jej [sławę”

tekst dzisiejszy hymnu brzmi:

„W nieszczęściach samych pomnażał jej [sławę”.

116. Fragment podręcznika pt. *Praktyczna gramatyka polska* z 1915 r. autorstwa K. Zimowskiego. Książka była wykorzystywana w tajnym nauczaniu w okresie okupacji hitlerowskiej. APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 203

117. Analiza zmiany treści ówczesnego hymnu państwowego *Boże coś Polskę* zamieszczona w podręczniku dla klasy VI szkoły powszechnej pt. *Opowiadania dziejów ojczystych* autorstwa W. Jarosza i A. Kargola z 1934 r. Książka służyła w tajnym nauczaniu polskich dzieci w czasie okupacji hitlerowskiej. APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 203

Budowa kolei.

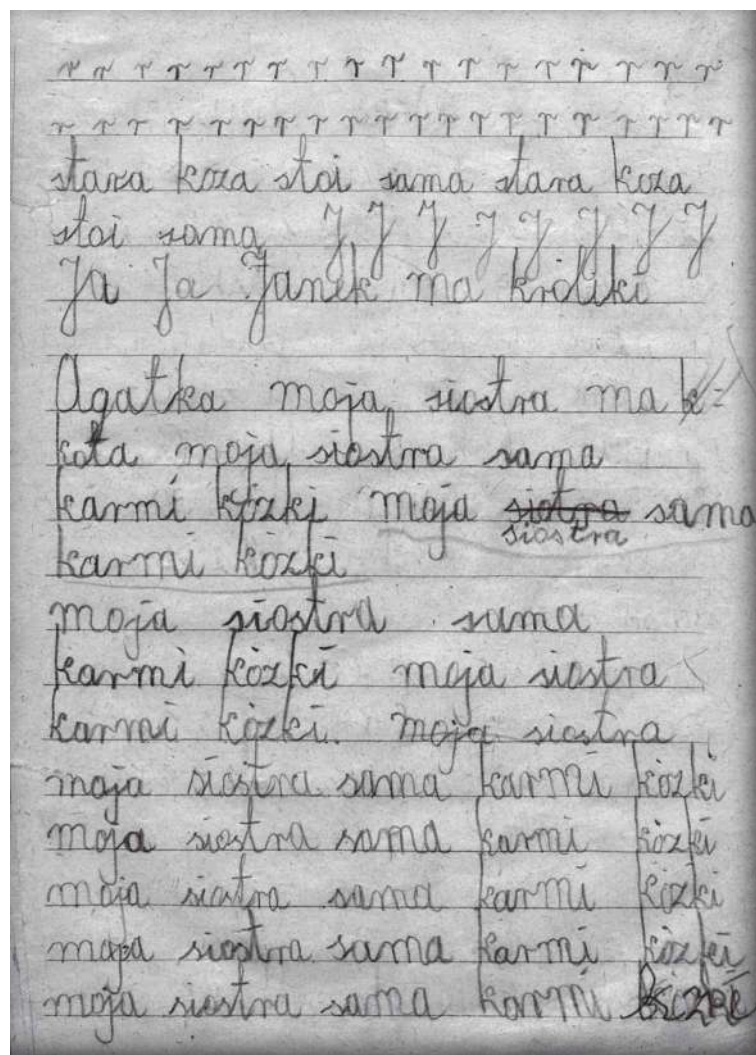
W Polsce buduje się wielką kolej węglową, która łączy Tarnowskie Góry na Śląsku z Gdynią nad morzem. Cała kolej węglowa ma 516 km długości.

266. Oblicz, ile szyn potrzeba do budowy dwutorowej linii węglowej, licząc po 78 par szyn na kilometr jednego toru. Oblicz też ogólną wagę tych szyn, jeżeli każda szyna waży 395 kg.

267. Każda para szyn leży na 20 drewnianych podkładach. Oblicz, ile potrzeba będzie zużyć podkładów do budowy dwutorowej linii węglowej, nie licząc dodatkowych torów stacyjnych.

268. Na każdym podkładzie umieszcza się pod obu szynami po jednej prostokątnej płytce żelaznej, która nazywa się podkładką. Oblicz, ile trzeba będzie zużyć podkładek przy budowie głównych torów linii węglowej.

269. W każdej podkładce są trzy otwory, przez które wbija się haki dla przymocowania szyny do podkładu (dwa po jednej stronie szyny i jeden po drugiej stronie). Oblicz, ile trzeba będzie zużyć haków do przymocowania szyn przy budowie głównych torów kolei węglowej.

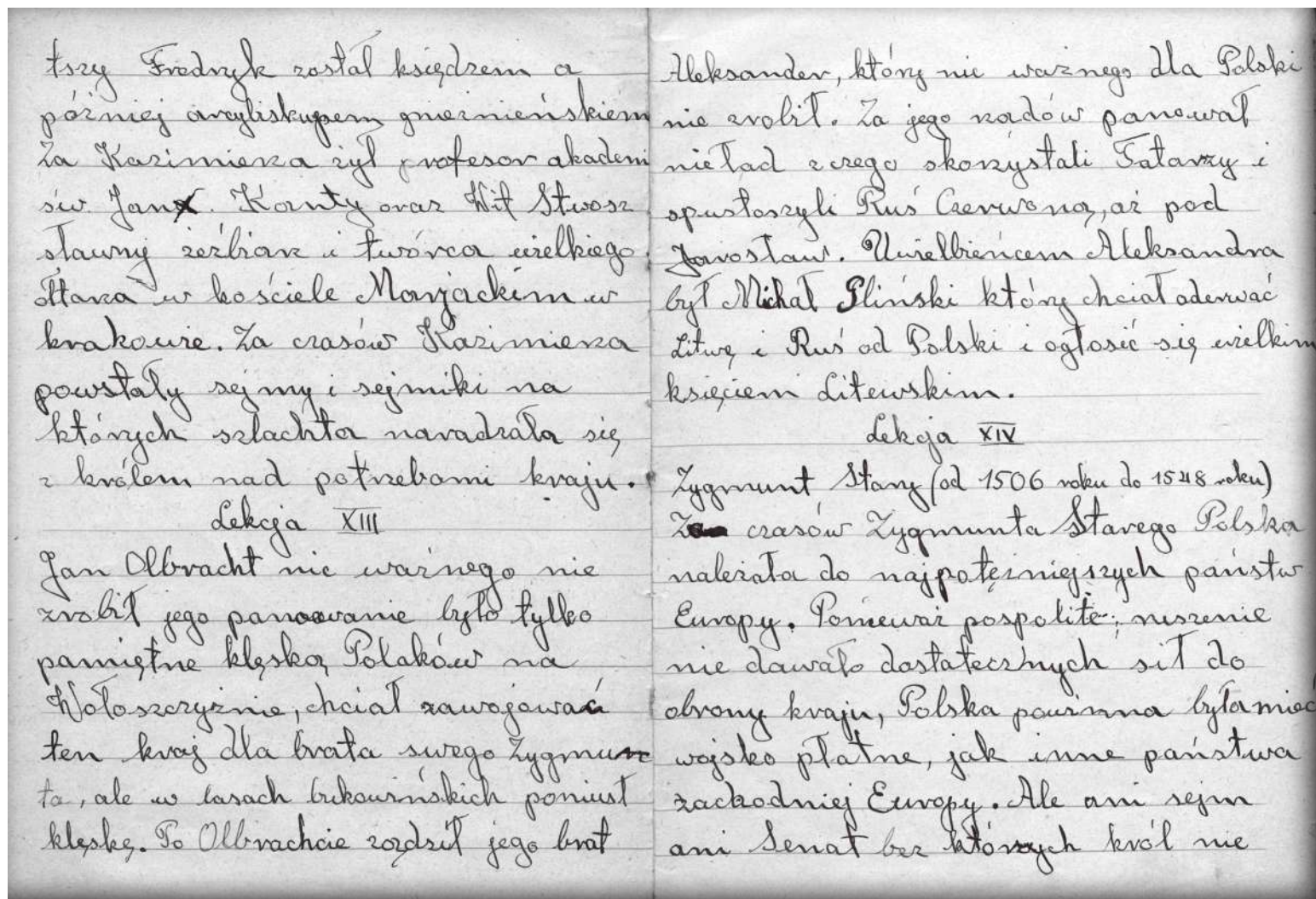


118. Fragment książki dla klasy V uczniów szkoły powszechnej pt. *Arytmetyka z geometrią* autorstwa A. Rusieckiego i A. Zarzeckiego z 1938 r. Podręcznik służył polskim dzieciom w tajnym nauczaniu w czasie okupacji hitlerowskiej.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 203

119. Zeszyt uczniowski do nauki pisanie z tajnego nauczania w czasie okupacji hitlerowskiej.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 204/15



120. Fragment zeszytu szkolnego do historii z tajnego nauczania w okresie okupacji hitlerowskiej.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 204/17



121. Fotografie uczestników tajnego nauczania w czasie okupacji hitlerowskiej. Zdjęcie z lat 1939-1945.
APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 198/12



122. Własnoręcznie wykonana mapka starożytnej Grecji w zeszycie do nauczania historii w Szkole Handlowej w Jaśle w roku szkolnym 1940/1941.

APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 102



125. Projekt wystawy na św. Mikołaja. Rzuty wykonał Mieczysław Wiśniewski w 1941 r. w Szkole Handlowej w Jaśle.
APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 104

Gospodarka finansowa detalisty.

Umiejętnie prowadzona gospodarka płatnicza detalisty zapewnia mu równowagę wewnętrzny, a na zewnątrz wywołuje opinię solidnego kupca. Dlatego powinien ustalać terminy płatności swoich zobowiązań na okres rimowanych obrotów, względnie bezpośrednio po takim seronie, gdyż wtedy będzie pewny wpływem poważniejszych kwot. Uwzględniając wpłaty klientów, którzy dał towar na kredyt powinien się zaważać liery x tym że część klientów nie wpłaci swych zobowiązań w terminie, lub tylko osi.

Łakeja

15.10.41.

Karty prowadzenia sklepu.

Przy prowadzeniu przedsiębiorstwa ponosimy olwizanie karty: 1. przy zakupie towarów - przewir, zwirka, ubezpieczenie i inne, są to tak zw. karty towarowe, które podmyinają cenę kuporum towarów.

8. Sierocińce i domy dziecka

Kalisz dnia 3 Czer. 1916.
 Ochronka Rypinkowska

I
 Szanowny Zarząd Rady Opiekunów
 Powiatu Kaliskiego.

W odpowiedzi na List Sz. Rady z dnia 27
 Maja 1916 r. mam honor zakomunikować
 co następuje:

Do szkoły i Ochronki na Rypinku uczęszcza 326
 dzieci, z tych 17 chłopców 4 letnich potrzebują
 bzdre na zimowy sezon - spodniczki, marynarki,
 czapki; ponocachy i palta ciepłe i obuwnie
 22 chłopców 5 letnich - spodniczki, marynarki
 i palta i szewiki
 24 chłopców 6 letnich - spodniczki, marynarki,
 ponocachy i 13 palt ciepłych i szewików
 32 chłopców 7 letnich - spodniczki, marynarki,
 czapki i 18 palt ciepłych i szewików
 27 chłopców 8 letnich - 20 spodniczek, marynarek
 15 szalików, 19 palt ciepłych, 23 pary obuwnie
 25 chłopców 9 letnich - 13 spodniczek, marynarek
 10 czapek, 12 szalików, 17 palt, 25 par obuwnie

127. Pismo ks. Władysława Kiełbasińskiego zarządzającego ochronką i szkołą rypinkowską w sprawie zapotrzebowania na odzież zimową dla dzieci w wieku szkolnym w 1916 r.

APK, Akta miasta Kalisza, sygn. 160, s. 7

23 Chłopów od 10-13 lat - 18 spakienek - 9 margarek
 ponocachy - 16 szalików, 20 par obuwia - 19 palk.
 26 Dziwerynek 4 letnich - dla wszystkich - sukienki
 fartuski ponocachy palka ciepła i obuwie
 22 Dziwerynek 5-6-letnie - sukienki fartuski
 ponocachy, kaputki na głowę lub chustki
 palka ciepła i obuwie
 20 Dziwerynek od 7-8 - sukienki-fartuski
 chusteczki na głowę i obuwie
 32 Dziwerynek od 8-10 lat - sukienek 20, 18 fartuszek
 chustek - 20 palk lub żakietów i 26 par obuwia
 30 Dziwerynek od 10-12 lat - sukienki-fartuski
 19 chustek - 28 palk ciepłych i obuwie
 Ponadto u wszystkich dzieci swieży brzo-
 dziokowy spódnicej, Koszul, Kalesonów
 swieży i pięknych.
 Z powołaniem
 Ks. W. Kiełbasinski
 Zarządający Odbudową i Szkolą.



128. Ciąg dalszy dokumentu nr 127.

APK, Akta miasta Kalisza, sygn. 160, s. 8

Wyciąg z Dziennika Urzędowego
nr. 48 z dnia 27. listopada 1926 r.

D z i a ł u r z ę d ó w y .

**641 Rozporządzenie policyjne dotyczące wychowania
opuszczonych dzieci.**

Na mocy §§ 6, 12, 15 ustawy o zarządzie policyjnym z 11 marca 1850 r. (Zbiór ustaw str. 265) i §§ 137, 139 ustawy o ogólnej administracji krajowej z dn. 30. lipca 1883 (Zbiór ustaw str. 195) zarządzam za zgodą Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego aż do odwołania na obszar Województwa Poznańskiego, co następuje:

1. Osoby, które zamierzają wziąć na wychowanie dzieci, poniżej lat 6 muszą mieć na to zezwolenie władzy policyjnej,
2. Pozwolenia takiego udziela się tylko odwołalnie i to takim osobom, których osobiste stosunki, stosunki ich współlokatorów oraz stosunki zdrowotne i mieszkaniowe są odpowiednie do przyjęcia takich obowiązków.
3. W razie zmiany mieszkania, winno się prosić ponownie o odnośne pozwolenie co do wychowania dzieci.
4. Lekarz powiatowy, urzędnik policyjny lub inne osoby, przez władze policyjne upoważnione, mają prawo zwieźać mieszkania każdego czasu. Na wszelkie zapytania dotyczące dzieci, wziętych na wychowanie, należy udzielać wyjaśnień i dzieci na żądanie pokazać.
5. W razie złego obchodzenia się z dziećmi, lub też jakiegokolwiek zmiany domowej u wychowawcy, mogącej działać na niekorzyść dzieci, cofa się udzielone pozwolenie.
6. Poszczególne dzieci, mające być wzięte na wychowanie należy w przeciągu 3 dni zgłosić w urzędzie policyjnym.
Takież zgłoszenie obowiązuje wychowawcę również wtedy, gdy stosunek pomiędzy nimi a dzieckiem ustaje.
7. W odnośnych zgłoszeniach należy podać nazwisko dziecka, miejsce i datę jego urodzenia, nazwisko i mieszkanie rodziców, przy dzieciach nieślubnych rodziców - nazwisko i mieszkanie matki, oraz opiekuna.
8. Fakt śmierci dziecka - mimo zgłoszenia w Urzędzie Stanu Cywilnego i zastosowania się do przepisów o stwierdzeniu śmierci (rozporządzenie policyjne z 6. IX. 1905 - należy zgłosić natychmiast, jeżeli to możliwe - tego samego dnia, najpóźniej jednakże do południa dnia następnego u właściwej władzy policyjnej.
9. Przekroczenie przepisów powyższych podlega grzywnie do 60 złotych lub odpowiedniej karze pozbawienia wolności.
10. Powyższe rozporządzenie obowiązuje z dniem ogłoszenia.
11. Równocześnie znosi się rozporządzenia policyjne: Regencji Poznańskiej z 10. X. 1909 (Amtsbl. Nr. 43 z dn. 26. X. 1909 r. poz. 950) oraz Województwa Poznańskiego z 1. VIII. 1920 r. - 969/20 I. A. (Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego Nr. 43 z dn. 21. VIII. r. poz. 727)

Poznań, dnia 17. listopada 1926 r.

L. dz. 12986/26 V.

Wojewoda: Bniński

129. Wyciąg z Dziennika Urzędowego nr 48 z dnia 27 listopada 1926 r. Rozporządzenie policyjne dotyczące wychowania opuszczonych dzieci.

APK, Akta miasta Pleszewa, sygn. 1475, k. 3

Nr. 4a.

PROJEKT ROZKŁADU DNIA (jako przykład)

II — w zimie.

- 6.30. Wstawanie (wietrzenie sypialni i łóżek), modlitwa ze śpiewem, gimnastyka w sali 10 min., ślanie łóżek i sprzątanie, mycie ciała, zębów i t. d. (ewentualnie natryski).
- 7.20. Śniadanie, przygotowanie do wyjścia do szkoły, sprzątanie.
- 8—12.30. Pobyt w szkole (o godz. 10.30 lekki posiłek).
13. Obiad.
- 13.30—15. Rekreacja, sporty zimowe, przechadzki.
- 15—17. Przygotowanie zadań szkolnych.
17. Kolacja.
- 17.30—19. Praca fizyczna, warsztaty, próby przedstawień teatralnych, czytanie.
- 19—20.30. Śpiew, muzyka, rozrywki towarzyskie.
- 20.30. Lekki posiłek (szklanka mleka i kawałek chleba), modlitwa wieczorna ze śpiewem, dokładne mycie i spoczynek.

130. Przykładowy projekt rozkładu dnia w zimie wedle instrukcji dla zamkniętych zakładów opiekuńczych z lat 20-tych XX w.
APK, Akta miasta Krotoszyna, sygn. 612, k. 51

PROTOKÓŁ

Zobowiązania Rodziny Zastępczej

W dniu 19..... r. do Zarządu Miejskiego (Gminnego) jako
Miejscowego Związku Wspierania Ubogich w
zgłosili się zamieszkali w
i oświadczyli zgodnie, że za opłatą miesięcznie pragną wziąć na wychowanie
dziecko i zobowiązują się:

1. Opiekować się nim jak własnym i dbać o jego fizyczne, moralno-religijne i umysłowe wychowanie.
2. Dostatecznie i zdrowo odżywiać dziecko, dać mu osobne łóżko w izbie mieszkalnej, odpowiednio ogrzewanej, dbać o jego czystość (pilnować mycia się, kąpania, dawać osobny ręcznik) i całość jego odzieży, dostosowanej do pory roku, dopilnować, by przebywało codziennie na świeżym powietrzu.
3. Na żądanie poddać się wraz z rodziną kontroli lekarskiej, wyznaczonej przez Związek Wspierania Ubogich w celu ustalenia, czy dziecku nie grozi niebezpieczeństwo zarażenia się.
4. O każdej porze zezwalać na odwiedzanie dziecka w domu, dokonywanie kontroli mieszkania oraz na przegląd ubrań dziecka przez wizytatora wzgl. osoby do tego urzędowo upoważnione.
5. Zgłaszać się do przychodni w celu badania lekarskiego dziecka w terminach wskazanych przez lekarza urzędowo upoważnionego.
6. Przestrzegać, aby dziecko regularnie uczęszczało do szkoły, ochronki, świetlicy — uwzględniać w domu obowiązek nauki i pracy oraz potrzeby zabawy dziecka (małe dzieci: najprostsze, najtańsze zabawki — starsze: harcerstwo itp.), informować się przez wywiady w szkole i udział w konferencjach rodzicielskich o postępach w nauce i zachowaniu się dziecka.
7. W razie zachorzenia dziecka zawiadomić natychmiast Związek Wspierania Ubogich, który przekazał dziecko w opiekę.
8. Obchodzić się z dzieckiem łagodnie, co nie wyklucza stanowczości w stawianiu wymagań dziecku; bicia i głodzenia jako sposobu kar nie używać. O ile okaże się, że dziecko ma złe skłonności lub przyzwyczajenia, zasięgnąć rady osoby wizytującej dziecko wzgl. lekarza.
9. W razie śmierci dziecka natychmiast powiadomić Związek Wspierania Ubogich powierzający dziecko rodzinie.
10. Równocześnie zobowiązują się oddać dziecko na piśmienne żądanie władz Związku Wspierania Ubogich.
11. Nie przyjmować innego dziecka bez zezwolenia władz Związku Wspierania Ubogich.
12. Inne warunki umowy.

Data

Pełne podpisy

[Podpisy]
Adres

Za Zarząd Miejski (Gminny)
jako Miejskowy Związek Wspierania Ubogich.

131. Treść protokołu Zobowiązania Rodziny Zastępczej z 1937 r.
APK, Akta miasta Pleszewa, sygn. 1432, k. 52



132. Ogólny widok na Zakład Wychowawczy – sierociniec w Liskowie w 1937 r. Instytucja była prowadzona od 1921 r. przez Siostry Służebniczki Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej z Domem Generalnym w Starej Wsi. W 1962 r. w wyniku nacjonalizacji powołano na jej miejsce Państwowy Dom Dziecka.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 157

Historia Domu Dziecka.

Podczas drugiej wojny światowej (1939 - 1945 r.) zaginęła szczegółowa kronika miasta Kalisza. Jedynie w Muzeum Kaliskim znalazłem Monografię Kalisza, część I, z roku 1912, w której na str. 147, 165, 184 - 187 są wzmianki o powstaniu dzisiejszego Domu Dziecka. Autor monografii Józef Raciborski tak pisze:

"W roku 1825 założone zostało w Kaliszu pierwsze Towarzystwo Dobroczynności, które po kilkunastu latach istnienia, z powodu braku funduszy w roku 1849 zawiesiło swoje czynności. Wszczęciu zaś 1851 przy kaliskiej kasie miejskiej otworono kasę oszczędności, a w marcu odbyła się poraz pierwszy w Kaliszu loteria fantowa, z której dochód nasilił miejscowe instytucje dobroczynne.

W roku 1879 wskrzeszone zostało

Kaliskie Towarzystwo Dobroczynności

według ustawy, zatwierdzonej w dniu 15 marca l.r. Celem jego było: niesienie pomocy biednym mieszkańcom, oraz czynna akcja dążąca do usunięcia zebraństwa. W celu zaradzenia zebraństwu ulicznemu, z inicjatywy Kal. Towarzystwa Dobr., a zwłaszcza ówczesnego prezesa dra med. Feliksa Drackiego w roku 1891 założono salę raję dla biednych dzieci, które pod kierunkiem odpowiednich majstroów i pod dozorem siostry miłosierdzia wyrabiały

łomianki, chodniki, derki, koszyki, kapelusze - w oddziałach chłopców; dziewczyńki zaś uczyły się szycia bielizny, haftów, robotek ściankowych i gospodarstwa kuchennego.

Humanitarny zakres Towarzystwa rozszerzył się znacznie z chwilą wzniesienia siedziby własnej, w jakiej znalazło pomieszczenie schronisko dla starców i sierot - Zakupiony w tym celu gmach plac przy ulicy Skarszewskiej (dawniej Chmielnic) posiada powierzchnię 1144 sąm. Budowlę wykonano według planów inżyniera Stachlarskiego, wzniesione zostało w roku 1899-ym kosztem

13.400 zł. W tym czasie Zarząd Towarzystwa Dobroczynności chcąc fundusze swe powiększyć, a zarazem dać możność kaliszanom wzięcia udziału w biesiadzie umysłowej - zaprosił Henryka Sienkiewicza, posiadającego już wówczas sławę wielkiego pisarza, aby na dochód Towarzystwa Dobroczynności podróżował w Kaliszu odczyty swoje, odzwierciedlające wrażenia z podróży po Ameryce. Pan H. Sienkiewicz był w maju w Kaliszu kilka dni. Dochód z dwóch pięknych odczytów o kraju i ludziach w Nowym Jorku przyniósł kasie Towarzystwa

Tyle materiału znalazłem w Monografii o Kaliszu, dotyczącego powstania Domu Dziecka.

133. Fragment historii Domu Dziecka w Kaliszu zamieszczony w kronice placówki. Instytucja ta została powołana do istnienia na ulicy Skarszewskiej w Kaliszu w 1899 r. z inicjatywy kaliskiego Towarzystwa Dobroczynności. W celu zwiększenia funduszy Zarząd Towarzystwa zaprosił do Kalisza, na odczyty odzwierciedlające wrażenia z podróży po Ameryce, pisarza Henryka Sienkiewicza. Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu

KARTA REJESTRACYJNA No 2

1) Nazwisko i imię _____

2) Data, rok i miejsce urodzenia _____

3) Wyznanie *rym. kat.* _____

4) Narodowość *polska.* _____

5) Stan rodzinny *O. n. ż. M. n. ż.* _____

6) Miejsce zapisania do ksiąg ludności _____

7) Imiona rodziców _____

8) Data i rok przyjęcia dziecka do Zakładu: *Nydz. Op. Społ.*
13. XI. 19*45* roku _____

9) Data i rok wyjścia dziecka z zakładu:
1. VII 19*48* roku _____

10) Adres *Kierownik szkoły w Kaliszu* _____

11) Poziom moralny *Średni* _____

12) Uwagi *7 klas szk. pow. pracuje jako pomoc domowa* _____

SZCZEGÓŁOWY WYKAZ

a) Ubranie _____

b) Bielizna _____

c) Pończochy _____

d) Obawie _____

e) _____

f) _____

g) _____

Podpis Opiekunów: _____

134. Karta rejestracyjna z Księgi Rejestracyjnej Zakładu Sierot w Kaliszu prowadzonej w latach 1915-1949.
 Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



135. Mali wychowankowie w swoich łóżeczkach. Zdjęcie wykonane w 1949 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



136. Budynek mieszkalny sierocińca w Liskowie w latach 50-tych XX w.
APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 163



137. Pierwsze samodzielne pranie... Zdjęcie wykonane w 1949 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



138. Personel Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu z wychowankami w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



139. Pielęgniarka z jednym z wychowanków Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



140. Zabawa w ogrodzie. Na fotografii wychowankowie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



141. Zabawa na plaży piaskowej w ogrodzie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



142. W oczekiwaniu na posiłek. Zdjęcie zostało wykonane w latach 50-tych XX w. w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



143. Obiad w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



144. Personel Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



145. Czas na ważenie i kąpiel. Zdjęcie z lat 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



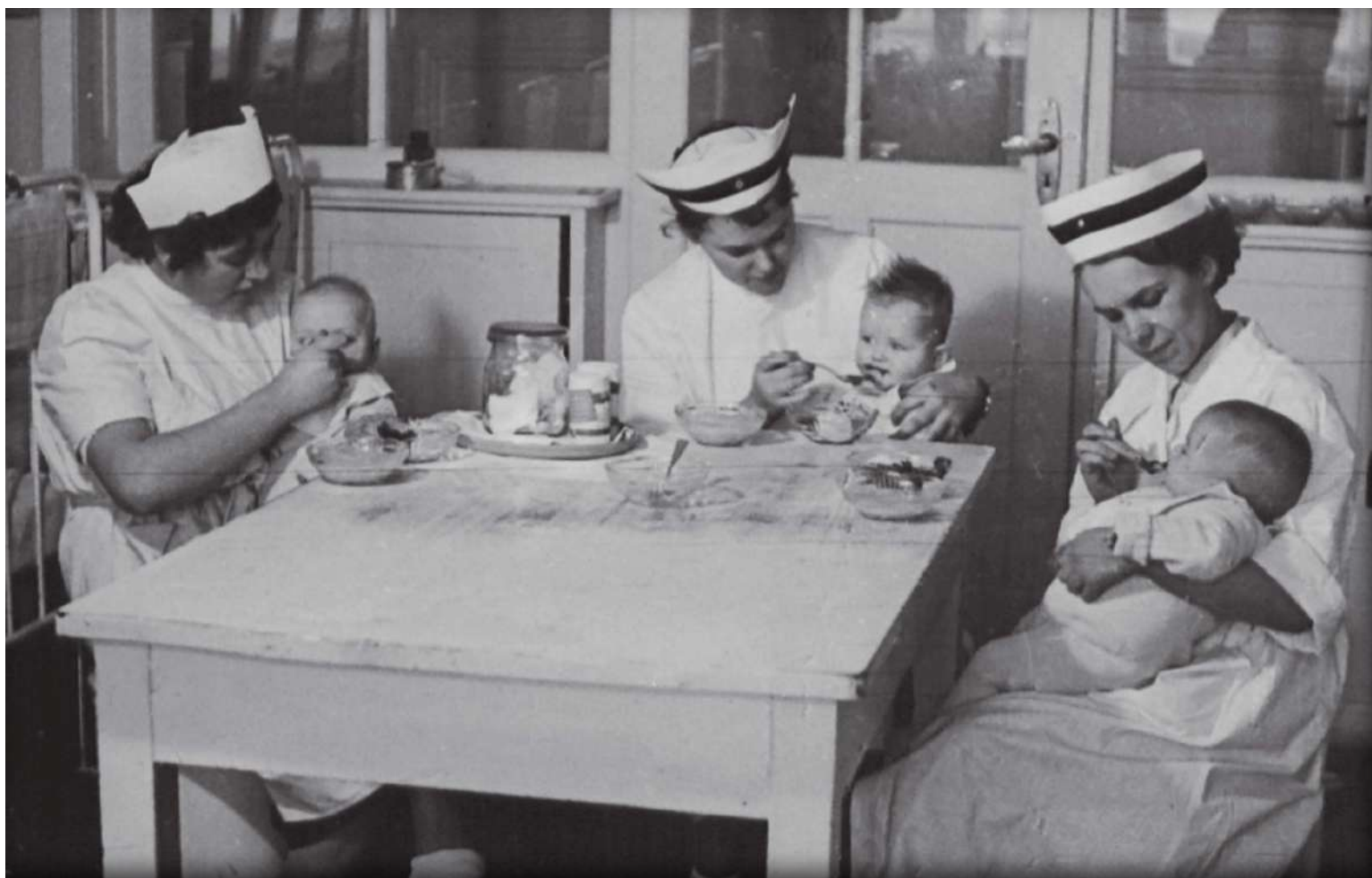
146. Personel sprawujący opiekę nad dziećmi w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu – lata 50-te XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



147. Mali wychowankowie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu pod czujnym okiem opiekunek w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



148. Czas na posiłek. Wychowankowie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



149. Pora karmienia w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu – lata 50-te XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



150. Panie karmiące butelką najmniejszych mieszkańców Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w 1954 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



151. Lato 1955 r. w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



152. Wycieczka wychowanków Domu Dziecka w Kaliszu wraz z kierownikiem placówki Mateuszem Kosickim do poznańskiej palmiarni w 1956 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



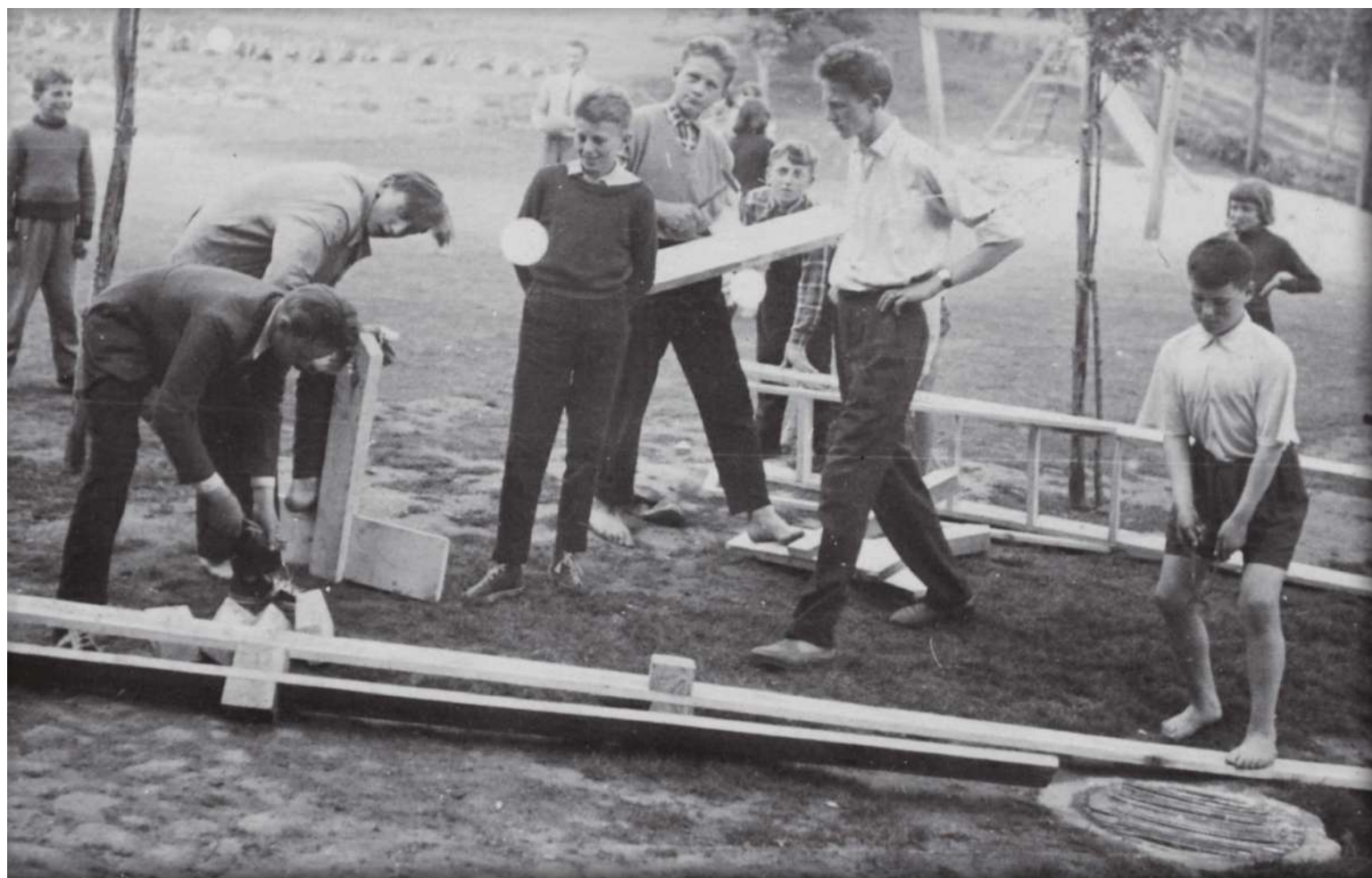
153. Dzieci wraz z kierownikiem Mateuszem Kosickim porządkują ogródek przed Domem Dziecka na ul. Skarszewskiej w Kaliszu w 1957 r.

Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



154. Wychowankowie w oczekiwaniu na Św. Mikołaja w 1958 r. Z twarzy niektórych bije zaniepokojenie, inni są bardzo ciekawi prezentów.

Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



155. Członkowie kółka technicznego pod kierunkiem wychowawcy Rajmunda Jankowskiego wykonują elementy placu zabaw dla młodszych kolegów i koleżanek. Zdjęcie wykonano w roku szkolnym 1960/1961.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



156. Jedna z 5 sypialni dzieci przebywających w placówce na ul. Skarszewskiej w Kaliszu. Oprócz tego do dyspozycji wychowanków była jadalnia, trzy uczelnie, czytelnia, pomieszczenia sanitarne, pracownia techniczna i magazyny. Dla podniesienia czystości personel co jakiś czas ogłaszał współzawodnictwo na najbardziej czyste sypialnie. Zdjęcie pochodzi z 1963 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



157. Część wychowanków grupy III wraz z wychowawcą w jadalni podczas obiadu w 1963 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



158. Najstarsi wychowankowie grupy III podczas spędzania czasu wolnego w czytelni w 1963 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



159. Odwiedziny Św. Mikołaja. Zdjęcie pochodzi z lat 1960-1965.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



160. Grupowe oglądanie telewizji w Państwowym Domu Dziecka w Kaliszu. Kronika przywołuje ulubione tytuły dzieci: *Znak Zorro*, *Wilhelm Tell* oraz transmisje sportowe i audycje młodzieżowe. Zdjęcie z lat 60-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



161. Koncert orkiestry wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w latach 60-tych XX w. Co drugi mieszkaniec tej placówki uczył się grać na jakimś instrumencie.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



162. Taniec *Wiwat Weselny* w wykonaniu członków zespołu tanecznego wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu.
Zdjęcie pochodzi z lat 60-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



163. Wspólne wieczorne mycie chłopców w łazience Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w latach 60-tych XX w.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



164. W grudniu 1968 r. w Państwowym Domu Dziecka w Kaliszu gościli przedstawiciele załogi statku o nazwie *Kalisz*. Na fotografii kapitan statku Leszek Żukrowski wręcza jednej z wychowanek książeczkę mieszkaniową ufundowaną przez załogę.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



165. Uczestnicy VI zlotu wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w dniach 12-13 czerwca 1982 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



166. Zdjęcie wykonane podczas VI zlotu wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w dniach 12-13 czerwca 1982 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu

9. Żłobki i przedszkola

Ratujcie Dzieci!

wola kościoł i społeczeństwo. — Posłuszni temu wołaniu otwieramy „Żłóbek” czyli dom dla niemowląt. Początek zrobiony — dom mamy do dyspozycji — liczymy na poparcie całego zdrowo myślącego obywatelstwa miasta Krotoszyna i powiatu.

Ratujcie Dzieci!

Czy to wołanie jest chrześcijańskie?

Tak! bo miłość chrześcijańska każe nam się litować nad nieszczęśliwymi sierotami.

Ratujcie Dzieci!

Czy to wołanie jest moralne?

Tak! bo samo pismo św. daje nam przykład niemowlęcia, które opuściła matka, a które znalazła i którem zaopiekowała się córka Faraona. Możesz stać się wodzem swojego narodu, który wprowadził z niewoli Egipskiej.

Ratujcie Dzieci!

Czy to wołanie jest narodowe?

Tak! bo społeczeństwo ma obowiązek zaopiekować się niemowlętami, z których 70 procent ginie przedwcześnie dla kościoła i państwa.

Ofiarodawców, którzy złożą najmniej 10 000 mk. zapiszemy do księgi „Założycieli Żłóbka” — tych którzy zobowiążą się płacić rocznie najmniej 3000 mk. zapiszemy do księgi: „Dobrodzieji Żłóbka”.

Obywatele! Apelujemy do Waszej ofiarności. Nie my lecz dobro Ojczyzny wymaga ofiary. O własnych siłach musimy zakupić dom i utrzymywać „Żłóbek”. Składajcie ofiary pieniężne w bankach w kasie miejskiej miasta Krotoszyna. Naturalja prosimy zgłaszać lub składać u pana **Olejniczaka** w rynku.

Kuratorjum Żłóbka:

Ks. prob. Stankowski - burmistrz Klemczak - lek. powiat. Budzyński - Klemczakowa Polewska - Gregorowiczowa - Antoszkiewicz - Fechtmeyerowa - Bączkowska - Wybielska - Staniszeński - Łysiński - Olejniczak - dyr. Nożyński - Romanowski - Szczodrowski Julian - Cieśliski - Błaziejczyk - Sowiński - Wolff - Kończak Mieczysław Urbanowicz - Kopydłowski Kazimierz - Fibak - Bajerlein - Dynkowski - Jelinowski Wiatrolik Stanisław.

M. Putiatycki, Poznań.

MINISTERSTWO
WYŻNIA RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Ochronki.

**Dochodzenia statystyczne dla potrzeb
Powszechnej Wystawy Krajowej. — Pilne.**

Miejscowość: *Zduny* Powiat: *Krotoszyński*
Nazwa ochronki: *Św. Stanisława*

Dodatkowe wiadomości za rok szkolny 1927/28.

Język nauczania w ochronce: *polski*
Kurs trwa lat: *8*
Uczęszczało w dniu 1/XII 1927 dzieci ogółem: *110*.
z tego w wieku lat 3 i niżej:
4: *15*
5: *25*
6: *22*
7 i więcej: *28*

Lokal własny czy wynajęty: *przez Magistrat*
Składa się z: *6* izb, mających powierzchnię m²: *450*

Data: *Zduny, dnia 29. I. 29.*

Kierownik (ka) Ochronki: *Mr. Stanisława*

Drukarnia Państwowa Nr. 44271. 15-XII 28. 1500.

167. Afisz informujący o otwarciu żłóbka w Krotoszynie w 1922 r.
APK, Akta miasta Krotoszyna, sygn. 612, k. 6

168. Dochodzenie statystyczne Ochronki Św. Stanisława w Zdunach na potrzeby Powszechnej Wystawy Krajowej z 1929 r.
APK, Akta miasta Zduny, sygn. 574, k. 7v



169. Grupa dzieci z przedszkola Leokadii Jachowicz przy ul. Górnej w Kaliszu w 1931 r.
APK, Spuścizna Wandy Staszak z Kalisza, sygn. 5



170. Grupa przedszkolaków w ochronce przy ul. Asnyka w Kaliszu z 1938 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 12



171. Przedszkolaki z Kościelnej Wsi w 1968 r.

APK, Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza, sygn. 1696



W przedszkolu „Jacek i Agatka” nr 16 w Kaliszu podobnie jak i w innych placówkach oświatowo-wychowawczych odbywają się tradycyjne choinki noworoczne dla dzieci.

KAWI – Fot. St. Haniszewski

172. Miesięczna Kronika Fotograficzna Województwa Kaliskiego z 1979 r.
Zasób poza ewidencją APK



Mile spędzają czas w żłobku dzieci pracowników FWR „Runotex” w Kaliszu.

KAWT

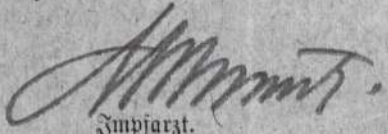
Fot. St. Haniszewski

173. Miesięczna Kronika Fotograficzna Województwa Kaliskiego z 1980 r.
Zasób poza ewidencją APK

10. Zdrowie

Formular 1b.

Impfschein über Wiederimpfung.

Impfbezirk Pleschen Impfliste Nr. 15
Makowski Johann, geboren den 24. Juni 1900
wurde am 1. Mai 1922 zum 2 Male mit Erfolg geimpft.
Durch die Impfung ist der gesetzlichen Pflicht genügt.
Pleschen am 8. Mai 1922.

Impfarzt.

174. Świadectwo szczepień Jana Makowskiego z Pleszewa z 1902 r.
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 97

Nr. 79 der Wieder-Impfliste

Der Griechhalter Herr Johann Makowski
Kalischer Strasse Nr. 69, wird hierdurch aufgefordert, sein
 am 24. i. 19 32 geborenes schulpflichtiges Kind Makowski Beckeander
 zu den öffentlichen unentgeltlichen Terminen,
 a) am 13. APR. 1944 dieses Jahres, ^{vor} 10⁰⁰ Uhr, Wieder-Impfung
 im Deutschen Haus Posen Str. 36 und
 b) am 20. APR. 1944 dieses Jahres, ^{vor} 10⁰⁰ Uhr, zur Nachschau
 im Deutschen Haus Posen Str. 36
 unter Vorzeigung dieser Aufforderung stellen zu lassen, falls nicht in anderer Weise für recht-
 zeitige Erfüllung der gesetzlichen Impfpflicht gesorgt ist.

Pleschen, den 30. MRZ. 1944 194
 Der Bürgermeister
 In Vertretung: Hornbach O. J. p.
Verhaltungsvorschriften umseitig.

 Best.-Nr. 855 - Wieder-Impf-Aufforderung
 Ostdeutscher Formular-Verlag, Posen - T 0123

175. Wezwanie do stawienia się z dzieckiem do szczepienia ochronnego, wystawione w Pleszewie 20 marca 1944 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 101

ZARZĄD MIEJSKI

Nr. 34/42 149

Pleszew, dnia 4 kwietnia 1949 r.

Obyw. Bobowski

w Pleszewie, ul. Pormaniska 44

Wzywa się Obyw. by syna — córkę Jadwiga,

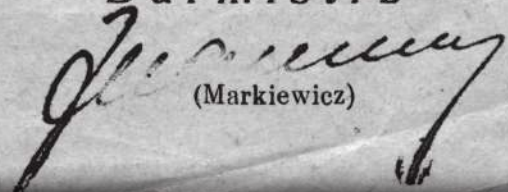
urodz. dnia 7. 1942 poddał (a) publicznemu szczepieniu ochronnemu przeciwko

ospie, które odbędzie się dnia 14. 4. 49 o godz. 14tej

oraz oględziną dnia 21. 4. 49 o godz. 14tej

w Domu Parafialnym przy ul. Lenartowickiej nr. 1.

Niezastosowanie się do powyższego podlega karze. — Ponadto zostaną zastosowane środki przymusowe.

Burmistrz

 (Markiewicz)



Druk K. Sieradzki, Pleszew, Z. 35.

1461/103

176. Wezwanie Zarządu Miejskiego w Pleszewie do stawienia się z dzieckiem do obowiązkowego szczepienia przeciwko ospie z 7 kwietnia 1949 r. (awers).

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 102

Przepisy ochronne dla dzieci szczepionych.

1. Do szczepienia ospy nie wolno przynosić (przyprowadzać) dzieci z domu, w którym panują choroby zakaźne jak szkarlatyna, zarnice, dyfteria, krup, koklusz, tyfus plamisty, zapalenie - rodzaj róży albo naturalna ospa.
2. Rodzice dziecka lub zastępcy tychże winni lekarza szczepiącego przed dokonaniem szczepienia o przeszłych jak i obecnych chorobach dziecka zawiadomić.
3. Dzieci podlegające szczepieniu należy przynieść umyte i czysto odziane.
4. Po szczepieniu jest utrzymanie dziecka w czystości najważniejszym obowiązkiem.
5. Nie należy zaniedbywać codziennego kąpienia dziecka. Miejsca szczepione należy w czasie kąpieli chronić.
6. Potrawy dla dziecka pozostają niezmienione.
7. Przy pogodzie można dziecko wynieść na wolne powietrze. W porze letniej należy unikać gorączki i upału.
8. Miejsca szczepione chronione być muszą z wielką starannością przed starciem, drapaniem i przed zanieczyszczeniem. Do zmywania miejsc szczepionych można używać tylko czyste płótno lub czystą watę, wyłącznie na ten cel przeznaczone. Dziecko szczepione należy chronić przed zetknięciem się z osobami mającymi ropiace wrzody, wyrzuty skórne i t. p., celem zapobieżenia przenoszenia zarazków chorób w miejsca szczepione. Zachodzą jednakże przypadki chorób wyżej wymienionych u osób mieszkających we wspólnym mieszkaniu z dzieckiem szczepionym, należy się natychmiast udać do lekarza po poradę.
9. Po pomyślnym szczepieniu ukażą się po 4-ch dniach małe pęcherzyki, które zwykle powiększają się do 9-go dnia przy miernej gorączce. Od 10-tego do 12-tego dnia zasychają ośpice na strupy, które po 3-ch do 4-ch tygodniach same odpadają.
10. Szczepienie pomyślnie pozostawia blizny w wielkości szczepionych ośpic, które przynajmniej przez kilka lat są widoczne. Dzieci szczepione należy wystrzegać przed dotykaniami ośpic i przenoszeniem płynu znajdującego się w ośpicach na rany lub w oczy. Jeżeli mimo to ośpice dotknięto, nie należy zaniechać natychmiastowego umycia rąk. Dzieci szczepione nie należy kąpać razem z innymi osobami; dalszego używania wody i ręcznika przez osoby drugie, należy unikać. Nieszczepione dzieci i takie, które mają wyrzuty, niepowinny zbliżać się do dzieci szczepionych, a przedewszystkiem nie powinny razem sypiać.
11. Przy regularnym przebiegu okresu po szczepieniu jest obandażowanie zbyteczne. W przypadku silniejszych objawów zapalenia, należy używać często zmieniane zimne okłady z wody odgotowanej. Jeżeli pęcherzyki szczepienne otworzą się, należy przyłożyć czysty bandaż. Używaną watę i bandaż winno się spalić. Przy każdej poważniejszej chorobie powstałej po szczepieniu należy przywołać lekarza. Lekarz szczepiący musi być powiadomiony o każdym przypadku choroby, która przed oględzinami lub 14 dni po oględzinach nastąpi.
12. W dniu wyznaczonym stawają dzieci szczepione do oględzin. Jeżeli dziecko z powodu poważniejszego zachorzenia, lub gdy w domu panuje choroba zakaźna, w dniu wyznaczonym do oględzin stanąć nie może, obowiązani są rodzice wzgl. zastępcy tychże powiadomić o tym lekarza szczepiącego najpóźniej w dniu oględzin.
13. Poświadczenie szczepienia ospy należy starannie przechować.

177. Wezwanie Zarządu Miejskiego w Pleszewie do stawienia się z dzieckiem do obowiązkowego szczepienia przeciwko ospie z 7 kwietnia 1949 r. (rewers).

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 102

Muszę przypomnieć Wam, Miłe Czytelniczki, że wychowywanie i pielęgnowanie dziecka wymaga od Was wielkiej cierpliwości, systematyczności, a często wysiłku i wyrzeczenia się wielu wygod i przyjemności. Dopóki dziecko jest małe, układamy swoje zajęcia i program dnia całego domu według jego potrzeb. Uśmiech zdrowego dziecka wynagrodzi nam sownie wszelkie poniesione trudy.

Gdy się maleństwo urodzi, staramy się stworzyć mu możliwie najlepsze warunki.

Przede wszystkim dobrze byłoby, aby dziecko miało własny pokój, lub też jeżeli mieszkanie jest małe — własny kąt w domu. Kącik ten musi być jasny, ciepły, czysty, możliwie z dala od kuchennych zapachów i wilgoci. Można go nawet odgrodzić parawanem lub przepierzeniem, jednak tak, aby nie zasłonić dostępu światła i powietrza.

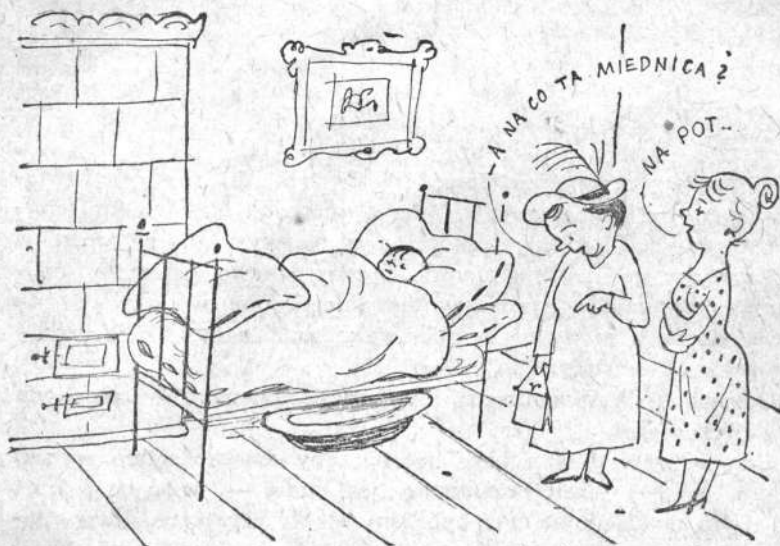
Światło, słońce i świeże powietrze — to najważniejsze warunki zdrowia.

W pokoju dziecka (lub w jego kąciku) staramy się ustawiać jak najmniej mebli, a te, które są niezbędnie potrzebne, powinny być proste, łatwe do odkurzania lub zmywania wodą.

* * *

Dziecko oczywiście śpi we własnym łóżeczku. Spać nie razem z dorosłymi lub starszym rodzeństwem jest bardzo niezdrowe. Niemowlę trzeba przecież chronić od wszelkich chorób, a przeniesć na nie zarazki można bardzo łatwo nawet własnym oddechem. Dlatego właśnie matka powinna karmić swoje dziecko do 2—3 miesięcy w masce uszytej z gazy i osłaniającej usta i nos, dlatego też nie wolno jej spać razem z dzieckiem.

Łóżeczko dziecka powinno być metalowe lub drewniane,



biało lakierowane, aby można je było często myć. Nie używamy już dzisiaj kołyszek, ani też nie zdobimy łóżka falbankami i kokardami, jak to było dawniej w zwyczaju. Może to nawet czasem ładnie wyglądało, ale tylko niepotrzebnie gromadziło kurz i hamowało dostęp powietrza. Z tego samego względu również bardzo niehigieniczne jest spanie w wózku. Wózek powinien być przeznaczony wyłącznie do wożenia dziecka na spacer.

Jeżeli chwilowo nie ma łóżka, noworodek może doskonale spać nawet w koszu od bielizny, który trzeba tylko przedtem wyszorować mydłem i gorącą wodą i włożyć do niego czystą pościel dziecka.

Łóżko dziecka stawiamy w jasnym kącie pokoju, oczywiście nie przy samym oknie, które musimy często otwierać, a także nie przy kaloryferze lub piecu, gdyż jest tam zwykle za gorąco. W łóżeczku powinien być materacyk z włosia lub morskiej trawy, dość twardy i równy, który przykrywamy prześcieradłem i zależnie od pory roku i temperatury w mieszkaniu przykrywamy dziecko kocykiem lub kołderką obłożonymi białą powłóczką.



180. Jeden z wychowanków Państwowego Domu Dziecka podczas obowiązkowego ważenia w gabinecie higienistki w 1963 r.
Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu



181. Wystraszona dziewczynka podczas podawania zastrzyku w gabinecie higienistki w Państwowym Domu Dziecka w Kaliszu w 1963 r.

Ze zbiorów Domu Dziecka w Kaliszu

11. Kaliskie trojaczki

Trojaczki w Kaliszu

Maria Wojciechowska, zamieszkała w Kaliszu przy ul. Kresowej urodziła trojaczki: dwóch synów i córeczkę. Matka i dzieci czują się doskonale. Wypadek wywołał w Kaliszu wielkie zainteresowanie. Ludność miasta samorządnie pospieszyła małce z pomocą.



183. Kaliskie trojaczki: Wanda, Piotr i Janina Wojciechowsky ze starszym bratem Wirgiliuszem i rodzicami: Martą i Stanisławem. Zdjęcie wykonano w Kaliszu na przełomie 1946/1947 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 171

182. Wzmianka prasowa o narodzinach trojaczek w Kaliszu w 1946 r. Artykuł zawiera błędy. Matka trojaczek ma na imię Marta a nie Maria. Urodziły się dwie dziewczynki i chłopiec, a nie dwóch chłopców i dziewczynka. Trojaczki w Kaliszu [w:] *Express Wieczorny*, nr 121 z 20 września 1946 r., s. 1.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 175



184. Kaliskie trojaczki urodzone w 1946 r. Siedzą od lewej: Wanda, Piotr i Janina Wojciechowsy. Zdjęcie wykonano na przełomie 1946/1947 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 170

PCK dla biednych dzieci

W ostatnich dniach Kaliskiej Oddział PCK przystąpił do wydawania odzieży biednym dzieciom. Są to dary Czerwonego Krzyża amerykańskiego, australijskiego i holenderskiego. Dary obejmują rodziny, których podania zostały pozytywnie załatwione przez Komisję Rozdzielczą. Biedne dzieci otrzymały sukienki, sweterki, bieliznę i obuwie, co jest dla ich rodziców wydatną pomocą.

Z darów korzystają biedni zarówno z miasta jak i z powiatu. Między innymi otrzymały je 13-ro dzieci, których rodzice pracują w Cukrowni „Zbiersk”.

Z Kalisza otrzymała pomoc również matka naszych „trojaczków” Stanisława Wojciechowska. Nasze „pociechy” chowają się zdrowo, i liczą już po 2 lata.

185. Artykuł pt. *PCK dla biednych dzieci* zawiera m. in. informacje o pomocy dla kaliskich trojaczków. Błędnie zapisano imię matki dzieci: zamiast Stanisława powinno być Marta Wojciechowska. *Głos Kaliski*, nr 242 z 4 września 1948 r., s. 3.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 176



186. Kaliskie trojaczki: Janina, Wanda i Piotr z rodzicami Stanisławem i Martą z d. Łagodzińską Wojciechowskimi. Zdjęcie wykonane w Kaliszu na ul. Cegielnianej w 1949 r.
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 172



187. Kaliskie trojaczki Wojciechowskie w przedszkolu zakonnym przy ul. A. Asnyka w Kaliszu ok. 1950 r.: Wanda (siedzi trzecia od lewej w I rzędzie), Janina (stoi czwarta od lewej w III rzędzie), Piotr (stoi drugi od prawej w III rzędzie).

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 173

12. Fotografie

Fotografia artystyczna



188. Jan Makowski w 1910 r. Zdjęcie wykonane w atelier fotograficznym Reginy Joachim w Pleszewie.
Ze zbiorów prywatnych Honoraty Kocerki



189. Fotografia niezidentyfikowanego chłopca i dziewczynki z okresu międzywojennego. Zdjęcie wykonane prawdopodobnie w zakładzie Henryka Rajskiego przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 37 w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 632



190. Fotografia niezidentyfikowanego chłopca i dziewczynki z okresu międzywojennego. Fotografję wykonano w zakładzie IRA w Kaliszu przy Alei Józefiny 8.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 633



191. Fotografia portretowa dwóch niezidentyfikowanych młodych kobiet z małym dzieckiem wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 560



192. Fotografia portretowa niezidentyfikowanego 9-letniego chłopca o imieniu Leszek z 1934 r. Zdjęcie wykonano w Salonie Artystyczno-Fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 37.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 616



193. Fotografia portretowa chłopca z okresu międzywojennego wykonana w zakładzie Henryka Rajskiego przy ul. Babinej 1 w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 615



194. Zygmunt Aulich w wieku 3 lat. Zdjęcie wykonane w 1930 r. w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 179



195. Zygmunt Aulich w wieku 3 lat. Zdjęcie wykonano w 1930 r. w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 179



196. Krystyna Kowalska z d. Aulich jako 4-letnia dziewczynka. Zdjęcie wykonano w 1931 r. w zakładzie fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu przy ul. Babinej 1.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 178



197. Od lewej: Jan i Halina Kaczkowscy. Zdjęcie wykonane w zakładzie fotograficznym Otto Findora w Kaliszu w 1941 r.
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 180



198. Fotografia portretowa młodej kobiety z chłopcem wykonana w 1941 r. w zakładzie Foto-Kunst-Anstalt Otto Findor w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 561



199. Fotografia portretowa młodej kobiety z dziewczynką wykonana w 1941 r. w zakładzie Foto-Kunst-Anstalt Otto Findor w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 634



200. Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich jako roczne dziecko w 1952 r.
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 181



201. Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich i Zygmunt Kaczmarek
w przedszkolu. Fotografia z 1956 r.
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 183



202. Od lewej: Ewa Siarkiewicz z d. Aulich, Zygmunt Aulich, NN, Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich, NN. Zdjęcie wykonane w Kaliszu w 1957 r.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 185



203. Siedzą od lewej: Ewa Siarkiewicz z d. Aulich, NN, Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich. Zdjęcie wykonane w 1957 r.

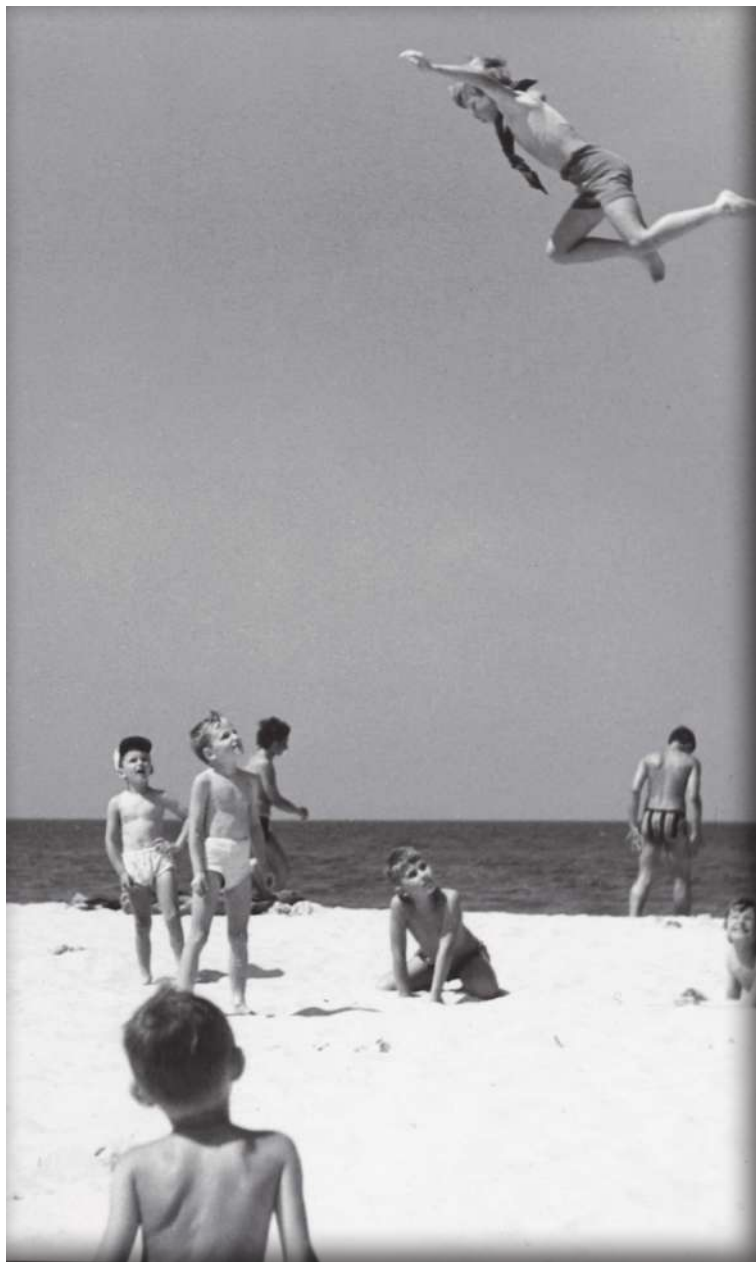
APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 184



204. Starsza kobieta z małym dzieckiem na rękach.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 109



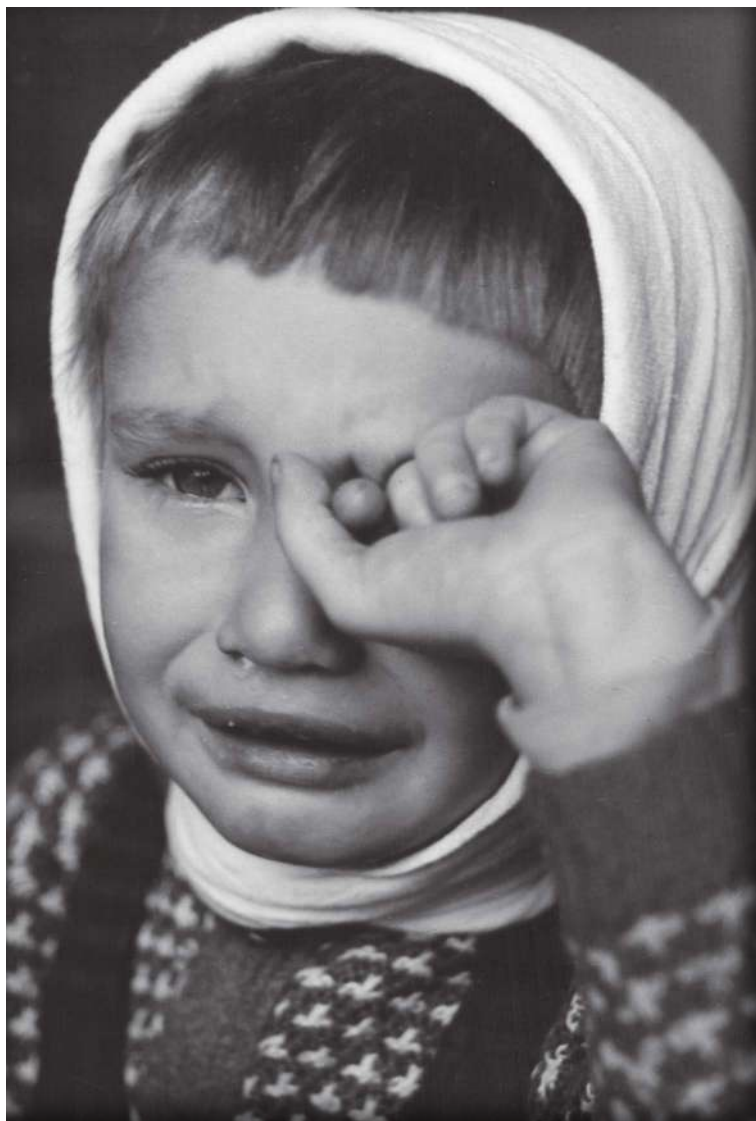
205. Dziecięca radość zatrzymana w czasie przez Stanisława
Perlińskiego w 1974 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 111



206. Uchwycone w kadrze ułamki sekund. Zdjęcie na plaży w Międzyzdrojach w 1974 r. wykonał Stanisław Perliński.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 108



207. Ciekawość dziecka nie zna granic. Zdjęcie wykonano w Kaliszu w 1980 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 119



208. Smutek spowodowany chorobą. Zdjęcie z 1981 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 120



209. Smutek, złość, a może bezsilność? Zdjęcie z 1981 r.
APK, Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza, sygn. 121

12. Fotografie

**Pamiętki pierwszej
komunii świętej**



210. Pamiętka Pierwszej Komunii Świętej Jana Frątczaka wystawiona 4 września 1919 r. w Chelmcach.

APK, Zbiór materiałów rodzinnych, sygn. 59



211. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanej dziewczynki z lat 1928-1939. Zdjęcie wykonane w Zakładzie Fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 600



212. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanego chłopca z lat 1928-1939. Zdjęcie wykonano w Zakładzie Fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 599



213. Zbiorowa fotografia pierwszokomunijna chłopców wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 540



214. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanego chłopca wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 543



215. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanego chłopca wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie fotograficznym ENGEL w Kaliszu przy ul. Niecałej 18.
APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 542



216. Fotografia pierwszokomunijna Henryka Szczota wykonana w 1931 r. w zakładzie Henryka Rajskiego w Kaliszu przy ul. Babinej 1.
APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 541



217. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanej dziewczynki z okresu międzywojennego wykonana w zakładzie fotograficznym H. Polańskiego w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 545



218. Fotografia komunijna niezidentyfikowanej dziewczynki z 1933 r. wykonana w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 544



219. Grupa dzieci z zakonnikami, przedstawicielami Braci Mniejszych – Franciszkanów z Kobylina. Zdjęcie wykonano w lutym 1939 r.
APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 601



220. Zbiorowa fotografia pierwszokomunijna z 1946 r. wykonana przez zakład Foto-Malik z Ostrowa Wielkopolskiego mieszczący się na ul. Kolejowej 30.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 598

12. Fotografie

Ujęcia zbiorowe



221. Fotografia portretowa grupy uczniów – prawdopodobnie gimnazjum im. A. Asnyka w Kaliszu. Zdjęcie wykonano w latach 1918-1925 w zakładzie fotograficznym Dyżma w Kaliszu.

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 591



222. Uczniowie Szkoły Handlowej w Kaliszu w 1931 r.
APK, Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza, sygn. 94



223. Absolwentki 7-klasowej Szkoły Powszechnej im. Konstytucji 17 Marca w Kaliszu. Zdjęcie wykonano 15 czerwca 1934 r. Szkoła została wzniesiona w latach 1920-1922 przez Zarząd Miasta Kalisza. Przy ulicy 3 Maja wzniesiono wtedy dwa budynki – w jednym ulokowano Szkołę Powszechną im. Konstytucji 3 Maja (dzisiejsza Szkoła Podstawowa Nr 1 w Kaliszu), w drugim właśnie Szkołę Powszechną im. Konstytucji 17 Marca (dzisiejszy Zespół Szkół Samochodowych w Kaliszu).

APK, Zbiór fotografii i pocztówek, sygn. 537



224. Klasa I b Szkoły Podstawowej Nr 2 w Pleszewie z nauczycielką Krystyną Rorot w 1977 r.
Ze zbiorów prywatnych Honoraty Kocerki



225. Zajęcia z katechizacji w Pleszewie wykonane w okresie wielkanocnym w 1979 r.
Ze zbiorów prywatnych Honoraty Kocerki

Spis ilustracji

1. Akt zgonu z 22 października/3 listopada 1882 r. narodzonego martwego dziecka żeńskiej płci prawowitych małżonków Piotra Szajdzińskiego i Julianny z Kłaczyńskich (?) z Kolonii Ogrody.
2. Akt zgonu Aleksandra Wolsztyniaka, syna Marianny i Wojciecha Wolsztyniaków z Brzostkowa, zmarłego w wieku 10 miesięcy w Brzostkowie 10 lutego 1892 r.
3. Akt urodzenia dziecka, które zostało podrzucone 4/16 marca 1897 r. w sieni domu pod nr. 596 w Kaliszu. Przy dziecku nie znaleziono żadnych przedmiotów i śladów oraz zapisków, z których można byłoby ustalić, kim są rodzice i czy było wcześniej ochrzczone. Po oględzinach dziecka, okazało się, że jest ono płci męskiej i ma około 14 dni. Dziecko zostało ochrzczone i nadano mu imię Józef. Oddano je do Szpitala św. Trójcy w Kaliszu.
4. Akt urodzenia Paschalisa Pantaleona Furmana z 23 grudnia 1897 r./4 stycznia 1898 r., syna Walentego Furmana i jego żony Jadwigi z Dzwoniarzów z Kolonii Piwonice.
5. Akt zgonu 2-letniego Paschalisa Pantaleona Furmana z 3/15 lutego 1900 r., syna Walentego Furmana i jego żony Jadwigi z Dzwoniarzów z Kolonii Piwonice.
6. Akt zgonu Adama Tacika, syna kupca Władysława i Franciszki Tacik z Ostrowa, zmarłego po upływie 15 minut od urodzenia w Ostrowie 12 lutego 1904 r.
7. Akt urodzenia Horsta Eberharda Curta Ottona Claass, syna Otto Friedricha Oskara i Clary Claass, urodzonego 30 lipca 1905 r. w Kierzenku.
8. Świadectwo szkolne Jana Makowskiego z Niemieckiej Szkoły Miejskiej w Pleszewie, wystawione 31 marca 1908 r.
9. Świadectwo szkolne Jana Makowskiego z Królewskiej Szkoły Realnej w Pleszewie, wystawione w Święta Bożego Narodzenia 1915 r.
10. Zaświadczenie ukończenia prywatnych lekcji w Poznaniu przez Jana Makowskiego, wydane 25 marca 1918 r.
11. Świadectwo szkolne Leona Słomiana, ucznia Powszechnej 7-Oddziałowej Szkoły Kolejowej w Kaliszu, wystawione w roku szkolnym 1921/1922.
12. Świadectwo szkolne Eugenii Karolak, uczennicy Gimnazjum Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Kaliszu, wystawione w roku szkolnym 1928/1929. Dziś, na miejscu tej szkoły przy ul. Harcerskiej mieści się Prywatna Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Sióstr Nazaretanek.
13. Świadectwo szkolne Zenaidy Dobrowolskiej, uczennicy Państwowego Gimnazjum Żeńskiego im. Anny Jagiellonki w Kaliszu, wystawione w roku szkolnym 1932/1933. Szkoła ta działała od 1918 r. na podbudowie Żeńskiej Szkoły Realnej. Dziś w jej gmachu na ul. Kościuszki w Kaliszu mieści się III Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Kaliszu.
14. Świadectwo Mieczysławy Makowskiej z Publicznej Szkoły Powszechnej Nr 2 im. Królowej Jadwigi w Pleszewie z 21 czerwca 1939 r.
15. Świadectwo ukończenia przez Mieczysława Wiśniewskiego I klasy w Państwowym Liceum i Gimnazjum im. A. Asnyka w Kaliszu, wystawione 21 czerwca 1939 r.
16. Świadectwo ukończenia przez Mieczysława Wiśniewskiego czteroletniego Gimnazjum Kupieckiego, wystawione 27 lipca 1945 r. Pośród składu rady pedagogicznej można dostrzec podpis Haliny Sutarzewicz.
17. Wykaz nieregularnie chodzących dzieci do szkoły w miesiącu kwietniu 1850 r. wraz z podaniem przyczyny według nauczyciela. Ogólnie wymieniono 26 dzieci, z czego 3 uczniów nie pojawiło się na lekcjach od 3 miesięcy. Ponieważ dzieci robią, co chcą, a ich rodzice są niewzruszeni tą sytuacją, nauczyciel uprasza o nałożenie dla przykładu odpowiedniej kary finansowej za nieuzasadnioną absencję.

18. Wykaz nieregularnie chodzących dzieci do szkoły w miesiącu maju 1851 r. wraz z podaniem przyczyny według nauczyciela. Jeden uczeń *nie chodzi z lenistwa, bo tylko świnie pasa od 8 rano – tenby mógł, gdyby chciał*. W przypadku innej, wielodzietnej rodziny nauczyciel wskazał rozwiązanie – *ma kilkoro dzieci, mogliby na przemian chodzić częściej*.
19. Rozkład nauk dla klasy I na rok 1851/1852. Wyszczególniono m. in. następujące przedmioty szkolne: religia, czytanie niemieckie i rozkład gramatyki, kaligrafia, ortografia polska, historia powszechna, rysunki, śpiew, geografia, czytanie polskie i rozkład gramatyki, rachunki, fizyka.
20. Rozkład nauk dla klasy III na rok 1851/1852. Wyszczególniono m.in. następujące przedmioty: historia biblij, religia, nauka czytania i pisania, rachunki, nauka o świecie.
21. Prośba nauczycieli szkoły w Sulmierzyczach z 1853 r. o surowe napomnienie z ambony przez miejscowego księdza proboszcza i inspektora szkolnego, aby dzieci zdrowe uczęszczały na lekcje. W przeciwnym razie dzieci miały zostać na lekcje doprowadzone siłą przez miejscową policję.
22. Pokwitowanie z odbioru nadesłanych książek na nagrody dla dzieci Szkoły Elementarnej Katolickiej i uczniów Szkoły Rzemieślniczo-Niedzielnej z 1862 r.
23. Afisz informacyjny wydany przez Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy oddział dla porady zawodowej i pośrednictwa miejsc nauki w 1924 r.
24. Wniosek Michała Skopińskiego z 1926 r. do Urzędu Policji Powiatowej w Pleszewie z prośbą o umieszczenie jego syna, Franciszka Skopińskiego, w domu poprawczym.
25. Sklepik szkolny w Szkole Handlowej w Kaliszu w 1931 r.
26. Drużyna Harcerska Publicznej Szkoły Powszechnej Stopnia Trzeciego Nr 9 w Kaliszu na stadionie w 1938 r.
27. Afisz informujący o zapisach młodzieży do szkół średnich ogólnokształcących w Ostrowie Wielkopolskim w 1945 r.
28. Notatka w zeszycie szkolnym do nauczania języka angielskiego w Prywatnym Koedukacyjnym Liceum Handlowym Zgromadzenia Kupców miasta Kalisza w roku szkolnym 1945/1946. Dziś w budynku szkoły przy ul. Legionów mieści się Zespół Szkół Ekonomicznych w Kaliszu.
29. Umowa o naukę rzemiosła krawieckiego w specjalności krawiectwo damskie zawarta w 1949 r. pomiędzy Stanisławą Przywojską z Kalisza a uczennicą Mirosławą Szablewską z Kalisza.
30. Afisz informujący o zapisach do Zasadniczej Szkoły Handlowej i Technikum Ekonomicznego w Kaliszu z 1959 r.
31. Afisz informujący o zapisach kandydatów do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Nr 1 i Zasadniczej Szkoły Zawodowej Doksztalającej w Kępnie w 1972 r.
32. Młodzieżowa orkiestra Straży Pożarnej w Kaliszu. Zdjęcie z okresu międzywojennego wykonano z okazji obchodów 50. rocznicy istnienia straży. Kaliska Ochotnicza Straż Pożarna została powołana do istnienia w 1864 r. i była pierwszą tego typu placówką w ówczesnym Królestwie Polskim.
33. Fragment czasopisma katolickiego dla dzieci pt. *Mały Przewodnik*, nr 5 z 31 stycznia 1932 r. Czasopismo ukazywało się nakładem Księgarni Św. Wojciecha.
34. Przedstawienie na stadionie w Kaliszu w 1939 r. Na fotografii uczniowie Publicznej Szkoły Powszechnej Stopnia Trzeciego Nr 9 w Kaliszu.
35. Plakat reklamujący bajkę dla dzieci pt. *Król Tulipan III* w Teatrze im. W. Bogusławskiego w Kaliszu w 1959 r.
36. Program Powiatowej Spartakiady 1000-lecia i *Dni Młodości* w Kępnie w 1962 r.
37. Ogłoszenie o zapisach kandydatów na rok szkolny 1969/1970 do Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Kaliszu.
38. Jasełka wystawiane w Pleszewie w 1979 r.
39. Obchody Dnia Matki podczas zajęć z katechizacji w Pleszewie w 1980 r.
40. Afisz reklamujący musical dla dzieci pt. *Pinokio* w Teatrze im. W. Bogusławskiego w Kaliszu w 1993 r.
41. Ulotka z regulaminem XVI Wojewódzkich Prezentacji Teatrów Dzieci i Młodzieży w Jarocinie w 1996 r. Impreza była organizowana przez Jarociński Ośrodek Kultury, Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu, Kuratorium Oświaty w Kaliszu. Do jej głównych celów należało zainteresowanie dzieci i młodzieży kulturą teatralną, wychowanie poprzez sztukę i wymiana doświadczeń młodych miłośników teatru.
42. Afisz spektaklu dla dzieci pt. *Czerwony Kapturek* w wykonaniu aktorów Teatru Baj Pomorski z Torunia w Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu w 1998 r.
43. Lato 1934 r. w Ostrowie Kaliskim. Na fotografii Juliusz Brawata.

44. Członkowie sekcji gimnastycznej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu po 1954 r. Sekcję utworzono w 1948 r., ale dzieci i młodzież zaczęło do niej przyjmować od 1954 r. Sekcja na dobre rozwinęła się w 1955 r., kiedy to jej kierownikiem został Bronisław Ekert. Energiczny młody człowiek sprawił, że do klubu wstępowała duża liczba młodzieży zwiększając tym samym ilość startów w zawodach oraz odniesionych sukcesów.
45. Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich w wieku 3 lat. Zdjęcie wykonano w kaliskim parku w 1955 r.
46. Plakat z programem Spartakiady Powiatowej w Opatówku dla uczczenia 1000-lecia państwa polskiego w 1960 r. W ramach imprezy odbył się m. in. rajd pieszy i kolarski młodzieży szkół podstawowych, wyścig kolarski z Opatówka trasą Koźminek – Lisków i z powrotem do Opatówka, eliminacje powiatowe Biegów Narodowych i Zawodów Kościuszkowskich, półfinały piłki siatkowej i ręcznej, pokaz gimnastyczny i festyn młodzieżowy w parku.
47. Dzieci należące do sekcji pływackiej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu podczas treningu w latach 1964-1974. Sekcja ta powstała w 1964 r. Jej twórcą, kierownikiem i trenerem był Piotr Namysł. W roku powstania liczyła 76 osób, w tym 21 dziewcząt. W 1970 r. dzieci w ramach treningów spędzały do 12 godzin tygodniowo na basenie.
48. Zabawy na śniegu na ul. Torowej w Kaliszu w 1965 r.
49. Dziewczynka kupująca andruty w kaliskim parku w 1965 r.
50. Wypoczynek dzieci i młodzieży nad wodą w Gołuchowie 22 lipca 1969 r. Na ten dzień przypadało Narodowe Święto Odrodzenia Polski na pamiątkę podpisania Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. W 1969 r. tego dnia obchodzono również rocznicę 25 lat istnienia Polski Ludowej.
51. Dziecko w wózku spacerowym w 1970 r.
52. Dziewczynka bawiąca się nad Prosną w Piwonicach w 1971 r.
53. Beztroskie wakacje w Międzyzdrojach w 1972 r. utrwalone przez Stanisława Perlińskiego.
54. Medaliści igrzysk szkolnych gimnastyki sportowej na szczeblu wojewódzkim w Poznaniu w 1973 r. Na pierwszym miejscu Roman Ekert – syn Bronisława, na trzecim miejscu Artur Dębowski.
55. Medaliści Wojewódzkiej Spartakiady Gimnastyki Sportowej w Poznaniu w 1974 r. Na pierwszym miejscu Wojciech Zieliński z *Warty* Poznań, na drugim miejscu Jan Włodarczyk, na trzecim miejscu Roman Ekert – obaj z Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu.
56. Uczestnicy Wojewódzkiej Spartakiady Gimnastyki Sportowej w Poznaniu w 1974 r. – od lewej: Roman Ekert i Artur Dębowski.
57. Zabawa na osiedlu Dobrzec w Kaliszu w 1974 r.
58. Spacer w Ogródku Jordanowskim w Kaliszu w 1974 r.
59. Członkowie sekcji gimnastycznej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu na treningu razem z trenerem Bronisławem Ekertem w 1977 r.
60. Spartakiada młodzieży na stadionie przy ul. Łódzkiej w Kaliszu w 1979 r. Głównym założeniem Spartakiad było umożliwienie masowego udziału młodzieży w systemie współzawodnictwa sportowego i wyłonienie utalentowanej sportowo młodzieży do szkolenia w grupach nadziei olimpijskich.
61. Członkowie sekcji gimnastycznej Kaliskiego Klubu Sportowego *Włókniarz* w Kaliszu: Zbigniew Nowak, NN, Kuś, Paweł Chołys z trenerem Bronisławem Ekertem w 1980 r.
62. Podwórkowa gra w piłkę w Kaliszu w 1980 r.
63. Dzieci na festynie w Antoninie w 1980 r.
64. Dzieci malujące farbami na festynie w Antoninie w 1980 r.
65. Na plaży w Antoninie w 1980 r.
66. Bieg młodzieży szkolnej ulicami Kalisza w 1981 r. – moment startu spod Teatru im. W. Bogusławskiego w Kaliszu. Wśród obecnych można dostrzec m. in. Irenę Szewińską. Impreza towarzyszyła I Ogólnopolskiemu Biegowi Ulicznemu Ptolemeusza, który w latach 1981-2012 był organizowany przez Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej *Relaks*. W chwili obecnej organizatorami są Miasto Kalisz i Ośrodek Sportu, Rehabilitacji i Rekreacji w Kaliszu.

67. W czasie deszczu dzieci się nudzą – czy na pewno? Zdjęcie z 1982 r.
68. Drużyna gimnastyczek *Elpides* greckiego klubu *Aris Nikeas* z trenerem Bronisławem Ekertem w 1984 r. podczas pokazów gimnastycznych. Bronisław Ekert dwukrotnie odwiedził Grecję, pełniąc funkcję trenera gimnastyki w klubie *Aris Nikeas* w latach 1981-1985 i klubie *Jonikos* w Atenach w latach 1987-1989.
69. Młodzi gimnastycy z klubu *Aris Nikeas* na mistrzostwach Grecji w Nafplio – Nauplion z trenerem Bronisławem Ekertem w 1984 r.
70. Chłopcy z klubu *Aris Nikeas* na mistrzostwach Grecji w Patrze z trenerem Bronisławem Ekertem w 1985 r.
71. Drużyna gimnastyczek greckiego klubu *Jonikos* w Atenach z trenerem Bronisławem Ekertem w 1989 r.
72. Wyszczególnienie dyscyplin sportowych obowiązujących na Wojewódzkiej Spartakiadzie Młodzieży w 1981 r. Organizatorem imprezy był: Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego, Wojewódzka Federacja Sportu, Okręgowe Związki Sportowe WFS, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Zarząd Wojewódzki Szkolnego Związku Sportowego, Zarząd Wojewódzki Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, urzędy miast, miast i gmin oraz gmin.
73. Zażalenie Floriana Kolasińskiego z 1825 r. na bezwzględne zachowanie nauczyciela sulmierzyckiej szkoły Juliana Bartoszewicza wobec jego 7-letniego syna. Dziecko w wyniku uderzania byczakiem odeszło od zmysłów, ciągle z lękiem w głosie powtarzając słowa: *będę, będę, pójdę, wyjdę*.
74. Skarga Łukasza Szwackiego z Sulmierzyc z 1825 r. na karygodne zachowanie nauczyciela miejscowej szkoły Juliana Bartoszewicza, który pobił do krwi jego 14-letniego syna, a później wymierzył baty i samemu ojcu.
75. Skarga wdowy Antoniny Karolewskiej z Sulmierzyc z 1855 r. na nauczyciela miejscowej szkoły Grafstaina, który dotkliwie pobił jej córkę podczas lekcji. Dziewczynka została uderzona kilka razy w twarz i dostała dwie tzw. łapy. Według matki, ze strachu i odniesionego bólu, dziecko zesikało się w ławce szkolnej. Stąd prośba o zwolnienie córki z nauki u tego nauczyciela.
76. Pismo nauczyciela szkoły w Sulmierzycach Juliana Bartoszewicza z 1856 r. wyjaśniające motyw wydalenia ze szkoły ucznia III klasy Bronisława Płacheckiego. Ów uczeń przejawia *złodziejstwo bez granic – hardość i nieposłuszeństwo względem mnie nie do opisanego, bicie dzieci do krwi w szkole i na ulicy było bez końca. Kara cielesna i upominanie nie przyniosły skutku*. Uczeń m.in. na prośbę nauczyciela odmówił wyjścia z ławki celem klęczenia, klnąc przy tym. Po zamknięciu go w klasie za karę, wyszedł przez okno spuszczaając się po gładkiej ścianie z 2 piętra.
77. Pismo z 1925 r. w sprawie błąkającego się po Ostrzeszowie 13-letniego chłopca, który uciekł od dotychczasowego opiekuna z powodu znęcania się nad nim.
78. Pismo Komisji Województwa Kaliskiego z 23 grudnia 1836 r. w sprawie wydania pozwolenia na pobieranie nauki w Berlinie na czas kuracji ortopedycznej przez dwóch synów właściciela Dóbr Brzozowa w Obwodzie Gostyńskim Józefa Niechomskiego: Tadeusza mającego lat 10 i Wiktora mającego lat 11.
79. *Lista młodzieży rodem z Królestwa Polskiego pobierającej nauki zagranicą bez pozwolenia Rządu Guberni Kaliskiej w roku 1838 sporządzona*. Dokument wymienia dwóch chłopców w wieku 15 i 16 lat: Hermanna i Rudolpha Neugebauer. Przebywają oni od 6 lat zagranicą ucząc się języka niemieckiego i łacińskiego. Odnotowano, że ich rodzice już podjęli starania o odpowiednie zezwolenie na naukę poza granicami kraju.
80. Pismo starszego nauczyciela szkół ludowych miejskich pobernardyńskich w Kaliszu Franciszka Paluszkiewicza z 1916 r. w sprawie zapotrzebowania na odzież zimową dla dzieci w wieku szkolnym.
81. Wiersz o Stalinie napisany przez uczniów ze Stawiszyna w 1951 r.
82. Wyznaczone przez Kuratora Oświaty i Wychowania Tadeusza Racza kierunki pracy wychowawczej w czasie wakacji letnich 1977 r.
83. Harcerze zgromadzeni na uroczystości powołania Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu 5 stycznia 1978 r.
84. Młoda przedstawicielka Związku Harcerstwa Polskiego przy stole prezydialnym podczas uroczystości powołania Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu 5 stycznia 1978 r.
85. Występ dzieci i młodzieży podczas uroczystości powołania Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerstwa w Kaliszu 5 stycznia 1978 r.
86. Występ dzieci na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.
87. Występ dziewcząt na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.

88. Rodzina z dziećmi zwiedzająca wystawę z okazji XXXV lat PRL na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.
89. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.
90. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.
91. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.
92. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, czerwiec 1979 r.
93. Występ dziewczęcego zespołu tanecznego na festynie robotniczym w Gołuchowie w czerwcu 1979 r.
94. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, lipiec 1979 r.
95. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, lipiec 1979 r.
96. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
97. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
98. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
99. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, sierpień 1979 r.
100. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, wrzesień 1979 r.
101. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, październik 1979 r.
102. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, październik 1979 r.
103. Miesięczna Kronika Fotograficzna województwa kaliskiego, listopad 1979 r.
104. Zdjęcie z Wydziału Propagandy KW PZPR w Kaliszu z 1979 r.
105. Fragment *Ucznia Polski Niezależnego Pisma Młodzieży Szkolnej* z października i listopada 1979 r. Pismo to zostało założone przez uczniów warszawskich szkół średnich z Mokotowa. Ukazywało się w latach 1979-1989. Sympatyzowało ideowo z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela.
106. Fotografia z Wydziału Propagandy KW PZPR w Kaliszu.
107. Dokument nadania imienia. W realiach PRL-u tworzono świecką alternatywę dla uroczystości kościelnych. Urzędy stanu cywilnego organizowały uroczystość nadania imienia, która miała stanowić konkurencję dla chrzcin.
108. Junaczki na zbiórce w czasie akcji *Lato 80*. Zdjęcie pochodzi z Kroniki Komendy Wojewódzkiej OHP w Kaliszu z lat 1975-1995.
109. Spotkanie harcerzy z I Sekretarzem KW PZPR Janem Janickim w stancy *Biały Daniel* w Sośniach w 1982 r. W czasie spotkania młodzież wysłuchała relacji z IX Plenum KC PZPR i zapoznała się z zadaniami, jakie przed nią postawiła partia. Zdjęcie pochodzi z Kroniki Komendy Wojewódzkiej OHP w Kaliszu z lat 1975-1995.
110. Fotografia Bożeny Grobelniak z czasu pobytu w kaliskim Gaukinderheim. Dziewczynka urodziła się w 1931 r. Fotografię wykonano w latach 1942-1945. W 1941 roku w celu niemieczania polskich dzieci założono ośrodek w Bruczkowie koło Gostynia. W listopadzie 1942 r. instytucję tę przeniesiono do Kalisza. Za siedzibę obrano klasztor Sióstr Nazaretanek przy ul. Śródmiejskiej. Jednorazowo przebywało tam ok. 60 dzieci. Określano m. in. na podstawie kształtu czaszki, koloru oczu, włosów, czy dzieci te są w wystarczającym stopniu typami aryjskimi i nadają się do niemieczania. Poddawano je zmasowanej germanizacji i zmieniano imiona i nazwiska na niemieckie. Po ok. 6 tygodniach pobytu kierowano ich do niemieckich rodzin zastępczych. Ośrodek działał do końca wojny, ostatni transport z dziećmi wyjechał z Kalisza 18 stycznia 1945 r.
111. Dziewczynka przebywająca w kaliskim Gaukinderheim. Zdjęcie zostało przekazane przez matkę dziecka stolarzowi Stanisławowi Kulczyńskiemu, który pracował dorywczo w Gaukinderheim przy wywozie śmieci. Być może miało to pomóc w identyfikacji dziewczynki, której zmieniono już imię i nazwisko.
112. Różne ujęcia twarzy dziewczynki przebywającej w Gaukinderheim w Kaliszu. Zdjęcie pochodzi z lat 1942-1945.
113. Kartka pocztowa przesłana przez byłą wychowankę kaliskiego Gaukinderheim, zaadresowana do Marii Pinczewskiej. Maria Pinczewska mieszkała obok ośrodka i potajemnie notowała adresy dzieci tak, by po wojnie mogły wrócić do swoich rodzin. Zajmowała się przekazywaniem korespondencji pomiędzy dziećmi a ich rodzicami (awers).

114. Kartka pocztowa przesłana przez byłą wychowankę kaliskiego Gaukinderheim, zaadresowana do Marii Pinczewskiej. Maria Pinczewska mieszkała obok ośrodka i potajemnie notowała adresy dzieci tak, by po wojnie mogły wrócić do swoich rodzin. Zajmowała się przekazywaniem korespondencji pomiędzy dziećmi a ich rodzicami (rewers).
115. Fragment listy dzieci przebywających w Gaukinderheim w Kaliszu, sporządzonej przez Tadeusza Martyna z Kalisza w latach 1945-1948.
116. Fragment podręcznika pt. *Praktyczna gramatyka polska* z 1915 r. autorstwa K. Zimowskiego. Książka była wykorzystywana w tajnym nauczaniu w okresie okupacji hitlerowskiej.
117. Analiza zmiany treści ówczesnego hymnu państwowego *Boże coś Polskę* zamieszczona w podręczniku dla klasy VI szkoły powszechnej pt. *Opowiadania dziejów ojczystych* autorstwa W. Jarosza i A. Kargola z 1934 r. Książka służyła w tajnym nauczaniu polskich dzieci w czasie okupacji hitlerowskiej.
118. Fragment książki dla klasy V uczniów szkoły powszechnej pt. *Arytmetyka z geometrią* autorstwa A. Rusieckiego i A. Zarzeckiego z 1938 r. Podręcznik służył polskim dzieciom w tajnym nauczaniu w czasie okupacji hitlerowskiej.
119. Zeszyt uczniowski do nauki pisania z tajnego nauczania w czasie okupacji hitlerowskiej.
120. Fragment zeszytu szkolnego do historii z tajnego nauczania w okresie okupacji hitlerowskiej.
121. Fotografie uczestników tajnego nauczania w czasie okupacji hitlerowskiej. Zdjęcie z lat 1939-1945.
122. Własnoręcznie wykonana mapka starożytnej Grecji w zeszycie do nauczania historii w Szkole Handlowej w Jaśle w roku szkolnym 1940/1941.
123. Notatka na temat m.in. starożytnego Koryntu w zeszycie do nauczania historii w Szkole Handlowej w Jaśle w roku szkolnym 1940/1941.
124. Zeszyt Mieczysława Wiśniewskiego do matematyki z roku szkolnego 1940/1941 w Szkole Handlowej w Jaśle.
125. Projekt wystawy na św. Mikołaja. Rzuty wykonał Mieczysław Wiśniewski w 1941 r. w Szkole Handlowej w Jaśle.
126. Notatki Mieczysława Wiśniewskiego z nauki handlu w Szkole Handlowej w Jaśle w roku szkolnym 1941/1942.
127. Pismo ks. Władysława Kiełbasińskiego zarządzającego ochronką i szkołą rypinkowską w sprawie zapotrzebowania na odzież zimową dla dzieci w wieku szkolnym w 1916 r.
128. Ciąg dalszy dokumentu nr 127.
129. Wyciąg z Dziennika Urzędowego nr 48 z dnia 27 listopada 1926 r. Rozporządzenie policyjne dotyczące wychowania opuszczonych dzieci.
130. Przykładowy projekt rozkładu dnia w zimie wedle instrukcji dla zamkniętych zakładów opiekuńczych z lat 20-tych XX w.
131. Treść protokołu Zobowiązania Rodziny Zastępczej z 1937 r.
132. Ogólny widok na Zakład Wychowawczy – sierociniec w Liskowie w 1937 r. Instytucja była prowadzona od 1921 r. przez Siostry Służebniczki Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej z Domem Generalnym w Starej Wsi. W 1962 r. w wyniku nacjonalizacji powołano na jej miejsce Państwowy Dom Dziecka.
133. Fragment historii Domu Dziecka w Kaliszu zamieszczony w kronice placówki. Instytucja ta została powołana do istnienia na ulicy Skarszewskiej w Kaliszu w 1899 r. z inicjatywy kaliskiego Towarzystwa Dobroczynności. W celu zwiększenia funduszy Zarząd Towarzystwa zaprosił do Kalisza, na odczyty odzwierciedlające wrażenia z podróży po Ameryce, pisarza Henryka Sienkiewicza.
134. Karta rejestracyjna z Księgi Rejestracyjnej Zakładu Sierot w Kaliszu prowadzonej w latach 1915-1949.
135. Mali wychowankowie w swoich łóżeczkach. Zdjęcie wykonane w 1949 r.
136. Budynek mieszkalny sierocińca w Liskowie w latach 50-tych XX w.
137. Pierwsze samodzielne pranie... Zdjęcie wykonane w 1949 r.
138. Personel Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu z wychowankami w latach 50-tych XX w.
139. Pielęgniarka z jednym z wychowanków Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
140. Zabawa w ogrodzie. Na fotografii wychowankowie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
141. Zabawa na plaży piaskowej w ogrodzie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
142. W oczekiwaniu na posiłek. Zdjęcie zostało wykonane w latach 50-tych XX w. w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu.

143. Obiad w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
144. Personel Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
145. Czas na ważenie i kąpiel. Zdjęcie z lat 50-tych XX w.
146. Personel sprawujący opiekę nad dziećmi w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu – lata 50-te XX w.
147. Mali wychowankowie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu pod czujnym okiem opiekunek w latach 50-tych XX w.
148. Czas na posiłek. Wychowankowie Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w latach 50-tych XX w.
149. Pora karmienia w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu – lata 50-te XX w.
150. Panie karmiące butelką najmniejszych mieszkańców Państwowego Domu Małych Dzieci w Kaliszu w 1954 r.
151. Lato 1955 r. w Państwowym Domu Małych Dzieci w Kaliszu.
152. Wycieczka wychowanków Domu Dziecka w Kaliszu wraz z kierownikiem placówki Mateuszem Kosickim do poznańskiej palmiarni w 1956 r.
153. Dzieci wraz z kierownikiem Mateuszem Kosickim porządkują ogródek przed Domem Dziecka na ul. Skarszewskiej w Kaliszu w 1957 r.
154. Wychowankowie w oczekiwaniu na Św. Mikołaja w 1958 r. Z twarzy niektórych bije zaniepokojenie, inni są bardzo ciekawi prezentów.
155. Członkowie kółka technicznego pod kierunkiem wychowawcy Rajmunda Jankowskiego wykonują elementy placu zabaw dla młodszych kolegów i koleżanek. Zdjęcie wykonano w roku szkolnym 1960/1961.
156. Jedna z 5 sypialni dzieci przebywających w placówce na ul. Skarszewskiej w Kaliszu. Oprócz tego do dyspozycji wychowanków była jadalnia, trzy uczelnie, czytelnia, pomieszczenia sanitarne, pracownia techniczna i magazyny. Dla podniesienia czystości personel co jakiś czas ogłaszał współzawodnictwo na najbardziej czyste sypialnie. Zdjęcie pochodzi z 1963 r.
157. Część wychowanków grupy III wraz z wychowawcą w jadalni podczas obiadu w 1963 r.
158. Najstarsi wychowankowie grupy III podczas spędzania czasu wolnego w czytelnii w 1963 r.
159. Odwiedziny Św. Mikołaja. Zdjęcie pochodzi z lat 1960-1965.
160. Grupowe oglądanie telewizji w Państwowym Domu Dziecka w Kaliszu. Kronika przywołuje ulubione tytuły dzieci: *Znak Zorro*, *Wilhelm Tell* oraz transmisje sportowe i audycje młodzieżowe. Zdjęcie z lat 60-tych XX w.
161. Koncert orkiestry wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w latach 60-tych XX w. Co drugi mieszkaniec tej placówki uczył się grać na jakimś instrumencie.
162. Taniec *Wiwat Weselny* w wykonaniu członków zespołu tanecznego wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu. Zdjęcie pochodzi z lat 60-tych XX w.
163. Wspólne wieczorne mycie chłopców w łazience Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w latach 60-tych XX w.
164. W grudniu 1968 r. w Państwowym Domu Dziecka w Kaliszu gościli przedstawiciele załogi statku o nazwie *Kalisz*. Na fotografii kapitan statku Leszek Żukrowski wręcza jednej z wychowanek książeczkę mieszkaniową ufundowaną przez załogę.
165. Uczestnicy VI zlotu wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w dniach 12-13 czerwca 1982 r.
166. Zdjęcie wykonane podczas VI zlotu wychowanków Państwowego Domu Dziecka w Kaliszu w dniach 12-13 czerwca 1982 r.
167. Afisz informujący o otwarciu żłobka w Krotoszynie w 1922 r.
168. Dochodzenie statystyczne Ochronki Św. Stanisława w Zdunach na potrzeby Powszechnej Wystawy Krajowej z 1929 r.
169. Grupa dzieci z przedszkola Leokadii Jachowicz przy ul. Górnej w Kaliszu w 1931 r.
170. Grupa przedszkolaków w ochronce przy ul. Asnyka w Kaliszu z 1938 r.
171. Przedszkolaki z Kościelnej Wsi w 1968 r.
172. Miesięczna Kronika Fotograficzna Województwa Kaliskiego z 1979 r.
173. Miesięczna Kronika Fotograficzna Województwa Kaliskiego z 1980 r.
174. Świadectwo szczepień Jana Makowskiego z Pleszewa z 1902 r.
175. Wezwanie do stawienia się z dzieckiem do szczepienia ochronnego, wystawione w Pleszewie 20 marca 1944 r.

176. Wezwanie Zarządu Miejskiego w Pleszewie do stawienia się z dzieckiem do obowiązkowego szczepienia przeciwko ospie z 7 kwietnia 1949 r. (awers).
177. Wezwanie Zarządu Miejskiego w Pleszewie do stawienia się z dzieckiem do obowiązkowego szczepienia przeciwko ospie z 7 kwietnia 1949 r. (rewers).
178. Porady na temat zdrowego wychowania niemowląt. Górecka M., *Hartujemy dzieci*, Warszawa 1956, s. 5.
179. Porady na temat zdrowego wychowania niemowląt. Górecka M., *Hartujemy dzieci*, Warszawa 1956, s. 6.
180. Jeden z wychowanków Państwowego Domu Dziecka podczas obowiązkowego ważenia w gabinecie higienistki w 1963 r.
181. Wystraszona dziewczynka podczas podawania zastrzyku w gabinecie higienistki w Państwowym Domu Dziecka w Kaliszu w 1963 r.
182. Wzmianka prasowa o narodzinach trojaczków w Kaliszu w 1946 r. Artykuł zawiera błędy. Matka trojaczków ma na imię Marta a nie Maria. Urodziły się dwie dziewczynki i chłopiec, a nie dwóch chłopców i dziewczynka. Trojaczki w Kaliszu [w:] *Express Wieczorny*, nr 121 z 20 września 1946 r., s. 1.
183. Kaliskie trojaczki: Wanda, Piotr i Janina Wojciechowscy ze starszym bratem Wirgiliuszem i rodzicami: Martą i Stanisławem. Zdjęcie wykonano w Kaliszu na przełomie 1946/1947 r.
184. Kaliskie trojaczki urodzone w 1946 r. Siedzą od lewej: Wanda, Piotr i Janina Wojciechowscy. Zdjęcie wykonano na przełomie 1946/1947 r.
185. Artykuł pt. *PCK dla biednych dzieci* zawiera m. in. informacje o pomocy dla kaliskich trojaczków. Błędnie zapisano imię matki dzieci: zamiast Stanisława powinno być Marta Wojciechowska. *Głos Kaliski*, nr 242 z 4 września 1948 r., s. 3.
186. Kaliskie trojaczki: Janina, Wanda i Piotr z rodzicami Stanisławem i Martą z d. Łagodzińską Wojciechowskimi. Zdjęcie wykonano w Kaliszu na ul. Cegielnianej w 1949 r.
187. Kaliskie trojaczki Wojciechowskie w przedszkolu zakonnym przy ul. A. Asnyka w Kaliszu ok. 1950 r.: Wanda (siedzi trzecia od lewej w I rzędzie), Janina (stoi czwarta od lewej w III rzędzie), Piotr (stoi drugi od prawej w III rzędzie).
188. Jan Makowski w 1910 r. Zdjęcie wykonano w atelier fotograficznym Reginy Joachim w Pleszewie.
189. Fotografia niezidentyfikowanego chłopca i dziewczynki z okresu międzywojennego. Zdjęcie wykonano prawdopodobnie w zakładzie Henryka Rajskiego przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 37 w Kaliszu.
190. Fotografia niezidentyfikowanego chłopca i dziewczynki z okresu międzywojennego. Fotografie wykonano w zakładzie IRA w Kaliszu przy Alei Józefiny 8.
191. Fotografia portretowa dwóch niezidentyfikowanych młodych kobiet z małym dzieckiem wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.
192. Fotografia portretowa niezidentyfikowanego 9-letniego chłopca o imieniu Leszek z 1934 r. Zdjęcie wykonano w Salonie Artystyczno-Fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 37.
193. Fotografia portretowa chłopca z okresu międzywojennego wykonana w zakładzie Henryka Rajskiego przy ul. Babinej 1 w Kaliszu.
194. Zygmunt Aulich w wieku 3 lat. Zdjęcie wykonano w 1930 r. w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.
195. Zygmunt Aulich w wieku 3 lat. Zdjęcie wykonano w 1930 r. w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.
196. Krystyna Kowalska z d. Aulich jako 4-letnia dziewczynka. Zdjęcie wykonano w 1931 r. w zakładzie fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu przy ul. Babinej 1.
197. Od lewej: Jan i Halina Kaczkowscy. Zdjęcie wykonano w zakładzie fotograficznym Otto Findora w Kaliszu w 1941 r.
198. Fotografia portretowa młodej kobiety z chłopcem wykonana w 1941 r. w zakładzie Foto-Kunst-Anstalt Otto Findor w Kaliszu.
199. Fotografia portretowa młodej kobiety z dziewczynką wykonana w 1941 r. w zakładzie Foto-Kunst-Anstalt Otto Findor w Kaliszu.
200. Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich jako roczne dziecko w 1952 r.

201. Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich i Zygmunt Kaczmarek w przedszkolu. Fotografia z 1956 r.
202. Od lewej: Ewa Siarkiewicz z d. Aulich, Zygmunt Aulich, NN, Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich, NN. Zdjęcie wykonane w Kaliszu w 1957 r.
203. Siedzą od lewej: Ewa Siarkiewicz z d. Aulich, NN, Elżbieta Kaczkowska z d. Aulich. Zdjęcie wykonane w 1957 r.
204. Starsza kobieta z małym dzieckiem na rękach.
205. Dziecięca radość zatrzymana w czasie przez Stanisława Perlińskiego w 1974 r.
206. Uchwytone w kadrze ułamki sekund. Zdjęcie na plaży w Międzyzdrojach w 1974 r. wykonał Stanisław Perliński.
207. Ciekawość dziecka nie zna granic. Zdjęcie wykonane w Kaliszu w 1980 r.
208. Smutek spowodowany chorobą. Zdjęcie z 1981 r.
209. Smutek, złość, a może bezsilność? Zdjęcie z 1981 r.
210. Pamiątka Pierwszej Komunii Świętej Jana Frątczaka wystawiona 4 września 1919 r. w Chełmcach.
211. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanej dziewczynki z lat 1928-1939. Zdjęcie wykonane w Zakładzie Fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu.
212. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanego chłopca z lat 1928-1939. Zdjęcie wykonane w Zakładzie Fotograficznym Henryka Rajskiego w Kaliszu.
213. Zbiorowa fotografia pierwszokomunijna chłopców wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.
214. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanego chłopca wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.
215. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanego chłopca wykonana w latach 1928-1939 w zakładzie fotograficznym ENGEL w Kaliszu przy ul. Niecałej 18.
216. Fotografia pierwszokomunijna Henryka Szczota wykonana w 1931 r. w zakładzie Henryka Rajskiego w Kaliszu przy ul. Babinej 1.
217. Fotografia pierwszokomunijna niezidentyfikowanej dziewczynki z okresu międzywojennego wykonana w zakładzie fotograficznym H. Polańskiego w Kaliszu.
218. Fotografia komunijna niezidentyfikowanej dziewczynki z 1933 r. wykonana w zakładzie fotograficznym J. Jackowskiego w Kaliszu przy ul. Marszałka J. Piłsudskiego 45.
219. Grupa dzieci z zakonnikami, przedstawicielami Braci Mniejszych – Franciszkanów z Kobylina. Zdjęcie wykonane w lutym 1939 r.
220. Zbiorowa fotografia pierwszokomunijna z 1946 r. wykonana przez zakład Foto-Malik z Ostrowa Wielkopolskiego mieszczący się na ul. Kolejowej 30.
221. Fotografia portretowa grupy uczniów – prawdopodobnie gimnazjum im. A. Asnyka w Kaliszu. Zdjęcie wykonane w latach 1918-1925 w zakładzie fotograficznym Dyźma w Kaliszu.
222. Uczniowie Szkoły Handlowej w Kaliszu w 1931 r.
223. Absolwentki 7-klasowej Szkoły Powszechnej im. Konstytucji 17 Marca w Kaliszu. Zdjęcie wykonane 15 czerwca 1934 r. Szkoła została wzniesiona w latach 1920-1922 przez Zarząd Miasta Kalisza. Przy ulicy 3 Maja wzniesiono wtedy dwa budynki – w jednym ulokowano Szkołę Powszechną im. Konstytucji 3 Maja (dzisiejsza Szkoła Podstawowa Nr 1 w Kaliszu), w drugim właśnie Szkołę Powszechną im. Konstytucji 17 Marca (dzisiejszy Zespół Szkół Samochodowych w Kaliszu).
224. Klasa I b Szkoły Podstawowej Nr 2 w Pleszewie z nauczycielką Krystyną Rorot w 1977 r.
225. Zajęcia z katechizacji w Pleszewie wykonane w okresie wielkanocnym w 1979 r.

Wykaz zespołów archiwalnych wykorzystanych w publikacji

Akta miasta Kalisza
Akta miasta Krotoszyna
Akta miasta Ostrzeszowa
Akta miasta Pleszewa
Akta miasta Sulmierzyce
Akta miasta Zduny
Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Dobrzec
Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Św. Mikołaja Kalisz
Inspektor Gimnazjum Kaliskiego
Kaliski Klub Sportowy *Włókniarz* w Kaliszu
Komenda Wojewódzka Ochotniczych Hufców Pracy w Kaliszu
Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu
Naczelnik Powiatu Kaliskiego
Spuścizna Bronisława Ekerta z Kalisza
Spuścizna Mieczysława Wiśniewskiego z Kalisza
Spuścizna Stanisława Perlińskiego z Kalisza
Spuścizna Tadeusza Martyna z Kalisza
Spuścizna Wandy Staszak z Kalisza
Teatralia kaliskie
Urząd Stanu Cywilnego Ostrów Wielkopolski – obwód miejski
Urząd Stanu Cywilnego Świba
Urząd Stanu Cywilnego Żerków – obwód miejski
Urząd Wojewódzki w Kaliszu
Zbiór afiszy i plakatów
Zbiór czasopism
Zbiór druków ulotnych
Zbiór fotografii i pocztówek
Zbiór materiałów rodzinnych
Zbiór wydawnictw niezależnych

Child in archives

Popularizing activities are of importance to State Archive in Kalisz. For a few years we have been successful promoting our resources and the institution itself among our local community. Organising exhibitions in headquarters of Kalisz State Archive as well as outdoors has become a tradition. We make efforts so that our activities are closely connected with celebrated festivals and anniversaries.

In 2015 our institution decided to organize an exhibition *Child in archives* and to publish an occasional publication with the same title. For the project we managed to obtain financial support of Central Directorate of State Archives and Municipal Office in Kalisz. The celebration took part at the occasion of International Children's Day and International Day of Archives. An idea for this kind of exhibition came up in September 2014. There were a lot of arguments for it. The topic of children is indeed interdisciplinary – it is reflected in political issues, is connected with culture, sport and even religion. No other archives have organized a traditional exhibition on the topic of children combined with a promotion of occasional publication. Also there has been nobody among people using our scientific workshop yet who would do research on children in archives. Therefore we try to supplement this gap. Supplies of State Archive in Kalisz and their character made the realization of this bold idea possible. Still in 2014 on the Internet page of Kalisz State Archive, in local news services and in traditional press a request was published to hand in heirlooms connected with children. Thanks to it Kalisz State Archive supplies increased by 92 archive units.

In our publication we present archives from 29 archive groups, collections of private persons and Kalisz Children's Home. Character of those materials made it possible to nominate 12 theme categories: *Child in an archival document; School, social background and educational programs; Child versus culture; Sport and recreation; Violence in school and at home; Child in claws of politics; Children during nazi occupation; Orphanages and children's homes; Nurseries and kindergartens; Health; Kalisz Triples; Photographs*. One can find among them birth certificates, documents of administrative bodies from 19th and 20th centuries, posters, propaganda photographs and the ones presenting an ordinary day of a Polish child. These include family, group and artistic pictures. All presented materials come from 1825-1998. The oldest archives include Florian Kolasiński's complaint from 1825 about ruthless behaviour of a teacher from a school in Sulmierzyce towards his 7-year old son and another complaint from the same year of Łukasz Szwacki's about a teacher, who severely beat his 14-year-old son (Sulmierzyce town

archives); a letter from 1836 in case of issuing permission for two sons of property owner from Brzozów to be educated in Berlin for the time of orthopedic treatment (Head of Kalisz County). The youngest archives displayed come from a group Teatralia kaliskie. These include among others a poster of a play for children *A Little Red Riding Hood* performed by Baj Pomorski theatre from Toruń from 1998, a leaflet with regulations of XVI Voivodship Performances of Theatres for Children and Teenagers in Jarocin from 1996, a poster advertising *Pinocchio* musical in W. Bogusławski Theatre in Kalisz in 1993.

One has to affirm that archive materials presented in the study do not explore the topic connected with children. For the purpose of this publication the most interesting materials have been chosen with regard to content and form. Deep query is needed for such groups as Naczelnik Wojenny Kaliski, County Department in Kalisz, Kalisz County Board, Presidium of National County Board in Kalisz, Presidium of Municipal National Board in Kalisz, Files of Odolanów, Files of Ostrów, Municipal Office in Ostrów Wielkopolski, Szkoła Realna in Kalisz, Middle School for Girls in Kalisz, Pedagogic High School in Kalisz, Pedagogic High School in Krotoszyn, Wojewódzki Komitet Frontu Jedności Narodu in Kalisz, Varia, Charity Board of Kalisz County, Józef Gola Kalisz Foundation in Kalisz, Board of Education in Kalisz, Provincial Community Culture Centre in Kalisz, City Centre of Culture in Kalisz, Provincial and City Public Library in Kalisz, Legacy of Zdzisław Uczkiewicz in Kalisz. One has to remember that many cases connected with children came on for trial. They concern establishing a probation officer, adoption, inheritance of property after the deceased parents, corrections in birth and death files. An inquisitive researcher should then also analyse types of cases of interest brought to courts in 19th and 20th century.

State Archive in Kalisz appreciates help of persons who contributed to our supplies and also who shared their collections. Our action has been supported by: Mieczysław Wiśniewski, Stanisław Perliński, Józef Kaczkowski, Honorata Kocerka, Lech Dogielski, Juliusz Brawata, Leszek Grynda, Zdzisława Flisińska. Special thanks to the head of Children's Home in Kalisz Jolanta Nowińska. Thanks to her goodwill we can present exceptional pictures and fragments of chronicles documenting activities of a very important care and educational institution in Kalisz.

Tłumaczenie
Elżbieta Krokos